

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**ERGENLERDE SİBER ZORBALIK VE SİBER
MAĞDURİYET İLE İLİŞKİLİ
DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Zahide DALMAÇ**

**Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Seda BAYRAKTAR**

İstanbul -2014

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**ERGENLERDE SİBER ZORBALIK VE SİBER
MAĞDURİYET İLE İLİŞKİLİ
DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Zahide DALMAÇ**

**Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Seda BAYRAKTAR**

İstanbul -2014

ÖNSÖZ

Teknolojinin hızla gelişmesi ve internet kullanım sıklığının artması özellikle gençler arasında birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Teknolojinin insan hayatına olan etkisi arttıkça bilgiye kolay yoldan ulaşmak ve ihtiyacının bir tıkla giderilmesini isteyen bir nesil yetişmektedir. Bu durum ergenlik döneminde olan bireylerde ciddi bir problem haline gelmektedir. Ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyet ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi adına gerçekleştirilen bu çalışmanın fayda sağlayabileceğine inanıyorum. Araştırmanın tamamlanmasında birçok kişinin katkısı olmuştur.

En başta, araştırmanın her aşamasında değerli önerileriyle ve verdiği geri bildirimlerle beni yönlendiren, olumlu ve yapıcı yaklaşımıyla beni destekleyen danışman hocam Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi **Yrd. Doç. Dr. Seda BAYRAKTAR**'a katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamımın her anında olduğu gibi yüksek lisans eğitimimin her aşamasında da desteğini her an hissettiğim, beni sabırla dinleyen ve yardımcı olan, her zaman yanımda olup bana destek veren, üzüntüme ve sevincime ortak olan sevgili dostum, **Duygu ÖZCAN**'a çok teşekkürler.

Son olarak, eğitim hayatım boyunca benim üzerimde sonsuz emeği ve desteği olan babam **Ömer DALMAÇ**, annem **Aynur DALMAÇ**'a ve sevgili kardeşlerim **Barış Mehmet DALMAÇ** ve **Yaşar Öner DALMAÇ**'a sonsuz teşekkürler.

İSTANBUL\2014

Zahide DALMAÇ

İÇİNDEKİLER

TABLolar DİZİNİ	II
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
1 Giriş	1
2 GENEL BİLGİLER	9
2.1 SİBER ZORBALIK	9
2.2 SİBER MAĞDURİYET	11
2.3 SİBER ZORBALIĞIN NEDENLERİ	14
2.4 SİBER ZORBALIK VE SİBER MAĞDURİYETİN GÖRÜLME BİÇİMLERİ	17
2.5 SİBER ZORBALIĞA MARUZ KALMANIN ETKİLERİ	20
2.6 SİBER ZORBALIK, SİBER MAĞDURİYET VE ÖFKE İLİŞKİSİ.....	22
2.6.1 Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Stresle Başa Çıkma İlişkisi	25
2.6.2 Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Boyun Eğici Davranış ilişkisi	28
2.7 ZORBALIK VE MAĞDURİYETİN DUYGUSAL VE PSİKOLOJİK ETKİLERİ	30
2.8 ZORBALIK VE MAĞDURİYETİN DEPRESYON İLİŞKİSİ.....	32
3 GEREÇ VE YÖNTEM	35
3.1 ARAŞTIRMANIN MODELİ	35
3.2 ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	35
3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	35
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu	35
3.3.2 Siber Zorbalık Ölçeği	36
3.3.3 Siber Mağduriyet Ölçeği	36
3.3.4 Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ)	37
3.3.5 Stresle Başa çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ)	37
3.3.6 Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ)	38
3.4 VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	38
4 BULGULAR	40
5 TARTIŞMA	127
6 SONUÇ VE ÖNERİLER	132
6.1 ÖNERİLER;	136
7 KAYNAKLAR	138
8 EKLER	147
9. ÖZGEÇMİŞ	155

TABLolar DİZİNİ

TABLO 1: ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN DAĞILIMI.....	40
TABLO 2: ARAŞTIRMAYA KATILAN BİREYLERİN İNTERNETİ NE AMAÇLA KULLANDIKLARI İLE OYNADIKLARI BİLGİSAYAR OYUNLARINA İLİŞKİN DAĞILIMI.....	43
TABLO 3: BİREYLERİN CİNSİYETİ İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “MANN WHITNEY U” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	44
TABLO 4: BİREYLERİN CİNSİYETİ İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM T” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	45
TABLO 5: BİREYLERİN CİNSİYETİ İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM T” VE “MANN WHITNEY U” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	47
TABLO 6: BİREYLERİN YAŞI İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	49
TABLO 7: BİREYLERİN YAŞI İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	50
TABLO 8: BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ PUANLARININ YAŞ DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMELİK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	51
TABLO 9: BİREYLERİN YAŞI İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” VE “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	53
TABLO 10: BİREYLERİN OKUDUĞU OKUL İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	55
TABLO 11: BİREYLERİN OKUDUKLARI OKUL İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	56
TABLO 12: BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ PUANLARININ OKUL DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMELİK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	57
TABLO 13: BİREYLERİN OKUDUKLARI OKUL İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” VE “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	58
TABLO 14: BİREYLERİN KAÇINCI SINIFTA OKUDUĞU İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	60
TABLO 15: BİREYLERİN KAÇINCI SINIFTA OKUDUKLARI İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	61
TABLO 16: ÖFKENİN DIŞA VURUMU ÖLÇEĞİ PUANLARININ SINIF DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMELİK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	63

TABLO 17: BİREYLERİN KAÇINCI SINIFTA OKUDUKLARI İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” VE “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	64
TABLO 18: BİREYLERİN ANNELERİNİN EĞİTİM DÜZEYİ İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	66
TABLO 19: BİREYLERİN ANNELERİNİN EĞİTİM DÜZEYİ İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	67
TABLO 20: BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ PUANLARININ EĞİTİM DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMELİK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	68
TABLO 21: BİREYLERİN ANNELERİNİN EĞİTİM DÜZEYLERİ İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” VE “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	70
TABLO 22: BİREYLERİN BABALARININ EĞİTİM DÜZEYİ İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	72
TABLO 23: BİREYLERİN BABALARIN EĞİTİM DÜZEYİ İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	73
TABLO 24: BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ PUANLARININ EĞİTİM DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMELİK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	74
TABLO 25: ÖFKE KONTROLÜ ÖLÇEĞİ PUANLARININ EĞİTİM DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMELİK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	75
TABLO 26: BİREYLERİN BABALARININ EĞİTİM DÜZEYLERİ İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” VE “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	76
TABLO 27: BİREYLERİN AİLELERİNİN GELİR DÜZEYİ İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	78
TABLO 28: BİREYLERİN AİLELERİNİN GELİR DÜZEYİ İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “KRUSKALWALIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	79
TABLO 29: BİREYLERİN AİLELERİNİN GELİR DÜZEYLERİ İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	81
TABLO 30: BİREYLERİN OKUL BAŞARI DÜZEYLERİ İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	83
TABLO 31: BİREYLERİN OKUL BAŞARI DÜZEYLERİ İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	84
TABLO 32: BİREYLERİN OKUL BAŞARISI DÜZEYLERİ İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” VE “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMAS	86

TABLO 33: DIŞ YARDIM ARAMA ÖLÇEĞİ PUANLARININ BAŞARI DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMEK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	87
TABLO 34: AKTİF PLANLAMA ÖLÇEĞİ PUANLARININ BAŞARI DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMEK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	88
TABLO 35: KAÇMA SOYUTLAMA DUYGUSAL ÖLÇEĞİ PUANLARININ BAŞARI DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMEK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	89
TABLO 36: YENİDEN YAPILANDIRMA ÖLÇEĞİ PUANLARININ BAŞARI DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMEK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	90
TABLO 37: BİREYLERİN KENDİNE AİT BİLGİSAYARIN OLUP OLMAMASI İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “MANN WHİTNEY U” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	91
TABLO 38: BİREYLERİN KENDİNE AİT BİLGİSAYARIN OLUP OLMAMASI İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM T” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	92
TABLO 39: BİREYLERİN KENDİNE AİT BİLGİSAYARIN OLUP OLMAMASI İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM T” VE “MANN WHİTNEY U” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	94
TABLO 40: BİREYLERİN KULLANDIĞI E-MAIL ADRESLERİNDE KENDİ İSİMLERİNİN OLUP OLMAMASI İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “MANN WHİTNEY U” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	96
TABLO 41: BİREYLERİN E-MAIL ADRESLERİNDE KENDİ İSİMLERİNİN OLUP OLMAMASI İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM T” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	97
TABLO 42: BİREYLERİN E-MAIL ADRESLERİNDE KENDİ İSİMLERİNİN OLUP OLMAMASI İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM T” VE “MANN WHİTNEY U” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	99
TABLO 43: BİREYLERİN BİLGİSAYAR OYUNU OYNAYIP OYNAMAMA DURUMU İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “MANN WHİTNEY U” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	101
TABLO 44: BİREYLERİN BİLGİSAYAR OYUNU OYNAYIP OYNAMAMASI İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM T” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI .	102
TABLO 45: BİREYLERİN BİLGİSAYAR OYUNU OYNAYIP OYNAMAMASI İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “BAĞIMSIZ ÖRNEKLEM T” VE “MANN WHİTNEY U” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	104

TABLO 46: BİREYLERİN NE KADAR SÜRE İNTERNETTE GİRDİĞİ İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	106
TABLO 47: BİREYLERİN NE KADAR SÜRE İNTERNETTE GİRDİKLERİ İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	107
TABLO 48: BİREYLERİN NE KADAR SÜRE İNTERNETTE GİRDİKLERİ İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” VE “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	109
TABLO 49: BİREYLERİN SAHİP OLDUĞU DAVRANIŞ BİÇİMİ İLE SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ VE SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ PUANLARI AÇISINDAN “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	111
TABLO 50: BİREYLERİN SAHİP OLDUĞU DAVRANIŞ BİÇİMİ İLE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	112
TABLO 51: BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ PUANLARININ DAVRANIŞ BİÇİMİ DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMELİK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	113
TABLO 52: SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİ PUANLARININ DAVRANIŞ BİÇİMİ DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMELİK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	114
TABLO 53: ÖFKENİN DIŞA VURUMU ÖLÇEĞİ PUANLARININ DAVRANIŞ BİÇİMİ DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMELİK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	115
TABLO 54: ÖFKE KONTROLÜ ÖLÇEĞİ PUANLARININ DAVRANIŞ BİÇİMİ DEĞİŞKENİNE GÖRE HANGİ ALT GRUPLAR ARASINDA FARKLILAŞTIĞINI BELİRLEMELİK ÜZERE YAPILAN TEK YÖNLÜ VARYANS ANALİZİ (ANOVA) SONRASI POST-HOC TESTİ SONUÇLARI.....	116
TABLO 55: BİREYLERİN SAHİP OLDUĞU DAVRANIŞ BİÇİMİ İLE STRESLE BAŞA ÇIKMA ÖLÇEĞİ İLE ALT ÖLÇEKLERİNİN PUANLARI AÇISINDAN “ANOVA” VE “KRUSKAL WALLIS H” TESTİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	117
TABLO 56: BİREYLERİN SİBER ZORBALIK ÖLÇEĞİ İLE STRESLE BAŞAÇIKMA ENVANTERİ ALT ÖLÇEKLERİ, SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİNİN ALT ÖLÇEKLERİ VE BOYUN EĞME DAVRANIŞ ÖLÇEĞİNİN TOPLAM PUANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	119
TABLO 57: BİREYLERİN SİBER MAĞDURİYET ÖLÇEĞİ İLE STRESLE BAŞAÇIKMA ENVANTERİNİN ALT ÖLÇEKLERİ, SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİNİN ALT ÖLÇEKLERİ VE BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ TOPLAM PUANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	122
TABLO 58: BİREYLERİN BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞ ÖLÇEĞİ İLE STRESLE BAŞAÇIKMA ENVANTERİNİN ALT ÖLÇEKLERİ VE SÜREKLİ ÖFKE ÖLÇEĞİNİN ALT ÖLÇEKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	124

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Zahide DALMAÇ
Anabilim Dalı : Psikoloji
Programı : Uygulamalı Psikoloji
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Seda BAYRAKTAR
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Haziran 2014

ERGENLERDE SİBER ZORBALIK VE SİBER MAĞDURİYET İLE İLİŞKİLİ DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırmanın genel amacı, ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyetle ilişkili olduğu düşünülen sosyo-demografik değişkenler, internet kullanımı ile ilişkili değişkenler, öfke, stres ve boyun eğme değişkenlerinin etkisini incelemektir. Ergenler arasında popüler olan sosyal ağlar ve internet kullanımının artması bilgi paylaşımını kolaylaştırmıştır. Ergenlerin bilgi güvenliği davranışlarını tespit etmek, siber ortamlarda yapılan davranışlara dikkat çekmek, istenmeyen ruhsal ve sağlık problemlerini engellemek için bu araştırma önemlilik arz etmektedir.

Çalışma, İstanbul ili Nesrin Uçmaklıoğlu Teknik Meslek Lisesi, Atatürk Endüstri Meslek Lisesi ve Güç Kardeşler Anadolu Lisesi kurumlarına devam eden 506 öğrenci üzerinde kolayda örnekleme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma örneklemini 213 erkek (%42.1) ve 293 (%57.9) kız öğrenci oluşturmaktadır.

Elde edilen bulgulara açısından cinsiyete göre siber zorbalık puanları açısından erkekler ve kızlar arasında erkeklerin lehine anlamlı bir fark vardır. Cinsiyete göre boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından erkekler ($X=39.19$) ve kızlar ($X=36.86$) arasında erkeklerin lehine anlamlı bir fark vardır. Cinsiyete göre öfke kontrolü ölçeği puanları açısından erkekler ($X=23.42$) ve kızlar ($X=22.30$) arasında erkeklerin lehine anlamlı bir fark vardır. Cinsiyete göre dış yardım arama ölçeği puanları açısından kızlar ($X=30.88$) ve erkekler ($X=28.76$) arasında kızların lehine anlamlı bir fark vardır. Cinsiyete göre kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından kızlar ($X=22.68$) ve erkekler ($X=21.39$) arasında kızların lehine anlamlı bir fark vardır. Siber zorbalık ölçeği puanları açısından 11. sınıfta okuyan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Siber mağduriyet puanları açısından 10. sınıfta okuyan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Bireylerin kaçınıcı sınıfta okuduklarına göre boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından 12. sınıfta okuyan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. 12. sınıfta okuyan bireyler ve 9. sınıfta okuyan bireyler arasında anlamlı bulunmuştur. Siber zorbalık ölçeği puanları açısından babası üniversite mezunu olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından babası ilkökul mezunu olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Siber mağduriyet puanları açısından okul başarısı düşük olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre siber zorbalık ölçeği puanları açısından oynayan bireyler ($X=272.61$) ve oynamayan bireyler ($X=231.98$) arasında bilgisayar oyunu oynayan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre boyun eğici ölçeği puanları açısından oynayan bireyler ($X=39.47$) ve oynamayan bireyler ($X=35.89$) arasında bilgisayar oyunu oynayan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Siber zorbalık ölçeği puanları açısından çekingen olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından saldırgan olan bireylerin lehine anlamlı bir ilişki vardır. Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Siber Mağduriyet Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=.066$ $p>0.05$). Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Siber Zorbalık Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=.022$ $p>0.05$)

Anahtar Kelimeler: siber zorbalık, siber mağduriyet, stres, öfke, boyun eğme.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Zahide DALMAÇ
Field : Psychology
Program : Applied Psychology
Supervisor : Asst. Prof. Seda BAYRAKTAR
Degree Awarded and Date : Masters Degree – June 2014

CYBER BULLYING AND CYBER VICTIMIZATION IN ADOLESCENTS

ABSTRACT

The general objective of this study is to examine the effects of social-demographic variables, internet usage related variables, anger and anger expression styles, attitudes of obedience and variables related to stress and coping with stress on adolescents which are associated with cyber bullying and cyber victimization. Increase of social networks and internet usage which are quite popular in adolescents has accelerated information sharing. Determining the information security behaviors of the adolescents, pointing out the attitudes shown on cyber platforms and preventing unintended mental and health problems have importance in our study.

Our study was done on 506 students from Nesrin Uçmakoğlu Technical Vocational High School, Atatürk Industrial Vocational High School and Güç Kardeşler Anatolian School in Istanbul via sampling method. Sampling of this study is made up of 213 male students (42.1 per cent) and 293 female students (57.9 per cent).

Depending on the findings, while making a comparison between male and female students in terms of cyber bullying points according to the genders, a notable difference was detected on the side of male students. Also, in comparison of these two groups as per the attitudes of obedience, there is a substantial difference between male students ($X=39.19$) and female students ($X=36$). In terms of anger control scaling points, there is a significant difference between male students ($X=23.42$) and female students ($X=22.30$). As to the comparison of two groups as per the scales of outside support search, there is a notable difference between female students ($X=30.88$) and male students ($X=28.76$). In addition, there is a significant difference between female students ($X=22.68$) and male students ($X=21.39$) in terms of emotional scales of escape-isolation. With regards to points of cyber bullying scales, 11th grade students come first, while 10th grade students are ahead in terms of cyber victimization. A notable difference was seen on the side of 12th grade in terms of obedience attitudes. Also, there is a significant difference between the 12th grade students and 9th grade students. As to the cyber bullying scaling points, there is a substantial difference on the side of the students whose fathers have bachelor's degree. As to the obedience attitudes scaling points, there is a notable difference on the side of the students who are primary school graduate. As to the cyber victimization scaling points, there is a significant difference on the side of the students who are not so successful at school. Except for these, as to the cyber bullying scaling points with regards to playing video games, a notable difference was seen between the individuals playing video games ($X=276.61$) and the ones not playing video games ($X=231.98$). As to the obedience attitudes scaling points with regards to playing video games, a substantial difference was detected between the individuals playing video games ($X=39.47$) and the ones not playing video games ($X=35.89$). It was seen that shy individuals are subjected to cyber bullying much more as per the scaling points and aggressive individuals have obedience attitudes much more according to these scaling points. A notable difference was not found statistically between the Obedience Attitudes Scaling Point and Cyber Victimization Scaling Point ($r=0.066p>0.05$). Also, a significant difference was not found statistically between the Obedience Attitudes Scaling Point and Cyber Bullying Scaling Point ($r=0.022p>0.05$).

Key Words: Cyber Bullying, Cyber Victimization, Stress, Anger, Obedience.

1 GİRİŞ

Teknolojide yaşanan hızlı gelişmeler bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını hızlı bir şekilde yaygınlaştırmaktadır. Son yıllarda cep telefonu, bilgisayar ve internetin kullanımının artmasıyla birlikte yaşanan çağ “teknoloji çağı” olarak adlandırılmakta ve İnsanların birbiriyle olan iletişimi kolaylaştırırken teknolojik aletlerin kullanımı da yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmektedir (Soydaş, 2011; Özbay, 2013).

İnternet ve bilgi teknolojilerinin gelişmesi insanların birbiriyle olan iletişimini kolaylaştırırken, kişisel ve toplumsal hayatımıza bir takım yenilikler de getirmiştir. Bu yenilikler bilgiye ulaşmayı sağlama ve bilgi alışverişini hızlandırma, ekonomi ve ticari işlemlere canlılık kazandırma, eğitim imkânlarını arttırma, arkadaş edinme ve eğlence anlayışına farklı bir boyut getirme gibi insanların yaşamlarını kolaylaştırıcı fırsatlardır. İnternet ve cep telefonu teknolojisindeki hızlı ilerleme gençler için pek çok yeni alan açmıştır. Günümüzde gençler için bilgisayar, internet, cep telefonu ve diğer teknolojik araçlar yaşamlarının bir parçası olmuştur. Öyle ki yeni arkadaşlıklar edinme ve sürdürme, toplumsal ve sosyal ilişkileri ve normları oluşturma bu teknolojik araçlarla meydana gelmektedir (Yaman, Eroğlu ve Peker, 2011).

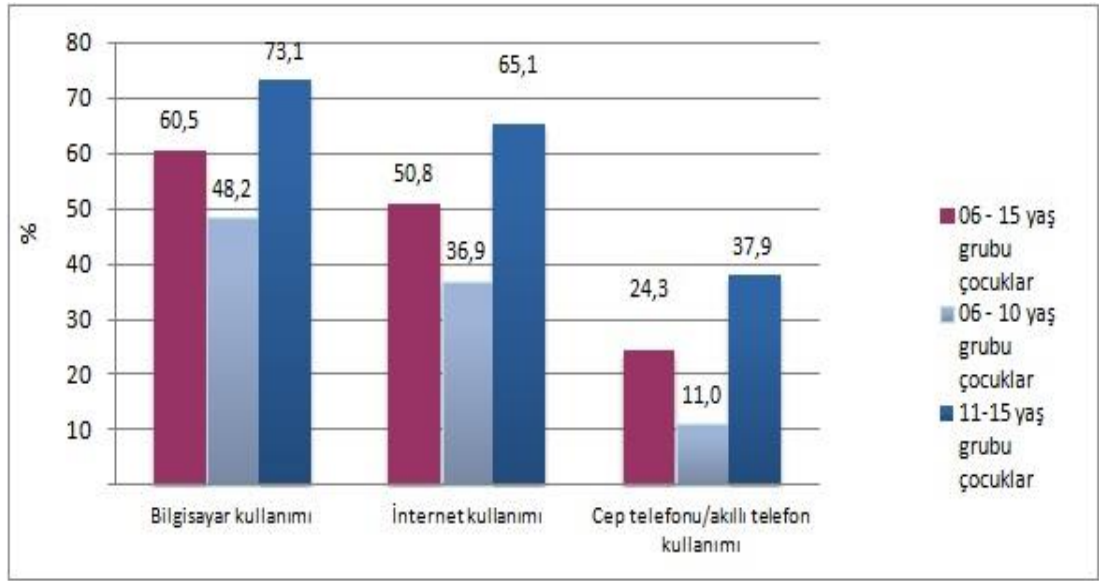
İnternet birçok gence bilgiye rahatlıkla ulaşabilme, duygularını ve düşüncelerini diğerlerinin kendisini tanıyacağı korkusuna kapılmaksızın rahatlıkla ifade edebilme ve sosyal arkadaşlıklar kurma olanağı sağlamaktadır. Çocukların oyunları, öğrencilerin ödevleri ve yetişkinlerin çalışma yaşamında değişiklikler yaratan bilgisayar ve internet teknolojileri, her teknolojinin hayatımıza girişinde yaşandığı gibi yararları yanı sıra riskleri de beraberinde getirmiştir (Yaman, Eroğlu ve Peker, 2011). Günümüzde bir milyardan fazla kişi sosyal ilişki oluşturmak amaçlı olarak interneti kullanmakta ve bunların büyük bir kısmı da özellikle gençlerin üye olduğu popüler web siteleri olmaktadır. Bugün Kuzey Amerika’daki gençlerin büyük bir yüzdesi sosyal ağ (network) oluşturmak amaçlı olarak facebook.com,

myspace.com, xanga.com vb. popüler web sitelerini kullanmaktadır (Tanrıku, Arıca ve Kınay, 2011).

Gelişen elektronik iletişim ağı, insan yaşamını kolaylaştırmasının yanı sıra yeni problemleri de beraberinde getirmektedir. Kuşkusuz bu teknolojik gelişmelerin eğitim ve öğretime sağladığı yararlar tartışılmaz düzeydedir. Yapılan pek çok araştırma, bilgisayar kullanımının öğrenme üzerindeki olumlu etkisini göstermektedir. Bununla birlikte ortaya çıkan etik sorunlar ise madalyonun diğer yüzünü oluşturmaktadır. Eğitim psikolojisinin gündeminden hiç düşmeyen en popüler konuların başında zorbalık (bullying) gelmektedir. Teknoloji alanındaki gelişmeler ve teknolojinin gençler tarafından daha yaygın kullanılmaya başlanması, okullarda öğrencilerin göstermiş olduğu zorbalık davranışlarının teknolojiyi kullanarak gerçekleştirmelerine olanak sağlamıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kötü niyetli kullanımı okullarda öğrenciler arasında yaşanan zorbalık türleri arasında "siber zorbalık" (cyberbullying) adı verilen yeni bir zorbalık türünün gözlenmesine neden olmuştur. Siber zorbalık, bilgisayar, cep telefonu ve diğer iletişim teknolojileri aracılığıyla bir birey ya da gruba karşı yapılan kasıtlı ve tekrarlanan teknik ya da ilişkisel tarzda zarar verme davranışlarının tümüdür (Tanrıku, Arıca ve Kınay, 2011; Belsey, 2007; Li, 2006; Yaman, Eroğlu ve Peker, 2011; Hinduja ve Patchin, 2009).

Teknolojinin gençler üzerindeki etkileriyle ilgili yapılan araştırmalarda birbirinden farklı görüşler ortaya çıkmıştır; ancak bu farklı görüşler, özellikle kitle iletişim araçlarının etkisi konusunda birbirlerini destekler benzerlikler göstermiştir. Yapılan araştırmalar gençlerin cep telefonunu, bilgisayarları, interneti, cep bilgisayarlarını içeren bilişim ve iletişim teknolojilerini yoğun biçimde kullandığını göstermektedir. (Sarak, 2011; Özbay, 2013). Türkiye İstatistik Kurumu Bakanlığı'nın 2013 yılı Nisan ayında gerçekleştirdiği ve ilk defa 06-15 yaş arası çocukları da içerecek şekilde düzenlenen "Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması" sonucuna göre; çocuklar bilgisayar kullanımına ortalama 8, internet kullanımına ise 9 yaşında başlamaktadır. Bu çocukların %45,6'sı ise hemen her gün internet kullanmaktadır.

06-15 yaş grubundaki çocukların bilgisayar, İnternet ve cep telefonu kullanım oranları sırasıyla %60,5, %50,8 ve %24,3'tür. Bu oranlar 06-10 yaş grubundaki çocuklarda sırasıyla %48,2, %36,9 ve %11, 11-15 yaş grubundaki çocuklarda ise sırasıyla %73,1, %65,1 ve %37,9'dur.

Şekil 1: Temel göstergeler

Teknolojik araçların kullanım sıklığı ergenlerin grup içindeki iletişimi yakından takip edebilmeleri, grup içi etkileşimden uzak kalmamaları ve dolayısıyla dışlanmamaları açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca cep telefonu ve internet, sosyal olarak kaygılı, utangaç bireylere diğer insanlarla daha iyi ve daha yakın iletişim kurabilecekleri bir ortam sağlamaktadır (Soydaş, 2011). Bilişim ve iletişim teknolojilerinin gençler arasında yoğun olarak kullanılmasının gençlere sosyal ve eğitsel açıdan birçok faydasının olduğu vurgulanmıştır. İnternet birçok gence bilgiye kolayca ulaşabilme, duygularını ve düşüncelerini başkalarının kendisini tanıyacağı korkusuna kapılmaksızın rahatlıkla ifade edebilme ve sosyal arkadaşlıklar kurma olanağı sağlamaktadır. İnternet sayesinde, arkadaş ve aile bireyleriyle iletişim kurmak ve önemli bilgilere ulaşmak daha kolay hale gelmiştir. Çocukların oyunları, öğrencilerin ödevleri ve yetişkinlerin çalışma yaşamında değişiklikler yaratan

bilgisayar ve internet teknolojileri, her teknolojinin hayatımıza girişinde yaşandığı gibi yararları yanı sıra bilişim ve iletişim teknolojilerinin sınırsız, denetimsiz ve kontrolsüz kullanımı bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Bu konuda yapılan araştırmalar gençlerin bilişsel ve davranışsal gelişimleri üzerinde olumsuz bir etki oluşturduğunu ileri sürmüştür (Sarak, 2011; Peker, Eroğlu ve Ada, 2012; Özbay, 2013).

Gelişen yeni teknoloji okullarda internet ve cep telefonu gibi araçların kullanımını arttırmış ama bu durum beraberinde bu araçların problemlili kullanımı ve başkalarıyla zararlı şekillerde tanışma ve etkileşime girme gibi sorunlara yol açmıştır. Bilgisayarların ve cep telefonların evde, okulda, sosyal mekanlarda kullanılması internetin gerçek dünyadaki gibi sosyal yaşam alanını sanal ortamda sunması; kişilerin dünyayı keşfetmeleri, öğrenmeleri ve eğlenmeleri için ortam sunarken; bir yandan da şiddet ve cinsellik içeren oyunlara erişimin ve pornografik görüntülerle karşılaşma olasılığının artması, cinsiyet ayrımcılığı ya da ırkçılığı yücelten sitelere girilmesi, tehlikeli insanlarla iletişime geçmelerini kolaylaşmasıyla kişilere kişisel bilgilerin açıklanması ve bu kişilerle yüz yüze buluşması çocuk ve gençler için büyük riskler taşımakla birlikte bağımlılığa da yol açabilmektedir. Bu durum kişilerin ruh hallerini, duygu durumlarını (öfke, hakaret, tehdit, taciz, zarar verme vb.) sanal ortama da aktarmasına yol açmaktadır (Özbay, 2013; Sarak, 2011). Zorba davranışlar konusunda yapılan araştırmalara bakıldığında araştırmacıların zorba davranışları farklı bakış açılarıyla tanımladıkları görülmektedir. Zorbalık, bazı araştırmacılar için bir çocuğun diğer çocuklar üzerindeki fiziksel ve psikolojik yollarla baskı kurması ve onları incitici davranışlarda bulunması iken bazı araştırmacılar bu tür davranışların zorbalık olarak kabul edilmesi için düzenli olarak tekrar edilmiş olması gerektiği ifade etmektedir (Manap, 2012; Şahin, Sarı, Özer ve Er, 2010).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ve bunun kötü amaçlı kullanımıyla birlikte araştırmacılar tarafından artık zorbalığın yeni bir formuyla, siber zorba davranışla ve beraberinde siber mağduriyetle karşı karşıya olduğumuz belirtilmektedir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, ergenlerde siber zorbalık ve siber mağduriyetle ilgili ilişkili değişkenleri incelemektir.

1. Cinsiyete göre siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma durumları arasında bir fark var mıdır?
2. Bulunduğu sınıf düzeyine göre siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma durumları arasında bir fark var mıdır?
3. Ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre ergenlerin siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma durumları arasında bir fark var mıdır?
4. Bilgisayar sahibi olup olmama durumuna göre ergenlerin siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma durumları arasında bir fark var mıdır?
5. Cep telefonu sahibi olup olmama durumuna göre ergenlerin siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma durumları arasında bir fark var mıdır?
6. İnternet kullanma durumuna göre ergenlerin siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma durumları arasında bir fark var mıdır?
7. İnternete girilen yere göre siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma durumları arasında bir fark var mıdır?
8. İnterneti kullanma sıklığına göre siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma durumları arasında bir fark var mıdır?

Önem

Gençler arasında popüler olan sosyal ağlar ve internet kullanımının artması bilgi paylaşımını kolaylaştırmıştır. Bunu değerlendiren ve bilinçsiz kullanıcıların bilgilerini kolaylıkla ele geçiren kötü niyetli kişiler ise giderek artmaktadır. İnternet ve diğer siber ortamlarda yapılan davranışlar ve tutumlar kontrol edilmezse istenmeyen sonuçlar verebilmektedir. Gençlerin bilgi güvenliği davranışlarını tespit etmek, siber ortamlarda yapılan davranışlara dikkat çekmek, istenmeyen ruhsal ve sağlık problemlerini engellemek için bu araştırma önemlilik arz etmektedir.

Sayıtlar

Anket ve ölçeklere katılımcıların verdikleri yanıtlar onların gerçek görüş ve düşüncelerini yansıtmaktadır.

Sınırlılıklar

Ergenlerde siber zorbalık davranışlarında bulunma ve siber zorbalık davranışlarına maruz kalma durumları ile ilişkili değişkenler incelendi.

Araştırma da uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma İstanbul ilinde bulunan araştırmanın yapıldığı liseler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Siber zorbalık davranışları farklı şekillerde gerçekleşebilmektedir. Willard 2007 tarafından sekiz tür siber zorbalık davranışı tanımlanmıştır (Ak. Manap, 2012: s. 12-13). Bunlar:

- 1. Kışkırtma:** Elektronik iletişim kanalları kullanılarak çevrimiçi kavgaların kaba dille ve öfke duygusuyla gerçekleşmesi,
- 2. Taciz:** Art arda gönderilen kötü içerikli ve hakaret içeren mesajlar,
- 3. İftira:** Kişinin itibarına veya arkadaşlıklarına zarar verici dedikodu veya söylenti çıkarma,
- 4. Başka Birinin Kimliğine Bürünme:** Herhangi bir kişinin kişisel bilgilerini kullanarak başkalarına veya kimliğine büründüğü kişi belirli biriyse, o kişiye zarar verici çevrimiçi faaliyetlerde bulunma,
- 5. Bilgi veya görüntüleri afişe etme:** Birinin sırlarını ya da utanç verici bilgi veya görüntülerini çevrimiçi paylaşma,
- 6. Aldatma:** Biriyle başka biriymiş gibi çevrimiçi sohbet ederek, sohbet esnasındaki yazışmaları veya konuşmaları kaydedip, utanç verici olan kayıtları çevrimiçi ortamda paylaşma,
- 7. Dışlama:** Kasıtlı olarak birini çevrimiçi bir gruptan ya da forumdan ihraç etme, dahil olmasını engelleme,
- 8. Siber Taciz:** Tekrarlanan, yoğun bir şekilde taciz, tehdit içeren ve ciddi bir korku oluşturan kötüleme biçimi.

Çalışmanın genel amacına yönelik geliştirilen hipotezler;

1. Ergenlerin cinsiyet ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Ergenlerin yaşları ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Ergenlerin okudukları okulları ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Ergenlerin sınıf düzeyleri ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Ergenlerin aldıkları disiplin cezası ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Ergenlerin algıladıkları okul başarısı ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Ergenlerin interneti kullanım amacı ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Ergenlerin interneti kullanım süresi ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
9. Ergenlerin internette oynadıkları oyunlar ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
10. Ergenlerin davranış biçimleri ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
11. Ergenlerde boyun eğici davranış puanları ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında ilişki var mıdır?
12. Ergenlerde sürekli öfke puanları ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında ilişki var mıdır?
13. Ergenlerde stresle başa çıkma tarzları puanları ile siber zorbalık-mağduriyet puanları arasında ilişki var mıdır?
14. Ergenlerin sosyodemografik özellikleri ile boyun eğme puanları arasında farklılık var mıdır?
15. Ergenlerin sosyodemografik özellikleri ile stresle baş etme puanları arasında farklılık var mıdır?

16. Ergenlerin sosyodemografik özellikleri ile öfke puanları arasında farklılık var mıdır?

2 GENEL BİLGİLER

2.1 Siber Zorbalık

Zorbalıkla ilgili ilk çalışmaların refah düzeyi yüksek İskandinav ülkelerinde yapıldığı ve zamanla dünyanın değişik yerlerinde benzer çalışmaların, araştırmaların giderek yaygınlık kazandığı görülmektedir (Berger, 2007).

Zorbalık konusunun bilimsel olarak sistemli biçimde ele alınması 1970'lerde İskandinavya'daki okullarda gerçekleştirilmiştir. Bunu izleyen yıllarda ise bu konuda literatürde gerçekleşen çalışma sayısı hızla artmıştır (Olweus, 2003). 1978 yılında Olweus tarafından yazılan "Aggression in the Schools: Bullies and Whipping Boys" adlı kitap alan yazında ilk ve temel eserlerden biri olarak kabul görmüştür. Zorbalığa toplumsal olarak dikkat çeken olay, Norveç'te 1982 yılında 10–14 yaşları arasında 3 erkek çocuğun, yaşlılarının istismarı sonucu intihar etmeleridir. Bunun üzerine Norveç Eğitim Bakanlığı zorbalıkla ilgili ülke genelinde kampanya başlatmıştır. Olweus, Norveç ile diğer İskandinav ülkelerinde yapılan ilk çalışmalarda yer almıştır (Bulgurcu, 2011).

Zorbalıkla ilgili en kapsamlı araştırmaları yapan Olweus, çalışmalarının ilk dönemlerinde zorbalığı, bir grup tarafından yapılan ve daha çok şiddet anlamına gelen 'mobbing' sözcüğü ile ifade etmiştir. Daha sonraki dönemlerde mobbing teriminin yerine bullying terimini kullanmaya başladığı görülmektedir (Kılıç, 2009). Alan yazında zorbalığın ortak bir tanımı bulunmamakla birlikte genellikle Olweus'un tanımı kullanılmaktadır. Bu tanıma göre Olweus (1993; 2002), zorbalığı bir birey veya grup tarafından, savunmasız olan bir kişiye karşı yapılan, fiziksel veya psikolojik sonuçları olan ve süreklilik arz eden bir şiddet olarak tanımlamaktadır. Söz konusu araştırmacının yapmış olduğu ilk tanımın içeriğini de önemli oranda genişlettiği ve grup şiddetinin yanına bireysel şiddeti de eklediği gözlenmektedir (Kılıç, 2009).

Başka bir tanıma göre ise zorbalık, mağdur edilenin acı çekmesine, korkmasına neden olan, taraflar arası güç dengesizliğinin olduğu, güçlünün güçsüz olana baskı yaptığı, mağdur olan kişi tarafından gelen kışkırtmanın olmadığı ve aynı

çocuklar arasında tekrar eden fiziksel, sözel ve psikolojik saldırganlıktır (Nansel ve diğerleri, 2003).

Siber zorbalık, hedefteki kişilerin tehdit edilmesi, onlara sataşılması, onlarla alay edilmesi ve onların küçük düşürülmesi bakımından yüz yüze gerçekleştirilen zorbalıkla benzerlik göstermektedir. Ancak diğer yandan internet ortamında yapılan zorbalığın daha kötü etkiler yaratması olasıdır. Bire bir zorbalıkta, gerek fail, gerekse izleyicilerle, duruma bir grup insan dahil olabilirken; internet üzerinde gerçekleşen zorbalıkta, bir tuşla çok sayıda insana müstehcen şakalar, utandırıcı fotoğraflar veya nefret postaları gönderilmesi mümkün olmaktadır. Ekran lakapları ve web siteleri, zorbalığın, saldırgan davranışlarının takibini zorlaştıran anonimlik maskesinin arkasına saklanmalarına olanak sağlamaktadır. Dahası, yüz yüze herhangi birine incitici şeyleri veya tehdit edici düşünceleri söylemek konusunda tereddüt eden veya çekinen bireyler, siber ortamda bu tür davranışları sergilemeye daha eğilimli olabilmektedir (Özbay, 2013).

Belsey (2007), siber zorbalığı, başkalarına zarar vermek amacıyla, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak, bir kişi ya da grup tarafından kasıtlı, tekrar eden ve düşmanca davranışlar olarak tanımlamıştır. Patchin ve Hinduja'ya (2006) göre siber zorbalık, elektronik metinler vasıtasıyla kasıtlı ve tekrarlayan tarzda zarar veren davranışlardır. Siber zorbalık davranışı, şiddetin bir türü olarak da tarif edilmektedir.

Arıcağ'a (2011) göre ise siber zorbalık, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak bir birey ya da gruba, özel ya da tüzel bir kişiliğe karşı yapılan teknik ya da ilişkisel tarzda zarar verme davranışlarının tümü olarak ifade edilmektedir.

Zorbalık kavramı literatürde farklı teori ve modellerle açıklanmaya çalışılmıştır. Bu teorilerden en sık kullanılanı sosyal bilişsel teoridir (Karataş ve Öztürk, 2009). Sosyal Bilişsel Teoriye göre, insan davranışı, bilişsel, davranışsal ve çevresel faktörler arasındaki sürekli etkileşimden etkilenmekte ve buna göre düzenlenmekte ve açıklanmaktadır. Sosyal Bilişsel Kuram, insan davranışının öğrenilmesi ve deneyimlere bağlı olarak zaman içinde değişikliğe uğramasının şart ve gerekçeleri ile yakından ilgilenmektedir. Sosyal Bilişsel Kuram'a göre özellikle çocuk ve gençlerin davranışları, tutumları, eylemleri örnek alınarak ya da toplumsal

öğrenme sonucu oluşmaktadır. Kuramsal olarak çocuk ve genç, kişiliğini anne ve babadan, yakın ve uzak çevreden, toplumdaki gelen örneklerle kazanır ve geliştirir (Kırhan, 2007; Bektaş, 2007).

Ergenin çevresini; ailesi, akranları ve okul ortamı oluşturmaktadır. Yaşadığı bölge, kültür, okulun fiziki yapısı ergenin maruz kaldığı çevreyi oluşturmaktadır. Bandura, davranışı değiştirmek için maruz kalınan çevrede değişiklik yapılmasının sınırlı olduğunu belirtmektedir (Karataş ve Öztürk, 2009).

Zorbaca davranışlara maruz kalan ergen ve çocukların ileride zorbaca davranış sergileyen bireyler olma olasılıkları oldukça yüksektir. Zorbaca davranış gösteren ergenlerin özellikleri incelendiğinde, örnek alınacak güçlü rol modeli olmayan, aile içerisinde ihmal edilen, aile ile etkileşimi az olan, çoğunlukla aileleri tarafından fiziksel olarak cezalandırılan çocuklardır. Bu ortamda yetişen çocuk ve ergenler okul ortamında sorun çözme yöntemi olarak ailesinden gözlem yoluyla öğrendiği saldırgan davranışı tercih etmektedir (Karataş ve Öztürk, 2009).

2.2 Siber Mağduriyet

Siber mağduriyet, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla bir birey ya da grubun, özel ya da tüzel bir kişiliğin, teknik ya da ilişkisel tarzda zarar verici davranışlara maruz kalması ve bu davranışlardan maddi ya da manevi olarak mağduriyet yaşamaması durumudur (Arıcak, Kınay ve Tanrıku, 2012).

Akran mağduriyetinin psikolojik uyumsuzluk ile güçlü bir şekilde ilişkili olduğu, araştırmalar ile ortaya konmuşken (Jones, Kimberly ve Finkelhor, 2012), yapılan araştırmalarla her geçen gün bu yeni akran mağduriyetinin etkileri daha iyi anlaşılmaktadır. Siber zorbalık hakkında şu ana kadar bilinen en önemli şey, siber zorbalık mağduru birçok kişinin deneyimlerini çok stres verici bulduklarıdır. Jones ve arkadaşları (2012), rapor edilen taciz vakalarının %31'inin "çok/aşırı derecede üzücü", %19'unun "aşırı derecede korkutucu" ve %18'inin ise "çok/aşırı derecede utanç verici" olduğunu gösteren "Youth Internet Safety Survey" (YISS) raporunun sonuçlarını ortaya koymuştur. Siber taciz deneyimleriyle ilgili stres belirtisi örnekler, mağdurların kendilerini huzursuz hissetmelerine ilişkin raporlar, herhangi bir konuya ilişkin ilgi kaybını ve olay hakkında düşünmeden duramama durumunu da

kapsamaktadır. YISS sonuçlarıyla ilgili diğer bir inceleme ise depresif semptomların önemli ölçüde siber tacizle ilgili olduğunu ortaya koymuştur (Ybarra,2004). Aslında siber taciz mağdurlarının %13.4'ünün, DSM-IV kriterlerinde tanımlanan ağır depresyon belirtilerinden, herhangi bir alandaki fonksiyonel bozukluk da dahil olmak üzere (okul/iş, kişisel temizlik veya öz yetkinlik) ağır depresyon geçirmekte oldukları belirtilmiştir. Bunun yanı sıra siber taciz mağdurlarının, siber olarak hedef olmamış gençlerin %4.6'sı ile karşılaştırıldığında bir veya daha fazla depresyon belirtisine sahip oldukları rapor edilmiştir (Ybarra, 2004). İlginç bir şekilde, kadınlara oranla erkekler sekiz kat daha fazla siber taciz ve depresif semptomlar deneyimlemiştir (Ybarra ve Kimberly, 2004).

Gençlerin akranlarına yapılan kötü muameleyi rahatsız edici bulduğuna dair başka bir gösterge ise Suçla Savaş Kuruluşu'nun (Fight Crime Organization, 2006) yaptığı bir araştırmadır. Ülke genelinde 512 genç üzerinde yapılan anketin sonuçları, 12-17 yaş arası gençlerin üçte birinin siber zorbalığa uğradığını göstermiştir (örneğin, online olarak gönderilmiş utanç verici veya tehdit edici mesajlar). Gençler korku, incinme belirtisi göstermiş ve ankete katılan gençlerin ve daha genç çocukların yaklaşık %25'i ise yeni yıl başladığında zorbalığa uğramak konusunda endişelendiğini belirtmiştir (Fight Crime, 2006).

Geleneksel zorbalık/mağduriyet araştırmalarının tersine, siber mağduriyet hakkında betimsel kanıtlara ek olarak anlatımsal kanıtlara da ulaşabilmek mümkündür. Deneyimleri hakkında röportaj yapılan birçok mağdur, internet ortamında daha geniş izleyici kitlesinin bulunması ve kendi evlerinde şiddete uğramış hissettikleri için siber zorbalığı yüz yüze yapılan çatışmalardan daha yıkıcı bulduklarını belirtmişlerdir. Bazı mağdurlar ayrıca duygusal ve psikolojik suistimalin etkilerinin iyileşmesinin, fiziksel acıdan daha zor olduğunu altını çizmişlerdir (Blair, 2003). Mağdurlara göre internet, ödevlerini yapmak, eğlenmek ve sosyal yaşam biçimi olarak hayatlarının değişmez bir parçası olduğu için, bu çeşit suistimalden kaçmanın imkansız olduğunu düşünmektedirler (Campbell, 2005). Birçok mağdur siber zorbalık olaylarını yetişkinlere bildirmemektedir. Çünkü yetişkinlerin bu zorbalığı durduramayacaklarını ve birçoğu bunu bildirmenin internet erişimlerini kısıtlayacağını düşünmektedir. Mağdurlar tarafından bildirilen duygusal

tepkiler; kendilerini aşağılanmış hissetmek, huzursuzluk, stres, okula gitmekten korkmak, bunaltı, yalnızlık ve intihar eğilimini kapsamaktadır (Campfield, 2006). Yine benzer şekilde Amerikan Ulusal Suç Önleme Merkezi'ne göre internet erişimi olan tüm gençlerin %41'i siber mağduriyet yaşadıklarını ifade ederken, siber zorbalık kurbanı gençlerin sadece %10'u bu durumu bir yetişkine ilettiklerini belirtmiştir (Pullet ve Adnan, 2012).

Araştırmacılar, siber zorbalığın etkilerinin yıkıcı ve zarar verici olduğuna inanmaktadırlar. Campfield'in (2006) yayınladığı makaleye göre on üç yaşında bir çocuğun okulda zorbalığa uğradıktan bir ay sonra internet ortamında görüntülerinin yayınlanmasının ardından vermiş olduğu intihar mesajları ciddiye alınmayarak, çocuğun şu anda hayatta olabilme ihtimali göz ardı edilmiştir. Gencin babası, çocuğunun internete bu zorbalık ve intihar düşüncesi hakkında yazdığı mesajlarını ölümünden sonra bulduğunda, arkadaşlarının, çocuğun kendisini öldürmesi konusunda "şaka yaptığını düşündüklerini" görmüştür. Görünüşe göre siber zorbalıkla bağlantılı olan duygusal güçlükler hakkında toplum bilinci oluşturmada, medya raporları betimsel araştırmalardan önde gelmektedir. Bu konu üzerinde daha çok araştırma yapılması gerektiğini gösteren başka bir kanıt ise uzmanların, içlerinde internet tacizlerinin de bulunduğu (örneğin, başkaları hakkında küçük düşürücü veya utandırıcı bilgi göndermek, başkası gibi davranmak, izleme, tehdit, şiddet veya duygusal olarak taciz) internetle alakalı geniş çaplı sorunlarla yüz yüze gelen kişileri fark etmeye başlamaları gerçeğidir (Ybarra, Cheryl ve Kimberly, 2005). Görülen problematik internet vakalarının %10'unun internet tacizi ile alakalı olduğunu gösteren YISS raporları bu anlamda önemli bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternet tacizi mağduru olarak nitelendirilmiş kişilerin yaklaşık yarısı, 18 yaş altındadır ve birçoğu başlarından geçen cinsel içerikli bir taciz olduğunu ve okulda ortaya çıkan tacizlerin devamı niteliğinde olduklarını bildirmişlerdir. Campbell'ın (2005) belirttiği gibi, ister okul içerisinde olsun, isterse online ortamda olsun, zorbalık, güç ve kontrolle ilgilidir ve bir web sitesi üzerinden ağır bir dille eleştirilmek, gerçek yaşamdaki kadar yıkıcı olabilmektedir (Campbell, 2005).

2.3 Siber Zorbalığın Nedenleri

Siber zorbalıkla ilgili kaynaklar siber zorbalığın ortaya çıkış sebeplerinden ziyade ağırlıklı olarak tanımlayıcı niteliktedir. Ancak dikkat edilmesi gereken, nedenselliğin genelde tarama çalışmalarından çıkartılamayacak oluşudur. Sosyal bilimlerdeki çoğu araştırma tasarısı değişkenler arasındaki sebep-sonuç ilişkisini belirlemeye uygun değildir. Bu çalışmalar değişkenler arasındaki bağıntının yalnızca varlığını kanıtlayan anketler veya çalışmalar içermektedir. İki değişken birbiriyle ilişkilidir; fakat bunlardan birinin, diğer değişkenin oluşumuna sebep olduğu söylenememektedir. Bununla birlikte korelasyon nedensellik göstermemesine rağmen, nedensellik korelasyon gerektirmektedir. Siber zorbalık nispeten yeni bir kavram olmakla birlikte hakkında birçok araştırma yürütülmektedir. Ancak bu araştırmalarda bireylerin bir başkasına siber zorbalık yapmasına yol açacak belirgin bir tetikleyici bulunmamıştır. Walrave ve Heirman (2011), araştırmacıların siber zorbalık/mağduriyetin yaygınlığı hakkındaki bilgileri artarken, zorbalık ve mağdurluk hakkındaki belirleyici faktörlerin tanımlanmasına devam edildiği görüşündedirler. Dünya çapında gerçekleştirilen araştırmaların büyük bir kısmında, yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum, teknoloji ile bağlantılı anonimlik ve kültür gibi çeşitli değişkenler incelenmiştir. Değişkenler hakkında farklı ülkelerde birbirinden farklı bulgular elde edildiği göze çarpmaktadır (Walrave ve Wannes, 2011).

Bireysel nedenler; Bireysel faktörler olarak ele alınan cinsiyet ile yaşın zorba ve kurban davranışlarıyla ilişkisini araştıran çalışmaların sonuçları, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre, yaşı büyük olan öğrencilerin de küçük olanlara göre daha fazla zorbalık yaptıklarını göstermektedir (Genç ve Aksu, 2010). Araştırmalar zorbalık yapan çocukların, baskın karakter yapısında, çabuk öfkelenen, kurallara uymakta zorlanan, sosyal problem çözme becerileri düşük ve şiddeti bir çözüm yolu olarak gören, psikolojik ve fiziksel güçleri farklı çocuklar olduğunu göstermiştir. Araştırmalarda zorbalık yapan erkek çocukların fiziki gelişimsel özellikleri bakımından arkadaşlarından daha kuvvetli ve daha kilolu oldukları görülmüştür. Bu bağlamda bazı araştırmacılar genetiğin de zorbalığa katkıda bulunduğunu belirtilmektedir (Alper, 2008; Bulgurcu, 2011).

Aileden kaynaklanan nedenler; Yapılan çalışmalar ihmal edilmiş ya da yok sayılmış çocukların şiddet dolu ve antisosyal davranışlar için büyük risk taşıdıklarını göstermektedir. Çocuğunun etkinliklerini yakından izleyen ailelerin, sorunlu davranışlar gösteren bir çocuğa sahip olma olasılığı daha az gözükmektedir. Ana babalar, çocuklarına akranlarıyla etkileşimlerine ilişkin verdikleri olanaklar ve arkadaş seçiminde verdikleri geri bildirim konusunda olumlu rol oynamaktadır. Buna karşın çocuklarına karşı fiziksel istismar uygulayan ya da çocuğuna saldırgan davranış modelleri sağlayan ana babaların çocukları tarafından taklit edilme olasılığı bulunmaktadır (Sönmezay, 2010). Birçok davranışta olduğu gibi, zorbalıkta da anne babaların çocuk yetiştirme tutumları büyük rol oynamaktadır. Yaşamın ilk yıllarında başta anne olmak üzere her iki ebeveynin çocuğa olan yaklaşımları ileriki yıllardaki zorbalığın belirleyicisi olmaktadır. Yaşamın ilk yıllarında sıcaktan yoksun, sevgisiz ve temel ihtiyaçları karşılanmadan büyüyen bir çocuk, ileriki yıllarda zorba olmaya aday bir çocuktur. Çocuğun aşırı baskı ortamında büyümesi kadar kuralsız ve aşırı hoşgörülü bir ortamda büyümesi de iyi değildir. Ayrıca aile büyüklüğünün de zorbalıkta önemli bir etken olduğu belirtilmektedir. Bu görüşü savunanlara göre, aile fertlerindeki kişi sayısı arttıkça, ebeveynlerin çocuklara gösterecekleri ilgi ve ailede fert başına düşen gelir düşmekte; bunun sonucu olarak da çocuğun gelişimi olumsuz anlamda etkilenmektedir (Sönmezay, 2010; Field, 1999).

İletişim Araçlarından Kaynaklanan Nedenler; Çocuklar televizyon, gazete gibi yayın organları ile saldırganlığa şahit olmaktadır. Televizyonda izlenen saldırganlık çocukların gerçek hayatta yaşanan saldırganlığa olan duyarlılıklarını azaltmaktadır. Bu duyarsızlık da zorbaca davranışlarda bulunan çocukların bu davranışlarını düzeltmemesine ya da arttırmasına neden olmaktadır (Sönmezay, 2010).Televizyon veya yazılı-görsel medya araçlarının, bilgisayar oyunlarının çocuğun zorbalık davranışını gerçekleştirmesi üzerine olan etkisi, yapılan araştırma ve bilimsel çalışmalarla ortaya konmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri (A.B.D.), Polonya ve Estonya'da zorbalık eylemleri ile televizyon seyretme alışkanlığı arasında güçlü bir ilişki bulunmuştur. Sevilen televizyon karakterleri ve beğenilen programlar, bunları seyreden çocukları ve gençleri olumsuz olarak etkilemekte, izleyiciler de bunları kendi hayatlarında uygulama isteği içine girmektedirler. A.B.D'de yapılan araştırmanın sonucuna göre de şiddet içerikli bilgisayar oyunları

saldırgan davranışları körüklemektedir. Şiddet içerikli bilgisayar oyunlarının özellikle çocuklarda saldırgan davranışlara neden olduğu yönündeki yaygın inanış, bilimsel olarak da kanıtlanmıştır (Coşkun, 2008; İrfaner, 2009; Kelleci, 2008).

Sosyal Çevresinden Kaynaklanan Nedenler; Çocuk suçluluğunun oluşmasında arkadaşların ve yakın çevrenin etkisinin önemli olduğu, alandaki kaynakların belirttiği dikkate değer bir olgudur. Ayrıca kaynaklarda okul ve mahalle arkadaşlığı sırasında çocukların oluşturduğu oyun gruplarının çocukların sosyal eğilimleri için önemli olduğuna değinilmiştir (İrfaner, 2009). Zorbalık yapan çocukların arkadaş gruplarının da şiddeti bir çözüm yolu olarak gördükleri ve zorbalık yapma eğiliminde oldukları saptanmıştır. Bazı okullarda zorbalık yapma davranışları diğer okullardakine göre daha sık görülme eğilimindedir. Özellikle ders aralarında öğretmenlerin gözetiminin sağlanamadığı okullarda bu davranışların sık görüldüğü bildirilmiştir. Yine idarecilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin zorbalığa yaklaşımlarının benzer olduğu ve kabul edilebilir bir davranış biçimi olarak görüldüğü okullarda bu davranışların sık görüldüğü bildirilmiştir (Alper, 2008).

Araştırmacılara göre okul, ortaya çıkan zorbalık ve şiddet olaylarını belirleme noktasında ciddi bir rol oynamaktadır. Okul ortamı, özellikle de denetimin zor olduğu okullar ile zorbalık davranışlar arasında ilişki olduğu yapılan çalışmalarla desteklenmektedir. Öğretmenlerin kendi aralarında ve öğrencilere karşı destekleyici, paylaşımcı ve kabul edici oldukları, sorunlarını şiddete başvurmadan çözdükleri okullarda zorbalık davranışlarının daha az gerçekleştiği belirtilmektedir (Bulgurcu, 2011; Craig ve Pepler, 2003; Olweus, 1995). Ayrıca ailenin ve okulun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi de zorba ve kurbanlar açısından dikkatle değerlendirilmesi gereken etkenlerdir (Genç ve Aksu, 2010).

2.4 Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Görülme Biçimleri

Siber zorbalık davranışları farklı şekillerde görülmektedir. Yapılan çalışmalar siber zorbalığın görülme biçimlerini belli başlıklar altında toplayarak açıklamaktadır. Bu kategorik sınıflamayla siber zorbalığın şu şekillerde görüldüğü söylenebilir. Bunlar:

Kızdırma – Kışkırtma: Zorbalığın bu biçimi iki ya da daha fazla kişi arasında ortaya çıkar. Genellikle saldırgan, kaba ve yalın bir dil kullanılır; aşağılama, hakarete bulunma ve bazen tehdit içerir. Böyle mesajların uzun ve yoğun olduğu durumlara ‘öfke savaşı’ denir. Öfke savaşı da doğrudan tehdide yol açar. Kızdırma – kışkırtma genellikle sohbet (chat) odaları, e-oyunlar, tartışma sayfaları gibi kamuya açık ortamlarda meydana gelmektedir. Birbirleriyle tartışan ve aşağılayan küçük bir grup veya bireyler arasında ortaya çıkmaktadır. E-posta veya anlık mesaj (IM) yoluyla gönderilen kişiye yönelik öfkeli mesajlar da ayrıca kızdırma-kışkırtma olarak düşünülmektedir. Bu konudaki en önemli nokta kızdırma-kışkırtmanın çok şiddetli olabilme ve gerçek bir tehdit haline gelebilme potansiyeli taşımasıdır. Öfke savaşı sırasında iletilmiş bir yorum, “onu öldüreceğim” şeklindeki bir mesaj, gerçeği işaret edebilmekte ve fiziksel şiddet içeren tehditler sunabilmektedir (Kowalski, Limber ve Agatston, 2008; Willard, 2007).

Taciz: Taciz bireysel bir amaç için sürekli saldırgan mesajlar göndermek ya da saldırganlık içeren mesajları tekrar tekrar göndermektir. Taciz mesajları genellikle kişisel iletişim kanalları, e-posta, anlık mesajlar ve yazılı mesajlar yoluyla gönderilmektedir. Bu türden bir taciz, ayrıca kamuya açık iletişim ortamlarında da meydana gelebilmektedir. Taciz çoklu saldırı mesajlarını ve tekrar kavramını içermektedir; ayrıca öfke savaşıdan daha uzun sürmektedir. Tacizin rahatsız edici yanı tacize uğrayan kişinin çevrimiçi olduğunda veya telefonuna her baktığında sürekli bir şekilde taciz mesajlarıyla karşılaşmasıdır. Taciz ile kızdırma– kışkırtma arasındaki fark, zarar vermenin tek yönlü veya karşılıklı olmasında ortaya çıkmaktadır. Tacizde genellikle tek taraflı bir zarar vermek söz konusuyken; kızdırma-kışkırtmada karşılıklı tartışma ve zarar verme söz konusudur (Kowalski, Limber ve Agatston, 2008; Willard, 2007).

Karalama/İftira: Bir kişi hakkında acımasız bir şekilde yanlış ve zararlı içerikli konuşmaktır. Bu zararlı konuşma çevrimiçi ya da başka bir yolla gönderilebilir. Bir şeyler göndermede amaç, arkadaşlıkları engellemek ya da itibarını zedelemektir. Bu eylemler dedikodu ve söylenti çıkarma yoluyla gerçekleşir. İftira durumunda genellikle gönderilen şeyler (materyaller), iftiraya uğrayan kişiye doğrudan yollanmamakta; aksine onun görebileceği herkese açık yerlerde paylaşılmaktadır. İftiranın spesifik başka bir biçimi ise dijital sembollerin yollanmasıdır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda iftiranın, öğrencilerin okul çalışanlarına karşı en sık kullandığı siber zorbalık formu olduğu söylenebilir. Özellikle öğretmenine veya okul idaresine kızan bir öğrenci ya da öğrenci grubu, onlarla alay edecekleri web sayfaları kurabilir ya da bir öğrenci, tartışma gruplarında, bloglarda öğretmen ve idareciler hakkında olumsuz ve kötüleyen yorumlarda bulunabilir (Kowalski, Limber ve Agatston, 2008; Willard, 2007).

Taklit Etme: Başka birisi gibi davranarak bir kişiye zarar verici, onu küçük düşürücü materyal göndermek veya bunları herhangi bir şekilde yayınlamak olarak ortaya çıkmaktadır. Taklit etmek kişisel web sayfasında, profilinde, blog’unda veya iletişimin herhangi bir şeklinde meydana gelmektedir. Genellikle internet hesabının parolasının değiş-tokuş edilmesi, gençler arasında gerçek arkadaşlığın kanıtı olarak düşünülmektedir. Bu parola paylaşımı sonucu zorbalık yapmak isteyen kişi, hesaplara rahatlıkla girebilmekte ve siber zorbalık yapmak için olanakları, olumsuz anlamda değerlendirmektedir (Kowalski, Limber ve Agatston, 2008; Willard, 2007).

İfşa Etmek: Kişisel ileti veya semboller iletme ya da göndermektir. Özellikle bu ileti ve semboller imalı kişisel bilgileri içermekte ya da potansiyel olarak rahatsızlık vermektedir. İfşa etmenin ortak bir formu bir hedeften bir e-posta, mesaj aldığı anda, imalı kişisel bilgi içermesidir ve sonra bu mesajlar başkalarına iletilmektedir. Cinsel açıdan müstehcen ya da belirgin sembollerin “ifşa edilmesi” başarısız bir birliktelik sonucunda meydana gelebilmektedir. Kişilerin birlikte oldukları dönemlerde elde edilmiş özel iletiler ve sembollerin dağıtılması söz konusu olabilmektedir. Flört ederken kullanılan bu tehditler siber konuşma bağlamında meydana gelmektedir. “Eğer benimle evlenmezsen, bana gönderdiğin resimleri internette yayınlayacağım, haber gruplarına yollayacağım ve benimle evlenmek

istediğini söyleyeceğim” şeklinde kendini gösterebilmektedir. Kandırmaca flört etmenin bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır. Siber zorba karşısındakini kandırmaya niyetlendiğinde ileti ya da semboller yollayarak kişinin kendisini özel olduğunu düşünmesine neden olabilmektedir (Kowalski, Limber ve Agatston, 2008; Willard, 2007).

Dışlama: Dışlama kişiyi, toplumdaki veya bir grubun üyeliğinden çıkarmayla ilgilidir. Dışlamanın duygusal etkisi yoğun olabilir. Tarihte bazı kabilelerin suç işleyen kişileri toplumdaki dışlayarak cezalandırdıkları bilinmektedir. Toplumdan dışlanma cezası aşırı şiddetli bir ceza olarak düşünülmüştür. Aynı şekilde, dinde de toplumdan dışlama, aforoz etme büyük bir ceza olarak görülmüştür. Günümüzde dışlama yaşamın içinde farklı ortamlarda varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Elektronik iletişim araçlarının oluşturduğu ortam söz konusu olduğunda ise dışlama, siber zorbalığın görülme biçimleri arasında girmektedir. Dışlama çevrimiçi oyun ortamında, blog grubu çevresinde veya herhangi bir parola korumalı iletişim çevresinde meydana gelebilmektedir. Dışlama ayrıca bir grup öğrencinin MSN gibi çevrimiçi mesajlaşma programlarındaki arkadaş listesinden birini engellemek veya silmek şeklinde de görülebilmektedir. Sürekli mesajlaşma ortamından uzaklaştırılan kişi için bu durum tam bir reddedilme durumu oluşturmaktadır (Kowalski, Limber ve Agatston, 2008; Willard, 2007).

Rahatsız Edici Mesaj ve Aramalar: Siber taciz, tehdit etme ve saldırganlık içeren; korkutmayı ya da para sızdırmayı amaçlayan zarar verici mesajların tekrar tekrar gönderilmesidir. Bu tür zorbalıklar, ayrıca, kişinin itibarını ya da arkadaşlıklarını zedelemeyi hedefleyen iftira yolunu da kullanabilir. Rahatsız edici ve tekrarlayıcı mesaj ve aramalar (cyberstalking) ile taciz (harassment) arasındaki sınır hattı çok net değildir. Birini sürekli taciz etmek doğrudan ya da dolaylı olarak yapılabilmektedir. Doğrudan yapılan taciz, genellikle kişisel iletişim ortamlarında meydana gelmektedir. Bazen rahatsız edici ve tekrarlayıcı mesaj ve aramalar yapan kişi, anonim araçlar kullanarak kimliğini gizleyebilmektedir. Zorba, dolaylı olarak gösterilen bu davranışla, hedefteki kişiyi gözden düşürmek için başkalarına mesajlar gönderir. Bu zorbalık biçimi taklit etme ve iftirayla örtüşmektedir (Kowalski, Limber ve Agatston, 2008; Willard, 2007).

2.5 Siber Zorbalığa Maruz Kalmanın Etkileri

Siber zorbalık davranışları gerek siber zorbalar, gerekse siber mağdurlar üzerinde birçok önemli soruna yol açmaktadır (Eroğlu ve Peker, 2011).

Geleneksel zorbalık ve siber zorbalığın kurbanlar açısından benzer sonuçları bulunmaktadır. Zorbalığa maruz kalanlarda intihar düşüncesi, yeme bozuklukları ve kronik hastalıklar görülen semptomlardan bazıları olmakla beraber, diğerleri depresyon, evden kaçma, düşük özgüvene sahip olma, zayıf akademik hayattır (Mason, 2008). Zorbalar davranışlarına bağlı olarak uzun vadede bazı sonuçlar yaşamaktadır. Hayatlarının ilerleyen bölümünde antisosyal etkinliklerde bulunabilmektedirler. Cunningham, Henggeler, Limber, Melton, ve Nation (2004) zorbalık yapan çocukların çoğunluğunun diğerlerinde saygı veya korku uyandırmak için silah sahibi olmaya meyilli olduklarını bulmuştur (Baker, 2010).

Sosyal Etkiler: Siber zorbalık mağdurları çeşitli sosyal etkiler yaşayabilmektedirler. Kendi kişisel kimliklerine zarar verme, düşük özgüven ve düşük öz değer sosyal zorluk risklerini arttıran etkilerdir. Yalnızlık ve gruptan dışlanma zorbalığa uğrama sonucu oluşan iki ciddi sorun olarak bildirilmiştir (Johnson, 2011).

Araştırmacılara göre siber zorbalık istikrarlı ve kalıcı sosyal tahribat ve sosyal ilişkilerde bozulmalara neden olabilmektedir (Hinduja ve Patchin, 2009). Siber Zorbalık yapan öğrenciler kendileri de zorbalığa uğramaktan veya sosyal statü kaybından korktukları için sosyalleşmekten çekindiklerini açıklamışlardır. Ayrıca zorba davranış kurbanı olmanın, kurbanın özgürlük limitlerini sınırlayacak derecede hayatına ebeveyn müdahalesini arttıracığından, zorbalık döngüsünü devam ettirdiği belirtilmiştir (Johnson, 2011; Nansel ve diğerleri, 2003).

Duygusal Etkileri: Siber zorbalık mağdurları duygusal etkiler yaşayabilmektedirler. Artan kimlik belirsizliği, daha büyük seyirci kitlesi, gençlerle ve genç yetişkinlerin teknolojiye ulaşılabilirliği siber zorbalığın büyük ihtimalle kaygı ve depresyon gibi olumsuz duygusal etkilerle bağlantılı olduğu tanımını yaratan sebeplerden bazılarıdır (Johnson, 2011).

Ybarra ve Mitchell (2004), tarafından yapılan bir araştırmada siber mağdurların %44'ünün ebeveyniyle duygusal bağlarının yetersiz olduğu ve ebeveyniyle duygusal bağlarının yetersiz olmasının siber zorbalık yapmayı üç kat arttırdığı belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca siber zorbalılar arasında madde kullanma ve başkalarının kişisel eşyalarına zarar verme gibi suç içerikli eylemlere karışmanın yaygın olduğu bulunmuştur (Eroğlu ve Peker, 2011).

Siber zorbalık kurbanı olan ve problemi içselleştiren ergenler artmış kaygı, yalnızlık, akranlarını reddetme ve sosyal zorluk riskleri altında da olabilmektedir (Johnson, 2011).aresizlik hissi depresyonda bulunanların ana özelliklerden birisidir. Bu sebeple, siber zorbalık kurbanlarının depresyon ve duygusal hasarları yüz yüze zorbalık mağdurlarına göre daha büyük olabilmektedir (Johnson, 2011). Siber zorbalığın en yıkıcı sonuçlarından biri de intihardır. Sadece İngiltere'de, en az üç çocuğun siber zorbalıkla bağlantılı olarak intihar girişiminde bulunduğu belirlenmiştir (Hinduja ve Patchin, 2009; Li, Cross ve Smith, 2012).

Okul Hayatına Etkileri: Devamsızlık ve notlardaki dūřuř zorbalığın iki önemli etkisi olarak belirtilmektedir (Willard, 2007; Johnson, 2011). 2009 Amerikan Zorbalığı Önleme Rehberi'ne göre okula devam konusunda ilgi kaybı ve dūřen notlar çocuğun zorbalığa maruz kaldığına işaret etmektedir (Johnson, 2011).Yapılan araştırmalar siber zorbalığa maruz kalmanın öğrencilerde okuldan kaçma, disiplin cezası alma, okulu bırakma, okula silah getirme ve tutuklanma gibi davranışlarla ilişkili olduğunu göstermektedir (Ybarra, Diener-West ve Leaf, 2007). Araştırmalar siber zorba davranışların siber mağdurların derslere yoğunlaşamama, okul başarılarının dūřmesine ve devamsızlık yapmalarına ve okula gitmekten korkmalarına neden olduğunu ortaya koymaktadır (Beran ve Li, 2005). Ybarra ve diğerleri (2007), tarafından yapılan araştırmada siber zorbalığa maruz kalmanın okula silah getirmeyi sekiz kat arttırdığı belirlenmiştir (Ybarra, Diener-West ve Leaf, 2007).

2.6 Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Öfke İlişkisi

Günümüzde teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler sosyal, ekonomik, kültürel alanları da etkilemektedir. İnsanoğlu değişen değerlere ve rollere uyum sağlamada zorlanmaktadır. Aile, iş ve toplumsal yaşamda bireyden beklenen görevlerin ve sorumlulukların artışı, kişilerin ihtiyaçları ve becerileriyle zaman zaman uyumsuzluk göstermektedir. Bu durum kişilerde, yeni stres kaynaklarını oluşturarak yetersizlik, çaresizlik, yalnızlık, kaygı ve engellenme duygularının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Öz, 2008).

Kendi duygularını tanıma ve uygun bir şekilde ifade etme becerisi yeterli düzeyde gelişmemiş olan bireyler, her tür duygusunu öfke ile ifade etmekte ve olaylar karşısında kolayca öfke patlamaları yaşamaktadır. Bu durum çatışma ve sürtüşmelere neden olmakta, sağlıklı duygu ve düşünce alışverişine engel olabilmektedir (Öz, 2008).

Öfke kavramı; tutum ve davranışlar yoluyla toplumu rahatsız eden sosyal olumsuzlukları ifade etmektedir. Öfke, doyurulmamış isteklere, istenmeyen sonuçlara ve karşılanmayan beklentilere karşı verilen son derece doğal, evrensel, yaşamın sürdürülmesi için gerekli olan duygusal bir tepkidir. Bu sebeple doğrudan veya dolaylı olarak kişiler arası şiddet kavramlarını ve zorbalığı içermektedir (Özbay, 2013; Civilidağ ve Cooper,2013).

Aşırı öfke ve saldırganlık hem çocuk ve ergenlerde hem de yetişkinlerde hayatın pek çok alanında sorun yaratan ve işlevselliği bozan bir problemdir. Çocuk ve ergenlerde öfkenin akademik başarısızlık, okuldan kaçma, okulu bırakma gibi okulla ilgili zorluklarla akranlar tarafından reddedilme ve onlarla ilişkilerde sorunlar yaşamayla, sigara, alkol, uyuşturucu madde kullanımıyla suç işleme hatta intihar davranışıyla ilişkili olduğu bildirilmektedir (Sütçü, Aydın ve Sorias, 2010).

Zorba davranışlar okullarda öğrenciler arasında zaman zaman ortaya çıkabilen benlik bütünlüğüne yönelik kaba, kırıcı, aşağılayıcı türden öfkeli hareketleri kapsamaktadır. Bu tür davranışlar sözel, fiziksel, doğrudan veya ilişkisel tarzda olabilmektedir. Ergenler iki şekilde akran öfkesinin kurbanı olabilirler bunlar, açık ve ilişkisel öfkedir. Açık öfke, öfke davranışlarının fiziksel (vurma, çekme,

dokunma) ve sözel biçimlerini (alay etme, tehdit etme vb.) gerektirir. İlişkisel öfkede, kurbanın sosyal durumuna veya ilişkilerine yönelik kasıtlı müdahaleler söz konusudur. Örneğin, sosyal izolasyon, söylenti yayma, kışkırtıcı kişiler arası akran çatışmaları ve kişisel bilgileri açığa çıkarmak (Civilidağ ve Cooper,2013).

Zorba (bullying) kavramı sıklıkla öfke olarak tanımlanır. Zorbalığın neden olduğu öfkeli davranışlar, bir kişi ya da bir grup tarafından kasıtlı yapılan tekrarı olan davranışlardır ve bunlar kurbanı kolaylıkla savunmasız hale getirebilir.

Zorbalar genel olarak kendi akranlarından daha saldırgan, daha güçlü ve daha büyüktür ve bir okul çağı popülasyonunun yaklaşık %7-15'ini oluşturmaktadırlar. Sıklıkla da kızlardan daha çok erkeklerde görülmektedir. Zorbalar kendi akranlarına karşı saldırgan oldukları gibi yetişkinlere de saldırgan olmaktadır. Aynı zamanda ilişkilerinin birçoğunda kışkırtıcı ve saldırgan olma eğilimindedirler ve kolay sinirlenmektedirler. Zorbalık ve saldırgan davranışlar göstermelerine rağmen zorbaların arkadaşlık kurmada hiçbir zorluk çekmedikleri, minimal anksiyeteye ve yüksek özgüvene sahip oldukları belirlenmiştir (Özbay, 2013).

Çocuk ve ergenlerde görülen öfke ve saldırganlığın içinde bulunulan gelişimsel dönemde yarattığı problemlere ek olarak, zaman içinde kalıcılık gösterebileceği ve ileriki yıllarda da antisosyal davranışlar ve suç işleme gibi sorunlara dönüşebileceği pek çok yazar tarafından ortaya konmuştur. Bireylerin diğer bireylere neden zorba davranışlarda bulunduğuyla ilgili soruya yönelik yapılan araştırmalardan bazılarında düşük duygusal empati ve düşük bilişsel empati ile zorbalık arasında ilişki olduğunu açıklayan araştırma sonuçlarına ulaşılmıştır (Sütçü, Aydın ve Sorias, 2010; Civilidağ ve Cooper,2013).

Yaman ve Peker'in (2012) ergenlerin siber zorbalık/mağduriyete ilişkin algılarıyla ilgili araştırma bulguları da paralel olarak siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin öfke, üzüntü ve intikam duyguları yaşadıkları yönündedir.

Şahin, Sarı, Özer ve Er (2010), lisede öğrenim görmekte olan 12 kişi üzerinde, öğrencilerin siber zorbaca davranışlarda bulunma ve siber zorbalığa maruz kalma durumlarına ilişkin görüşleriyle ilgili yaptıkları nitel bir çalışmada,

öğrencilerin siber zorbaca davranışlarla ilgili duygu ve düşüncelerinin incelendiği içerik analizi sonuçlarına göre, öfke ve üzüntü kavramlarının öğrenciler tarafından daha fazla dile getirildiği; buna karşın, intikam düşüncesi, nefret ve aşağılanmışlık düşünceleriyle daha az karşılaşıldığı ifade edilmiştir.

Bireyin sağlıklı ilişkiler kurması ve sürdürebilmesinde, içinde bulunduğu sosyal çevresine, rollerine ve gelişim dönemlerine uygun davranışları sergilemesi önem taşır. Ayrıca içinde bulunduğu koşullarda kendisini uygun biçimde ifade edebilme becerisi de bireyin iyi ilişkiler geliştirmesinin ve ruh sağlığının temelinde yer alır (Öz, 2008).

İnsan yaşamı süresince sıklıkla ortaya çıkabilen ve belirli sınırlar içinde kaldığı ölçüde karşılaşılan engeli aşmak ve hoş olmayan durumlardan kurtulmak için bireye gerekli olan tutum ya da davranışlarda bulunma olanağı veren öfke, aşırı derecede yaşandığı ve sağlıklı bir biçimde ifade edilmediği zaman kin, nefret, kıskançlık ve düşmanlık gibi duygulara dönüşebilmekte, sözel ya da fiziksel boyutlarda saldırgan davranışlara yol açabilmektedir (Köknel, 1995).

Günümüzde, öfke ve bu duyguya eşlik eden davranış bozuklukları okullarda ve aile içinde önemli bir sorun haline gelmektedir. Bu sorun başta öğretmenler olmak üzere okul yöneticilerini ve aileleri kaygılandırmaktadır. Öfke duygusuna eşlik eden olumsuz davranışlar güvenli okul ortamını tehdit etmektedir. Okul atmosferi içinde yer alan bireylerin öfke duygusunun eşlik ettiği olumsuz davranışlardan doğan çatışmalar yaşadığı ve verimlerin düştüğü bilinmektedir. (Öner, 2006).

Bütün bu nedenlerden dolayı öfke duygusunun, kişiliğin yeniden organizasyonu olan ergenlik dönemindeki bireylerin gelişimine katkı sağlayacak bir biçimde denetim altına alınması gereken bir duygu olduğu söylenebilir. Birey tüm diğer duyguları gibi öfke duygusunu da tanıyıp kabul ederek sağlıklı bir biçimde ifade edebilme becerisini kazanmalıdır (Özbay,2013).

Birey, ilişkilerinde kendini ortaya koyabilmek, anlaşılacak ve hedeflerine ulaşmak ister. Anlaşılmayan ya da isteklerini elde edemeyen kişi engellendiği duygusunu yaşar. Bu durumda sıklıkla öfke duygusu oluşur. Hiddet ve düşmanlıkla

ilgili bir duygu olan öfkenin normal, sağlıklı ve evrensel bir duygu olduğunu, günlük yaşamda haksızlık ve engellenmeler karşısında ve bazı şeyler savunulmak istendiğinde yaşandığı görüşünü savunmaktadır. Kişi hakkı olanı alamadığında, incindiğinde, gereksinimleri karşılanmadığında, işler yolunda gitmediğinde ve yaşamında önemli bir duygusal sorunu ihmal ettiği zamanlarda yaşadığı duygu öfkedir. Öfke, bir duygudur ve önemli bir işaretçidir (Öz, 2008).

2.6.1 Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Stresle Başa Çıkma İlişkisi

İnsanlar fiziksel ya da psikolojik sağlıklarına karşı tehdit olarak algıladıkları olaylarla karşılaştıkları zaman stres gerçekleşir. Bu olaylar genellikle stres nedeni, insanların bunlara gösterdikleri tepkiler ise stres tepkileridir. Stres altında insan, bireysel bütünlüğüne yönelen tehditlere karşı özellikle zihinsel düzeyde başarılı bir mücadele vermezse, başa çıkamadığı streslerin biriken ve yoğunlaşan etkileri sonucu bazı belirtiler yaşar (Güçlü, 2011; Canpolat, 2006):

- 1. Duygularda;** Kızgınlık, öfke, umutsuzluk, endişe, kaygı, tasa, huysuzluk, suçluluk, korku, yadsıma, sinirlilik, panik, belirsizlik, depresyon, gerginlik, huzursuzluk, evham...
- 2. Düşünmede;** Konsantrasyonda zorluk, kendine güven kaybı, hafızada zayıflama, karar vermede zorluk, baskı altında olduğu hissi...
- 3. Davranışlarda;** İçki ve sigara tüketiminde artış, insanlardan kaçınma, sürekli konuşma, yerinde duramamak, işe devamsızlık, içe kapanıklık, durgunluk, duygusal patlamalar, sosyal olmayan hareketler, şüphencilik, gevşeyememe, faaliyetlerde değişme...
- 4. Vücutta;** Yüksek kan basıncı, hızlı kalp atışı, kaslarda gerilim ve titreme, uykusuzluk, midede kramp ve bulantı, baş ağrısı, baş dönmesi, aşırı yorgunluk, bitkinlik, göğüs ağrısı, göz seğirmesi, ağız kuruması, zayıflık, zor nefes almak, dişlerin sıkılması, aşırı terleme, bağırsakların bozulması...

Aşırı stresle başa çıkmak ve yaşam kalitesini arttırmak amacıyla, durumu değiştirme ya da duruma verilen tepkileri değiştirmeye 'stresle mücadele' denir. Stresle başa çıkmada insanların sıklıkla kullandığı yanlış yöntemler vardır. Bunlar, stresi geçici olarak engellemekle birlikte, uzun vadede daha çok strese neden olurlar.

İnsanın varoluşundan bu yana sürekli yaşam olaylarıyla iç içe olan bu yaşamsal olguya yönelik, bireysel başa çıkma stratejileri bulunmaktadır. Bireylerin karşılaştıkları stres verici durumlarda, kullanacakları başa çıkma stratejileri, içinde buldukları gelişimsel döneme, psikolojik yapıya göre belirlenmektedir. Bu açıdan bakıldığında, özellikle 12-21 yaş aralığını kapsayan ergenlik dönemi fizyolojik ve psikososyal çatışmaların çözümlenmeye çalışıldığı, stresin yoğun olarak algılandığı bir dönemdir (Tan, 2006).

Ergenlik dönemine yönelik yapılan araştırmaların sonuçlarına göre; stres faktörünün iyi veya kötü birçok yaşam olayının içinde hep var olmakla birlikte, bu faktörün en yoğun yaşandığı gelişimsel dönemlerden biri de ergenlik dönemidir. Gerek bireyin fizyolojik değişimleri gerek psikolojik sağlığı açısından gözlenen yapılanmalar bu dönemde göze çarpmaktadır. Özellikle; eğitim ve öğretim hayatının yoğunlaştığı, geleceğe yönelik kaygıların arttığı ve önemli kararların alındığı bu sürece stresin sıklıkla eşlik ettiği görülmektedir. Bu nedenle; ergenin stresle başa çıkabilme düzeyinin, benimsediği davranış biçimlerinin birçok psiko-sosyal etkenle şekillendiği bu döneme özgü farklılıkların belirlenmesi bireysel ve toplumsal gelişim açısından büyük önem taşımaktadır (Tan, 2006).

Günümüzde ise; yükselen hayat standartlarına, gelişen teknolojik yapıya rağmen kaynağı tespit edilemeyen hastalık sayısının giderek arttığı ve bilimi kaynağını keşfedebilmek için araştırmaya yönlendirdiği gözlenmektedir.

Bu amaç doğrultusunda yapılan araştırma sonuçlarına göre; bir hastalık olduğu düşünülen pek çok fizyolojik sorunun altında “stres”in etkisi olduğu gözlenmektedir; Bireysel, ailesel, çevresel, toplumsal ve benzeri birçok etkenin de stres yaratan faktörler, bireyin yaşantısında baskı, engellenme ve kaygı duygularına yol açtığı için birer stresöre dönüşebilmektedir (Tan, 2006; Baltaş ve Baltaş,1990).

Yaşanan her stres durumunda oluşan bu süreç, organizmanın tehdit sonucu bozulan dengesinin yeniden kurulmasını ve yeni bir uyum aşamasını gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda, literatürde organizmanın tehdit edilmesi, bu tehdit nedeniyle dengenin bozulması ve organizmada canlılığı korumaya yönelik oluşan

stres tepkisi şeklinde birbirini takip eden bu döngü, “Genel Uyum Sendromu” olarak adlandırılmaktadır.

Baltaş ve Baltas (1990), bu sürecin üç aşamasını şu şekilde sıralamıştır;

- 1. Alarm Reaksiyonu:** Organizmanın dış uyarı stresör olarak algılayıp; “savaş yada kaç” tepkisini verdiği aşamadır. Organizma için yukarıda sıralanan otonom faaliyetlerin yaşandığı, ortaya çıkan stresöre karşı mücadele etmeye ya da ondan uzaklaşmak için harekete geçmeye hazırlanıldığı süreçtir.
- 2. Direnç Dönemi:** Stresin devam etmesi durumunda organizma da stresle mücadele etmeye devam edip, direnç aşamasına geçmektedir. Bu aşamada, stres uyum bozucu gücünü yitirir ve organizma alarm tepkileri vermeyi bırakır. Direnç dönemi başarıyla atlatılırsa, fizyoloji normal koşullara döner. Aksi takdirde beden kuvvetten düşer.
- 3. Bitkinlik Dönemi:** Uzun süren bir stresör karşısında organizma tükenme aşamasına gelir. Bu aşamada tekrar alarm dönemindeki reaksiyonlar ortaya çıkar. Fakat; devam eden ve başa çıkılamayan stres karşısında denge bozulur. Tükenme ve bitkinlik neticesinde organizmada geriye dönüşü olmayan izler bırakabilir.

Ergenlerin zorbalıkla başetme stratejilerine odaklanan bazı araştırmalarda başetme tepkilerinin yaş ve cinsiyete göre değişebildiği gözlenmiştir. 12-13 yaşında kurban statüsündeki ergenlerde, kızlarda çaresizlik ve karşı saldırı, erkeklerde ise karşı saldırı zorbalığın başlaması ve sürmesi ile ilişkili bulunmuştur. 10-14 yaşlarındaki ergenlerin başetme yaklaşımlarından zorbalığı önemsememe, zorbalık yapanlara bunu bırakmalarını söyleme, yetişkin bir insandan yardım alma, mücadeleden vazgeçme yaklaşımlarını daha çok kaçma, arkadaşlarından yardım alma, ağlama stratejilerini daha az kullandıklarını ortaya koymuştur. Yaşça daha küçük çocukların ağlamayı ağırlıklı kullandıkları, kızlar ve erkekler arasında da kullanılan stratejilerin önceliğinin kısmen değiştiği gözlenmiştir (Yöndem ve Totan, 2008).

Yapılan çalışmalar ergenlerin internette karşılaştıkları zorbalığı önlemek için çeşitli yöntemler kullandıklarını belirtmişlerdir. En çok kullanılan yöntem özel ekran şifresini yok etmektir. Bu tedbirlerin bazıları ise ekranda kullandığı şifreyi arkadaş listelerinde yer alan kişilerin birçoğuna vermemek, ekran şifresini değiştirmek ya da taciz eden kişiyi ikaz etmektedir (Aksaray, 2011).

Literatür incelendiğinde gençlerin sanal ortamda karşılaştıkları taciz olaylarını durdurmak için yetişkinlere haber vermenin dışında kendi kendilerine de çeşitli yöntemlere başvurdukları görülmektedir. Bunlar ergenlerin kendi kendilerine uyguladıkları güvenlik önlemi olarak sohbet odalarından uzak durmak, yabancılarla konuşmamak gibi yöntemler izlediklerini bulmuştur (Aksaray,2011).

2.6.2 Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Boyun Eğici Davranış ilişkisi

Yapılan araştırmalar siber zorbalığın gençler arasında oldukça yaygın bir sorun olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı siber zorbalık ve mağduriyetle ilişkili olabilecek değişkenleri ele alan araştırmaların yapılması siber zorbalığın anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda bu değişkenlerden birisinin boyun eğici davranışlar olduğu düşünülmektedir.

Rekabetçi yaşam koşullarında, beğeni ve statü kazanmaya duyulan ihtiyaç, kişilerarası ilişkilerde, bireyin doğasına uymayan davranışlar göstermesine sebep olmaktadır. Başkaları tarafından sevilme, önemsenme, kabul görme, beğenilmek gibi ödüller, zaman zaman çok fazla abartıldığı için pek çok birey bunlara ulaşabilmek uğruna kendisi olmaktan vazgeçebilmekte ve başkalarına boyun eğen, bağımlı bir kişilik sergileyebilmektedir (Atıcı, 2011).

Boyun eğme teknik bir terim olarak Milgram'ın (1974) çalışmaları ile psikolojide popüler hale gelmiştir. Milgram'a göre boyun eğme, bireysel davranış güçsel kararlılığa bağlayan psikolojik mekanizmadır, insanları otoriteye bağlayan eğilimsel bağlılıktır. Günlük yaşamda da görüldüğü gibi, birçok insan için boyun eğmek yoğun olarak yerleşmiş bir davranış eğilimidir; etik, anlayış ve ahlaki davranışlar üzerinde aşırı eğilimin sonucu oluşan bir iç tepkidir. Öte yandan, kendini akran baskısı altında hisseden bireyler ya da akran baskısına maruz kalan bireyler

bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde boyun eğici davranışlar sergilemektedir (Atıcı, 2011).

Budak (2003)' a göre, boyun eğme, bir otoritenin koyduğu kurallara ve verdiği emirlere uygun hareket etmeyi ve psikolojik olarak da bireyin düşüncelerini, kanılarını veya değer yargılarını baskın olan otoritenin istediği yönde değiştirmesi veya değiştirmek zorunda kalmasını ifade eder.

Boyun eğici davranışlar başkalarını kırmamaya, incitmemeye özen gösteren, herkesi memnun etmeye çalışan, iyiliksever olmaya eğilimli olan, hayır demekten çekinen, hoşlanmadığı durumları ifade etmekte ve öfkesini göstermekte zorluk çeken, sürekli onaylanma gereksinimi duyan, düşüncelerini ve haklarını savunamayan ve benzeri davranışlara sahip kişilik özellikleri olarak belirtilmektedir. Birey kendini, kendisi için önemli olan kişilerden daha aşağı durumda (statüde) algıladığında, onlar tarafından onaylanma ve onları memnun etme gereksinimi artmaktadır. Bireyin bu başkalarını memnun etme gereksinimi ve onaylanmama korkusu, insan olarak başarısız olma, saygınlığını yitirme, zayıf görülme gibi duygu ve davranışların depresyonla ilişkisi, onun bu kişilere bağlılığı veya onlara yakın olma gereksiniminden çok onu boyun eğici davranışlara yönelten yetersizlik korkuları ile açıklanabilir. (Peker ve Eroğlu, 2011; Atıcı, 2011).

Yıldırım (2004), kişilerarası ilişkilerde çoğunlukla boyun eğici davranışlar gösteren bireyin kendini daha az değerli ve önemsiz gördüğünü, özgür davranmadığını, söz hakkının sınırlı olduğunu, başkalarının istediği şekilde davrandığını ve herhangi bir konuda hatası olmasa bile, hatalı olduğu söyleniyorsa tatsızlık çıkmasını diye sesini çıkarmadığını ifade etmektedir.

Bireylerin boyun eğici davranış göstermelerinin ve boyun eğici bir yapıya sahip olmalarının kaynağını birçok araştırmacı, bu bireylerin otoriter, sıkı disiplinli ve sıkı denetimli, baskıcı, aşırı kısıtlayıcı anne-baba tutumları ile yetiştirilmiş olmalarında görmektedir (Korkmaz, 2001). Ailesinden sevgi, ilgi ve yakınlık gören bir genç sevgi yönlü boyun eğme gösterdiğinde, bu tür boyun eğmenin şiddete yönelik bir davranış sergileme ihtimalini azaltırken, ailesinden şiddet gören bir gencin boyun eğici davranışının kökeninde korku vardır. Bu tip ailelerde yetişen

çocuklarda korkular, baş ağrısı, karın ağrısı, mide bulantısı gibi hastalıklara sık rastlanır ve çocukta yalan söyleme, karşısındaki suçlama eğilimi vardır. İleriki yıllarda çekingen, otorite karşısında sinen, kendi duygu ve düşüncelerini ifade edemeyen birisi olur ya da tam tersi saldırgan ve hoşgörüsüz, uyumsuz bir kişilik geliştirir. (Kabasakal, 2007).

2.7 Zorbalık ve Mağduriyetin Duygusal ve Psikolojik Etkileri

Siber zorbalık olumsuz anlamda fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal sonuçlara varabilecek travmatik bir deneyim olarak tanımlanmaktadır (Patchin ve Hinduja, 2006). Siber zorbalık uzun süreli psikolojik hasara yol açabildiğinden ve mağdurların kimliğini saptamak güç olduğundan dolayı, yüz yüze saldırıdan daha fazla tahrip edici nitelikte olabilmektedir. Beranve Li'nin (2005) Kanada okullarında 7, 8 ve 9. sınıftan 432 öğrenci ile yürüttüğü çalışma, siber zorbalığın çeşitli olumsuz sonuçlarını ortaya çıkarmıştır. 432 katılımcıdan 100 siber mağdur arasında, yarından fazlası birçok kez öfke hissettiklerini ve üçte biri kendilerini üzgün ve canı yanmış hissettiklerini bildirmiştir. Campbell'a (2005) göre siber zorbalığın belirli özellikleri, geleneksel zorbalığa göre daha fazla psikolojik soruna yol açmaktadır. Buna benzer bir başka husus da tehditlerin, aşağılamaların ya da yorumların saklanabilir olmasıdır. Böylece hedef ya da mağdur kişi onları tekrar tekrar okuyabilir ve her birini kafasında tekrar tekrar başa sarıp düşünebilir. Bu biçimdeki bir saldırının sonuçları siber zorbalığa cevaben; intihar, cinayet veya okulu bırakma olabilmektedir. Diamanduros, Downs ve Jenkins (2008), siber zorbalığa maruz kalmanın hedef alınan öğrencilerde güçlü olumsuz duygular yaratma potansiyeline sahip olduğunu eklemiştir (Diamanduros, Downs ve Jenkins, 2008). Kaygı ve utanma duygusu, mağdur kişinin okul çalışmalarını ve sınıf ortamını olumsuz etkileyebilmekte, onların okuldan kaçmaları ve sonrasında da okulu bırakmaları ile sonuçlanabilmektedir. Küçük düşme, utanç ve öfke hisleri hem mağdur kişiler (kendilerine zarar vermeleri) hem de siber zorbalığı gerçekleştirdiklerinden şüphelenilen kişiler ve diğer sınıf arkadaşları (saldırılabilmeleri) açısından olası tehlikeli durumlara yol açabilmektedir (Willard, 2007).

Siber zorbalık mağdurları, duygusal ve davranışsal sorunlar, dikkati bir noktada toplama problemleri ve yaşlıları ile uyum sağlama güçlüğü yaşayabilmektedirler. Bu gençlerin aynı zamanda sıkça ortaya çıkan baş ağrısı, nükseden karın ağrısı ve uyku zorlukları yaşamaları da muhtemeldir. Ayrıca birçoğunun okulda kendilerini güvende hissetmedikleri görülmüştür (Mann, 2010). Bununla beraber, siber zorbalığı uygulayanların da duygusal, davranışsal ve konsantrasyona dair sorunları olduğu ve başkaları ile anlaşmada güçlük çekebildikleri bildirilmiştir (Mann, 2010).

Ybarra ve Mitchell (2004), mağdur olmanın yanı sıra zorbalık da yapan gençlerin, sadece mağdur olan gençlerden yaklaşık altı kat daha fazla duygusal sıkıntıda olduklarını vurgulamaktadır. Mağduriyetin, depresyon hissi, yalnızlık, korku, engellenme, üzüntü ve kendine güvensizlik ile ilişkili olduğu yapılan araştırmalar ile ortaya konmuştur (Raskauskas ve Slots, 2007; Ybarra, 2004). Aynı zamanda siber zorbalık mağdurlarının genel olarak, mağdur olmayanlara kıyasla popüler olmadıklarını düşündükleri, okulda daha fazla sorunlarının olduğu, daha fazla saldırgan oldukları ve daha fazla sigara ve alkol tükettikleri gözlemlenmiştir (Hinduja ve Patchin, 2008; Ybarra, Diener-West ve Leaf, 2007).

Geleneksel zorbalığın ve siber zorbalığın etkileri arasındaki farklılıklara ilişkin ortak bir görüş mevcut değildir. Bazı çalışmalarda geleneksel zorbalığın etkilerinin siber zorbalığın etkilerinden daha ciddi olduğu gösterilmekle birlikte bazı çalışmalarda ise siber ve geleneksel zorbalığın etkilerinin birbiriyle mukayese edilebilir olduğu ileri sürülmüştür (Juvonen ve Gross, 2008; Mason, 2008; Smith ve diğerleri, 2006). Son olarak, Slonje ve Smith (2008), siber alemdeki siber izleyici kitlesi sebebi ile resimli veya video görüntülü siber zorbalığın etkisinin, geleneksel zorbalıktan ve siber zorbalığın diğer biçimlerinden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir (Slonje ve Smith, 2008).

2.8 Zorbalık ve Mağduriyetin Depresyon İlişkisi

Depresyon tanı olarak tarihi çok eskilere dayanan bir hastalıktır (Öztürk, 2007).Günümüzde bazıları depresyonu ruh sağlığının nezlesi olarak görmektedir. Bu şekilde tanımlanmasının nedeni çok sık karşılaşılan bir hastalık olmasından kaynaklanmaktadır. Herkes depresyon hakkında az veya çok bilgi sahibidir. Bilimsel bir tanımını bilmeseler bile sıradan insanlar, depresyonun çökkünlük, mutsuzluk ve üzüntülü bir durumla ilişkili olduğunu söyleyebilirler. Depresyon yetişkinlerle sınırlı bir hastalık değildir. Çocuklarda da görülebilen bir rahatsızlıktır. Özellikle ergenlerde sıklıkla görülebilen bir durumdur. Ergenlik döneminde büyüme ve cinsel gelişme birtakım farklılıklara neden olmaktadır. Ergen bu farklılıklara alışma ve yeni duruma uygun davranışlar ve tutumlar sergileyebilmeyi öğrenmeye çalışırken bazı gerginlikler yaşamaya başlar. Bu gerginlikler ergenlerin ruhsal bakımdan hassas olmalarına neden olmaktadır (Kulaksızoğlu, 2002).Bu hassas bireyler karşılaştıkları zorluklar karşısında depresyon yaşayabilmektedir.

DSM IV tanısına göre depresyon, iki haftalık süre içinde daha önceki işlevsellik düzeyinde bir değişiklik olması ve aşağıda verilen semptomlardan beşinin (daha fazlası da olabilir) hemen hemen her gün görülmüş olması durumudur. Görülen bu semptomlardan en az birinin ya depresif duygu durumu ya ilgi kaybı ya da artık zevk alamama olması gerekir. Semptomlar şunlardır;

1. Hiçbir şeyden tat alamama hali, ilgi kaybı,
2. Depresif duygu durumu,
3. Uyku düzeninde değişiklikler, başlangıçta uykuya dalamama, gece uyanıp bir daha uyuyamama, sabah çok erken uyanma ya da bazen günün önemli bir kısmını uyuyarak geçirme,
4. İştah ve kilo değişiklikleri, kilo azalması veya artması,
5. Halsizlik, enerji kaybı,
6. Psikomotor aktivitede reterdasyon veya ajitasyon yönünde değişme,
7. Olumsuz benlik kavramı, değersizlik ve suçluluk duyguları,
8. Karar verme, düşünme ve dikkati toplama güçlüğü,
9. Tekrarlayan ölüm düşünceleri, intihar fikirleri veya girişimleri

Depresyon ve siber zorbalık ilişkisini doğrudan araştıran çalışma sayısı çok azdır. Yapılan araştırmaların çoğu zorbalığa uğrayanların depresyon yaşadığını belirtmiştir. Birçok araştırmacı siber zorbalığa maruz kalan kişilerin ruh sağlığını etkileyen olumsuz durumların ortaya çıktığını söylemektedir. Bunlar korku, endişe, üzüntü, anksiyete, stres ve depresyondur (Arıçak, 2011; Beran ve Li, 2005; Hinduja ve Patchin, 2009; Ybarra, Diener-West ve Leaf, 2007). Siber zorbalık, mağduriyet ve depresyon ilişkisini inceleyen araştırmalar özellikle mağduriyetle depresyon arasında bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bu ilişki geleneksel zorbalık ve depresyon arasındaki ilişkiyle de paralellik göstermektedir.

Wang, Nansel, Ronald, Lannotti (2010), hem geleneksel zorbalıkta, zorba ve mağdur hem de siber zorbalıkta, zorba ve mağdur ergenlerde depresyon seviyelerini incelemişlerdir. Ayrıca zorbalığın her iki formundaki ilişki sıklığını da incelemişlerdir. Depresif duygu ve davranışları değerlendirmek için araştırmaya katılanlara “gelecek hakkında mutsuzluk ya da umutsuzluk” gibi konuları içeren bir anket çalışması yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda zorbalıkla hiçbir ilişkisi olmayan öğrencilerin, zorbalığa bulaşmış öğrencilerden çok daha düşük bir depresyon düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Geleneksel zorbalığa maruz kalan mağdurlara siber zorbalığa maruz kalan mağdurlar karşılaştırıldığında siber mağdurların diğer mağdurlara göre daha yüksek bir depresyon seviyesine sahip oldukları görülmüştür. Bu, siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan daha ciddi sonuçlara yol açtığını göstermektedir (Wangve Iannotti ve Luk, 2007).

Hinduja ve Patchin (2010), bir araştırmalarında altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencilerinde geleneksel zorbalık, siber zorbalık ve intihar arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmalar sonucunda mağdurların sadece intihar düşüncesiyle ilişkili olmadığını; aynı zamanda depresyonla da ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır.

Depresyon belirtileri gösteren yani okul başarısında düşme, okula gitmeme, uyku düzensizlikleri, kendine güvenin azalması, evden kaçma gibi davranışlar sergileyen gençlerin daha fazla siber mağdur oldukları görülmektedir (Ybarra, 2004).

Ybaraa (2004), bir araştırmasında, majör depresyon geçirenlerle, depresyon geçirmeyen ya da hafif düzeyde geçirenleri karşılaştırmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda majör depresyon geçirenlerin diğerlerinden üç kat daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığını tespit etmiştir. Araştırmada ayrıca kızlar ve erkekler arasında da bir karşılaştırma yapılmıştır. Erkeklerin majör depresyon sonucunda üç kat daha fazla siber zorbalığa maruz kaldıkları görölürken; kızların majör depresyon sonucunda siber zorbalığa maruz kaldıklarıyla ilgili bir ilişki tespit edilememiştir. Araştırmada majör depresyon yaşayanlar, minör depresyon yaşayanlardan daha fazla duygusal stres yaşamaktadır (Ybarra, 2004).

3 GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizinde kullanılan istatistiksel teknikler konusundaki bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, İstanbul ili Nesrin Uçmaklıoğlu Teknik Meslek Lisesi, Atatürk Endüstri Meslek Lisesi, Güç Kardeşler Anadolu Lisesi kurumlarına devam eden 506 öğrencinin siber zorbalık ve siber mağduriyetle ilgili ilişkili değişkenler incelenmiştir.

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2013-2014 eğitim öğretim yılında İstanbul İli Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarda liseye (dokuz, 10, 11 ve 12'nci sınıf) devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu evrenden uygun örnekleme yöntemiyle seçilen 506 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini oluşturanların 213'ü erkek (%42.1), 293'ü (%57.9) kızlardan oluşmaktadır. Öğrencilerle ilgili diğer demografik verilere "Bulgular" kısmında yer verilmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunun ilk kısmında cinsiyet, sınıf, kardeş sayısı, kardeş sırası, doğum tarihi, anne-baba eğitim durumu, gelir düzeyi gibi demografik özelliklere yer verilmiştir. İkinci kısımda sahip oldukları bilgisayar sayısı, internet kullanım amacı, günlük internet kullanım süresi, günlük cep telefonuyla konuşma süresi, günde kaç mesaj (sms) aldığı, günde kaç mesaj (sms) yolladıklarını sorgulayan 19 soruya yer verilmiştir.

3.3.2 Siber Zorbalık Ölçeği

Arıcak, Kınay ve Tanrıkulu (2012), tarafından geliştirilen ölçeğin yapı geçerliliği, açıklayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda ölçeğin tek faktörlü bir yapı sergilediği görülmüştür. Kaiser–Meyer–Olkin örneklem uygunluğu değer .939 ve Bartlett Sphericity Testi Ki Kare değer 9197.54 ($p<.05$) olarak bulunmuştur. Bulunan bu tek faktör toplam varyansın % 50.58'ini açıklamaktadır. Bunun dışında çizgi grafiğindeki (screeplot) kırılma noktası incelendiğinde ölçeğin tek faktörlü bir yapıyı temsil ettiği görülmektedir. Faktör yüklerine bakıldığında .49 ile .82 arasında değiştii görülmektedir. Bu değerler tek faktör için oldukça iyi bir değer olarak kabul edilmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .95 olarak; test-tekrar güvenilirlik katsayısı .70 ($n=103$) olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24 en yüksek puan 96'dır. Puanların yüksek çıkması siber zorbalık davranışlarının yüksekliği anlamına gelmektedir.

3.3.3 Siber Mağduriyet Ölçeği

Arıcak, Tanrıkulu ve Kınay (2012), tarafından geliştirilen ölçeğin yapı geçerliliği açıklayıcı faktör analizi ile incelenmiş ve ölçeğin tek faktörlü bir yapı sergilediği görülmüştür. Kaiser-Meyer-Olkin örneklem uygunluk değer .882 ve Bartlett Sphericity Testi Ki-Kare değer 4374.93 ($p<.05$) olarak bulunmuştur. Ayrıca çizgi grafiğindeki (screeplot) kırılma noktası incelendiğinde de ölçeğin tek faktörlü bir yapıyı temsil ettiği görülmektedir. Bu tek faktör toplam varyansın % 30.17'sini açıklamaktadır. Tek faktör altındaki maddelerin faktör yükleri .43 ile .67 arasındadır. Bu yük değerlerinin tek faktör için oldukça iyi değerler olduğu kabul edilmiştir. Ölçeğin tamamı için Cronbach alfa katsayısı .89 olarak, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .75 ($n=96$) olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24 en yüksek puan 48'dir. Puanların yüksek çıkması siber mağduriyet durumunun yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

3.3.4 Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ)

Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ), öğrencilerin öfke ifade tarzlarını belirlemek amacıyla Spielberger ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilmiş olup (akt. Özer, 1994) ergen ve yetişkinlere uygulanabilmekte; zaman kısıtlaması bulunmamaktadır. Ölçek, 34 maddelik dörtlü Likert tipi bir ölçektir. Hiç (1 puan), Biraz (2 puan), Oldukça (3 puan) ve Her Zaman (4 puan) olarak puanlanmaktadır. Ölçeğin, ilk 10 maddesi sürekli öfkeyi, sonraki 24 maddesi ise, öfke ifade tarzlarını ölçmektedir. Sürekli öfke, kişinin genelde kendini nasıl hissettiğini, ne derece öfke yaşadığını ifade etmektedir. Sürekli Öfke Ölçeği'nden alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan 40'tır. Öfke İfade Tarzı Ölçeği, öfkenin içe vurumu (13, 15, 16, 20, 23, 26, 27 ve 31. maddeleri), öfkenin dışa vurumu (12, 17, 19, 22, 24, 29, 32 ve 33. maddeleri) ve öfke kontrolü (11, 14, 18, 21, 25, 28, 30 ve 34. maddeleri) olmak üzere üç alt gruptan oluşmaktadır. Öfkenin içe vurumu, öfkenin dışa vurumu ve öfke kontrolü alt ölçeklerinden alınabilecek en düşük puan sekiz, en yüksek puan 32'dir. Orjinal ölçeğin Cronbach Alfa değeri .77 ile .88 arasındadır. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Özer (1994) tarafından yapılmış olup Cronbach alfa değerleri "öfke kontrolü" boyutu için .84; "öfkenin dışa vurumu" boyutu için .78 ve "öfkenin içe vurumu" boyutu için .62 olarak bulunmuştur (Özer 1994).

3.3.5 Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ)

Bireylerin stresle başa çıkmada kullandıkları tarzları ölçmek amacıyla Folkman ve Lazarus (1980) tarafından geliştirilmiş olan Başa Çıkma Yolları Envanterinden (Ways of Coping Inventory) hareketle Şahin ve Durak (1995) tarafından bireylerin stresle başa çıkmada kullandıkları tarzları ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Kendine güvenli yaklaşım (ör: "Ne olursa olsun direnme ve mücadele etme gücünü kendimde bulurum"), Çaresiz yaklaşım (ör: "Kendimi kapana sıkışmış gibi hissederim"), İyimser yaklaşım (ör: "Olaydan / Olaylardan olumlu bir şey çıkartmaya çalışırım"), Boyun eğici yaklaşım (ör: "Başa gelen çekilir diye düşünürüm") ve Sosyal destek arama (ör: "Sorunun gerçek nedenini anlayabilmek için başkalarına danışırım") olmak üzere beş ayrı alt ölçekten oluşan SBTÖ'de toplam 30 madde yer almaktadır. Alt ölçeklerde yer alan madde sayısı ise Kendine güvenli yaklaşım için 7, Çaresiz yaklaşım için 8, İyimser yaklaşım için 5,

Boyun eğici yaklaşım için 6 ve Sosyal destek arama için ise 4'tür. Puanların 0'la 3 arasında değiştiği dörtlü SBTÖ'de alt ölçek puanları her bir alt ölçekten alınan puanların ilgili alt ölçekteki madde sayısına bölünmesiyle elde edilmektedir. Bu durumda alt ölçeklerden alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar 0 ila 3 arasında değişmektedir. Alt ölçeklerden alınan puanların yüksek olması kişinin ilgili başa çıkma tarzını daha fazla kullandığı şeklinde yorumlanmaktadır. Alt ölçeklere ilişkin iç tutarlık katsayılarının ise: Kendine güvenli yaklaşım için .62 ila .80, Çaresiz yaklaşım için .64 ila .73, İyimser yaklaşım için .49 ila .68, Boyun eğici yaklaşım için .47 ila .72 ve Sosyal destek arama için .45 ila 47 arasında değiştiği (Şahin ve Durak, 1995) bildirilmektedir. SBTÖ alt ölçekleri için bu çalışmada hesaplanan iç tutarlık katsayıları ise sırasıyla.74, 69, 66, 53 ve 53 olarak tespit edilmiştir.

3.3.6 Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ)

Depresyonla ilgili boyun eğici sosyal davranışları değerlendiren, 16 maddeden oluşan tek faktörlü bir ölçektir. Türkçe uyarlaması Şahin ve Şahin (1992) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Beck Depresyon Envanteri ile korelasyonu .32, Sosyopati Ölçeği ile .36 olarak bulunmuştur. İç tutarlılık .89, test-tekrar test güvenilirliği .84 olarak saptanmıştır. Hem ergen, hem de yetişkinlere uygulanabilir. Her maddede sözü edilen davranışların kişiyi ne kadar iyi tanımladığı sorulmaktadır. Maddeler 1-5 arasında, 5'li Likert tipi puanlama esasına göre değerlendirilir. Ölçekten en düşük 11, en yüksek 80 puan alınabilir. Yüksek puanlar daha fazla boyun eğici davranışa işaret eder (Savaşır ve Şahin, 1997).

3.4 Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler spss 21 istatistik programında değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılanların demografik özelliklerinin frekans tablosu öncelikle oluşturulmuştur. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirmesinde, bazı ölçeklerin p değerleri 0.05 den büyük olduğu için normal dağılıma uygun olduğu ve parametrik testler uygulanmış ayrıca örneklem sayısı 30'dan küçük olan gruplarda nonparametrik testler kullanılarak demografik sorular ile ölçekler arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bazı ölçeklerinde p değerleri 0.05'den küçük olduğu için normal dağılıma uygun olmadığından nonparametrik testler

kullanılarak demografik sorular ile ölçekler arasındaki ilişkiye bakılmıştır. iki gruplu değişkenlerde Bağımsız Örneklem T testi, Mann Whitney U testi ikiden fazla gruplu değişkenlerde Kruskal Wallis testi ve ANOVA uygulanmıştır.

Ölçekler arasında da anlamlı ilişkiler olup olmadığını test etmek için de normal dağılım gösterenlerde pearson korelasyon, normal dağılım göstermeyenlerde spearman korelasyon testleri uygulanarak analiz edilmiştir.

4 BULGULAR

Bu bölümde, araştırma doğrultusunda örneklem grubundan toplanan verilerin çözümlenmesiyle elde edilen sonuçların tabloları, yorumları ile birlikte sunulmuştur. Örneklem grubuna uygulanan “Kişisel Bilgi Formu” ile elde edilen veriler grubun genel özellikleri frekans ve yüzde dağılımları şeklinde tablolaştırılmıştır.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Bireylerin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı

<i>F</i>			<i>%</i>
Yaş	19 yaşında	36	7.1
	18 yaşında	71	14.0
	17 yaşında	151	29.8
	16 yaşında	137	27.1
	15 yaşında	111	21.9
Cinsiyet	Kız	293	57.9
	Erkek	213	42.1
Okul	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	30.0
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	30.6
	Nesrin Uçmaklıoğlu Teknik Meslek Lisesi	199	39.3
Sınıf	9. Sınıf	138	27.3
	10. sınıf	147	29.1
	11. sınıf	142	28.1
	12. sınıf	79	15.6
Annelerin eğitim düzeyi	Okur-yazar değil	22	4.3
	İlkokul mezunu	251	49.6
	Ortaokul mezunu	114	22.5
	Lise mezunu	94	18.6
	Üniversite ve üzeri mezunu	25	4.9
Babaların eğitim düzeyi	İlkokul mezunu	198	39.1
	Ortaokul mezunu	121	23.9
	Lise mezunu	139	27.5
	Üniversite üzeri mezunu	48	9.5

Tablo 1'in Devamı;

		<i>F</i>	<i>%</i>
Ailenin gelir düzeyi	Düşük	21	4.2
	Orta	251	49.6
	İyi	211	41.7
	Çok iyi	23	4.5
Disiplin cezası alma durumu	Evet	17	3.4
	Hayır	489	96.6
Okul başarısı	Düşük	32	6.3
	Orta	240	47.4
	İyi	190	37.5
	Çok iyi	44	8.7
Birey ait bilgisayar olma durumu	Var	381	75.3
	Yok	125	24.7
Günde internet kullanma süresi	İnternet kullanmıyor	32	6.3
	1 saat	112	22.1
	2 saat	140	27.1
	3 saat	99	19.6
	4 saat	55	10.9
	5 saat ve daha fazla	68	13.4
e-mail adresinde bireyin isminin olup olmaması	Var	366	72.3
	Yok	140	27.7
Davranış biçimi	Sakin	224	44.3
	Saldırgan	38	7.5
	Girişken	146	28.9
	Çekingen	98	19.4

Araştırma dahilinde Kişisel Bilgi Formunu ve anket sorularını yanıtlayan 506 bireyin 293'ü (%57.9) kızlar ve 213'ü (%41.2) erkekler oluşturmaktadır.

Bireylerin 151'i (%29.8) 17 yaşında, 137'si (%27.1) 16 yaşında, 111'i (%21.9) 15 yaşında, 71'i (%14,0) 18 yaşında ve 36'sı (%7.1) 15 yaşındadır.

Bireylerin 199'u (%39.3) Nesrin Uçmaklıoğlu Teknik Meslek Lisesi'nde okumakta, 155'i (%30.6) Atatürk Endüstri Meslek Lisesi'nde okumakta ve 152'si (%30.0) Güç Kardeşler Anadolu Lisesi'nde okumaktadır.

Bireylerin 147'si (%29.1) 10. Sınıfta okumakta, 142'si (%28.1) 11. Sınıfta okumakta, 138'i (%27.3) 9. sınıfta okumakta ve 79'u (%15.6) 12. Sınıfta okumaktadır.

Bireylerin 251'inin (%49.6) annesi ilkokul mezunu, 114'ünün (%22.5) annesi ortaokul mezunu, 94'ünün (%18.6) annesi lise mezunu, 25'inin (%4.9) annesi üniversite ve üzeri mezunu ve 22'sinin (%4.3) annesi okur-yazar değildir.

Bireylerin 198'inin (%39.1) babası ilkokul mezunu, 139'unun (%27.5) babası lise mezunu, 121'inin (%23.9) babası ortaokul mezunu ve 48'inin (%9.5) babası üniversite ve üzeri mezunudur.

Bireylerin 251'inin (%49.6) ailesinin geliri orta düzeyde, 211'inin (%41.7) ailesinin geliri iyi düzeyde, 23'ünün (%4.5) ailesinin geliri çok iyi düzeyde ve 21'inin (%4.2) ailesinin geliri düşük düzeydedir.

Bireylerin 489'u (%96.6) herhangi bir disiplin cezası almamış ve 17'si (%3.4) herhangi bir disiplin cezası almıştır.

Bireylerin 240'ının (%47.4) okul başarısı orta düzeyde, 190'ının (%37.5) okul başarısı iyi düzeyde, 44'ünün (%8.7) okul başarısı çok iyi düzeyde ve 32'sinin (%6.3) okul başarısı düşük düzeydedir.

Bireylerin 381'inin (%75.3) kendine ait bilgisayarını var ve 125'inin (%24.7) kendine ait bilgisayarını yoktur. Bireylerin 140'i (%27.1) günde 2 saat internete girmekte, 112'si (%22.1) günde 1 saat internete girmekte, 99'u (%19.6) günde 3 saat internete girmekte, 68'i (%13.4) günde 5 saat ve üzerinde internete girmekte, 55'i (%10.9) günde 4 saat internete girmekte ve 32'si (%6.3) internet kullanmamaktadır.

Bireylerin 366'sinin (%72.3) e-mail adresinde kendi isimleri bulunmakta ve 140'ının (%27.7) e-mail adresinde kendi ismi bulunmamaktadır.

Bireylerin 224'ü (%44.3) sakin biri, 146'sı (%28.9) girişken biri, 98'i (%19.4) çekingen biri ve 38'i (%7.5) saldırgan biridir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Bireylerin İnterneti Ne Amaçla Kullandıkları İle Oynadıkları Bilgisayar Oyunlarına İlişkin Dağılımı

		<i>F</i>	<i>%</i>
İnterneti ne amaçla kullandıkları			
Sosyal paylaşım için internet kullanma	Hayır	222	43.9
	Evet	284	56.1
Müzik dinleme için internet kullanma	Hayır	262	51.8
	Evet	244	48.2
Eğitim için internet kullanma	Hayır	306	60.5
	Evet	200	39.5
Sohbet için internet kullanma	Hayır	355	70.2
	Evet	151	29.8
Forum için internet kullanma	Hayır	467	92.3
	Evet	39	7.7
Eğlence için internet kullanma	Hayır	282	55.7
	Evet	224	44.3
Bilgisayar oyunu olarak ne oynadıkları			
Zeka oyunları oynama	Hayır	366	72.3
	Evet	140	27.7
Aksiyon oyunları oynama	Hayır	375	74.1
	Evet	131	25.9
Strateji oyunları oynama	Hayır	383	75.7
	Evet	123	24.3
Savaş oyunları oynama	Hayır	379	74.9
	Evet	127	25.1
Spor oyunları oynama	Hayır	403	79.6
	Evet	103	20.4

Bireylerin 284'ü (%56.1) sosyal paylaşım siteleri için interneti kullanmaktadır. Bireylerin 244'ü (%48.2) müzik dinlemek için interneti kullanmaktadır. Bireylerin 200'ü (%39.5) eğitim için interneti kullanmaktadır.

Bireylerin 151'i (%29.8) sohbet etmek için interneti kullanmaktadır. Bireylerin 39'u (%7.7) forumlar için interneti kullanmaktadır. Bireylerin 224'ü (%44.3) eğlence için interneti kullanmaktadır.

Bireylerin 366'sı (%72.3) zeka oyunları oynamazken 140'ı (%27.7) zeka oyunları oynamaktadır.

Bireylerin 375'i (%74.1) aksiyon oyunları oynamazken 131'i (%25.9) aksiyon oyunları oynamaktadır.

Bireylerin 383'ü (%75.7) strateji oyunları oynamazken 123'ü (%24.3) strateji oyunları oynamaktadır.

Bireylerin 379'u (%74.9) savaş oyunları oynamazken 127'si (%25.1) savaş oyunları oynamaktadır.

Bireylerin 403'ü (%79.6) spor oyunları oynamazken 103'ü (%20.4) spor oyunları oynamaktadır.

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin cinsiyeti ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 3: Bireylerin Cinsiyeti İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Cinsiyet		N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Siber zorbalık ölçeği	Kız	293	233.81	25434.00	.000*
	Erkek	213	280.59		
Siber mağduriyet ölçeği	Kız	293	260.55	29140.00	.180
	Erkek	213	243.81		

*P<0.05

Tablo 3'te görüldüğü gibi Bireylerin cinsiyetleri arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Cinsiyete göre siber zorbalık puanları açısından erkekler (sıralama ortalaması=280.59) ve kızlar (sıralama ortalaması=233.81) arasında erkeklerin lehine anlamlı bir fark vardır [U= 25434.00, p=.000].**

Bireylerin cinsiyetleri arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Cinsiyete göre siber mağduriyet puanları açısından kızlar (sıralama ortalaması= 260.55) ve erkekler (sıralama ortalaması=243.81) arasında anlamlı bir fark yoktur [$U=29140.00$, $p=.180$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin cinsiyeti ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 4: Bireylerin Cinsiyeti İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Bağımsız Örneklem T” Testi İle Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	X	SS	T	P
Boyun eğici davranış	Kız	293	36.86	9.92	2.49	.013*
	Erkek	213	39.19	11.01		
Sürekli öfke	Kız	293	25.49	7.49	-1.19	.233
	Erkek	213	26.31	7.81		
Öfkenin içe vurumu	Kız	293	18.29	5.10	-.639	.523
	Erkek	213	18.58	5.03		
Öfkenin dışa vurumu	Kız	293	18.98	5.63	-1.46	.143
	Erkek	213	19.72	5.49		
Öfke kontrolü	Kız	293	22.30	5.58	-2.21	.027*
	Erkek	213	23.42	5.65		

* $p<0.05$

Tablo 4’de görüldüğü gibi Bireylerin cinsiyetleri arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p < 0,05$). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Cinsiyete göre boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından erkekler ($X = 39.19$) ve kızlar ($X = 36.86$) arasında erkeklerin lehine anlamlı bir fark vardır [$t = -2.49$, $p = .013$].**

Bireylerin cinsiyetleri arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p > 0,05$). Buna göre sürekli öfke ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Cinsiyete göre sürekli öfke ölçeği puanları açısından kızlar ($X = 25.49$) ve erkekler ($X = 26.31$) arasında anlamlı bir fark yoktur [$t = -1.19$, $p = .233$].

Bireylerin cinsiyetleri arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p > 0,05$). Buna göre öfkenin içe vurumu ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Cinsiyete göre öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından kızlar ($X = 18.29$) ve erkekler ($X = 18.58$) arasında anlamlı bir fark yoktur [$t = -.639$, $p = .523$].

Bireylerin cinsiyetleri arasında öfkenin dışa vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p > 0,05$). Buna göre öfkenin dışa vurumu ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Cinsiyete göre öfkenin dışa vurumu ölçeği puanları açısından kızlar ($X = 18.98$) ve erkekler ($X = 19.72$) arasında anlamlı bir fark yoktur [$t = -1.46$, $p = .143$].

Bireylerin cinsiyetleri arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p < 0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Cinsiyete göre öfke kontrolü ölçeği puanları açısından erkekler ($X = 23.42$) ve kızlar ($X = 22.30$) arasında erkeklerin lehine anlamlı bir fark vardır [$t = -2.21$, $p = .027$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin cinsiyeti ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 5: Bireylerin Cinsiyeti İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Bağımsız Örneklem T” ve “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	X	SS	T	P
	Kız	293	30.88	7.76		
Dış yardım arama	Erkek	213	28.76	6.80	3.20	001*
	Kız	293	35.14	7.75		
Aktif planlama	Erkek	213	34.79	7.04	.526	.599
	Kız	293	22.68	5.39		
Kaçma soyutlama duygusal	Erkek	213	21.39	5.47	2.63	009*
	Kız	293	22.00	5.30		
Yeniden yapılandırma	Erkek	213	21.96	5.26	076	939
	Cinsiyet	N	Sıralama ort.		U	P
	Kız	293	255.02			
Dine sığınma	Erkek	213	251.41		30759.00	.783

*p<0.05

Tablo 5’de görüldüğü gibi Bireylerin cinsiyetleri arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. (p<0,05). Buna göre dış yardım arama ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Cinsiyete göre dış yardım arama ölçeği puanları açısından kızlar (X= 30.88) ve erkekler (X= 28.76) arasında kızların lehine anlamlı bir fark vardır [t=3.20, p=.001].**

Bireylerin cinsiyetleri arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Cinsiyete göre aktif planlama ölçeği puanları açısından kızlar ($X= 35.14$ ve erkekler ($X=34.79$) arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=.526, p=.599$].

Bireylerin cinsiyetleri arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Cinsiyete göre kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından kızlar ($X= 22.68$) ve erkekler ($X=21.39$) arasında kızların lehine anlamlı bir fark vardır [$t=2.63, p=.009$].

Bireylerin cinsiyetleri arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Cinsiyete göre yeniden yapılandırma ölçeği puanları açısından kızlar ($X= 22.00$) ve erkekler ($X=11.96$) arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-1.46, p=.143$].

Bireylerin cinsiyetleri arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği cinsiyet değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Cinsiyete göre dine sığınma ölçeği puanları açısından kızlar (sıralama ort.= 255.02) ve erkekler (sıralama ort.= 251.41) arasında anlamlı bir fark yoktur [$U= 30759.00, p=.783$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin yaşı ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 6: Bireylerin Yaşı İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Yaş	N	Sıra Ortalaması	X ²	P	
Siber zorbalık ölçeği	19 yaşında	36	201.40	9.29	.054
	18 yaşında	71	235.08		
	17 yaşında	151	259.06		
	16 yaşında	137	271.84		
	15 yaşında	111	251.98		
Siber mağduriyet ölçeği	19 yaşında	36	217.26	5.67	.225
	18 yaşında	71	239.91		
	17 yaşında	151	258.52		
	16 yaşında	137	270.41		
	15 yaşında	111	246.25		

Tablo 6’da görüldüğü gibi Bireylerin yaşları arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber zorbalık puanları açısından yaşlar arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=9.29$, $p=.054$].

Bireylerin yaşları arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber mağduriyet puanları açısından yaş arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w= 5.67$, $p=.225$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin yaşı ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 7: Bireylerin Yaşı İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” Testi İle Karşılaştırılması

	Yaş	n	X	SS	F	P
Boyun eğici davranış	19 yaşında	36	34.97	12.38	2.87	.022*
	18 yaşında	71	36.88	13.27		
	17 yaşında	151	39.88	9.93		
	16 yaşında	137	38.02	9.14		
	15 yaşında	111	36.36	9.54		
Sürekli öfke	19 yaşında	36	25.19	10.18	1.23	.295
	18 yaşında	71	27.66	8.08		
	17 yaşında	151	25.77	7.34		
	16 yaşında	137	25.47	6.97		
	15 yaşında	111	25.44	7.51		
Öfkenin içe vurumu	19 yaşında	36	18.75	6.23	1.12	.344
	18 yaşında	71	19.22	4.60		
	17 yaşında	151	18.67	4.92		
	16 yaşında	137	17.83	4.91		
	15 yaşında	111	18.14	5.31		
Öfkenin dışı vurumu	19 yaşında	36	19.69	7.07	1.00	.405
	18 yaşında	71	20.29	5.31		
	17 yaşında	151	19.23	5.38		
	16 yaşında	137	19.27	5.28		
	15 yaşında	111	18.63	5.83		
Öfke kontrolü	19 yaşında	36	21.75	6.44	2.28	.059
	18 yaşında	71	21.35	5.17		
	17 yaşında	151	23.47	5.21		
	16 yaşında	137	22.61	5.79		
	15 yaşında	111	22.77	5.86		

*p<0.05

Tablo 7’de görüldüğü gibi Bireylerin yaşları arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p < 0,05$). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Yaşa göre boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından 17 yaşında olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$f=2.87$, $p=.022$].**

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 8: Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Yaş (i)	Yaş (j)	Ortalama Farkları	Sh	P
19 yaşında	18 yaşında	-1.91	2.12	.896
	17 yaşında	-4.91	1.92	.081
	16 yaşında	-3.05	1.94	.515
	15 yaşında	-1.39	1.98	.956
18 yaşında	19 yaşında	1.91	2.12	.896
	17 yaşında	-3.00	1.49	.263
	16 yaşında	-1.14	1.51	.944
	15 yaşında	.517	1.57	.997
17 yaşında	19 yaşında	4.91	1.92	.081
	18 yaşında	-.517	1.49	.263
	16 yaşında	-3.51	1.22	.551
	15 yaşında	-1.65	1.29	.053
16 yaşında	19 yaşında	3.05	1.94	.515
	18 yaşında	1.14	1.51	.944
	17 yaşında	-1.85	1.22	.551
	15 yaşında	1.65	1.32	.720
15 yaşında	19 yaşında	1.39	1.98	.956
	18 yaşında	-.517	1.57	.997
	17 yaşında	-3.51	1.29	.053
	16 yaşında	-1.65	1.32	.720

Boyun eğici yaklaşım ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Bireylerin yaşları arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre sürekli öfke ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli öfke ölçeği puanları açısından bireylerin yaşları arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.23$, $p=.295$].

Bireylerin yaşları arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin içe vurumu ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin yaşları arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.12$, $p=.344$].

Bireylerin yaşları arasında öfkenin dışa vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin dışa vurumu ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin dışa vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin yaşları arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.00$, $p=.405$].

Bireylerin yaşları arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfke kontrolü ölçeği puanları açısından bireylerin yaşları arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=2.28$, $p=.059$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin yaşı ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 9: Bireylerin Yaşı İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” ve “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Yaş	n	X	SS	F	P
Dış yardım arama	19 yaşında	36	29.61	9.20	.914	.455
	18 yaşında	71	30.01	8.24		
	17 yaşında	151	29.55	7.33		
	16 yaşında	137	30.99	6.45		
	15 yaşında	111	29.45	7.58		
Aktif planlama	19 yaşında	36	34.41	10.38	.646	.630
	18 yaşında	71	34.05	9.01		
	17 yaşında	151	34.96	6.92		
	16 yaşında	137	35.04	6.10		
	15 yaşında	111	35.78	7.52		
Kaçma soyutlama duygusal	19 yaşında	36	21.47	7.14	.300	.878
	18 yaşında	71	22.02	6.56		
	17 yaşında	151	22.07	4.93		
	16 yaşında	137	22.50	4.89		
	15 yaşında	111	22.08	5.48		
Yeniden yapılandırma	19 yaşında	36	21.55	6.24	.521	.720
	18 yaşında	71	22.74	5.82		
	17 yaşında	151	21.76	5.08		
	16 yaşında	137	21.86	4.50		
	15 yaşında	111	22.09	5.77		
	Yaş	N	Sıralama ort.	k-w	P	
Dine sığınma	19 yaşında	36	220.58	5.70	.223	
	18 yaşında	71	226.75			
	17 yaşında	151	261.44			
	16 yaşında	137	256.04			
	15 yaşında	111	267.35			

Tablo 9’da görüldüğü gibi Bireylerin yaşları arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dış yardım arama ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dış yardım arama ölçeği puanları açısından bireylerin yaşları arasında kızların lehine anlamlı bir fark yoktur [$f=.914$, $p=.455$].

Bireylerin yaşları arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Aktif planlama ölçeği puanları açısından bireylerin yaşları arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.646$, $p=.630$].

Bireylerin yaşları arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından bireylerin yaşları arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.300$, $p=.878$].

Bireylerin yaşları arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Yeniden yapılandırma ölçeği puanları açısından bireylerin yaşları arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.521$, $p=.720$].

Bireylerin yaşları arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dine sığınma ölçeği puanları açısından bireylerin yaşları arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w= 5.70$, $p=.223$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin okuduğu okul ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 10: Bireylerin Okuduğu Okul İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Okul	N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Siber zorbalık ölçeği	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	273.39	5.40	.067
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	252.21		
	Nesrin Uçmaklıoğlu T.M.L	199	239.31		
Siber mağduriyet ölçeği	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	243.35	1.17	.555
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	256.69		
	Nesrin UçmaklıoğluT.M.L	199	258.62		

Tablo 10’da görüldüğü gibi Bireylerin okudukları okullar arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği okul değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber zorbalık puanları açısından yaşlar arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=5.40$, $p=.067$].

Bireylerin okudukları okullar arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber mağduriyet puanları açısından okul arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w= 1.17$, $p=.555$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin okudukları okul ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 11: Bireylerin Okudukları Okul İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “ANOVA” Testi İle Karşılaştırılması

	Okul	N	X	SS	F	P
Boyun eğici davranış	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	37.34	9.30	3.63	.027*
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	39.68	11.04		
	Nesrin UçmaklıoğluT.M.L	199	36.78	10.65		
Sürekli öfke	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	26.21	7.22	.300	.741
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	25.83	7.40		
	Nesrin Uçmaklıoğlu te T.M.L	199	25.57	8.11		
Öfkenin içe vurumu	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	19.05	4.83	1.73	.178
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	18.14	5.00		
	Nesrin UçmaklıoğluT.M.L	199	18.13	5.28		
Öfkenin dışı vurumu	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	19.59	5.30	.655	.520
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	18.89	5.46		
	Nesrin UçmaklıoğluT.M.L	199	19.38	5.87		
Öfke kontrolü	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	22.99	5.52	2.80	.062
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	23.46	5.48		
	Nesrin UçmaklıoğluT.M.L	199	22.08	5.78		

*p<0.05

Tablo 11’de görüldüğü gibi Bireylerin okudukları okullar arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. (p<0,05). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği okul değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Bireylerin okudukları okullara göre boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından Atatürk Endüstri Meslek Lisesi’nde okuyan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [f=3.63, p=.027].**

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 12: Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanlarının Okul Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Okul(i)	Okul(j)	OrtalamaFarkları	Sh	P
GKAL	AEML	-2.34	1.18	.120
	NUTML	.55	1.11	.874
AEML	GKAL	2.34	1.18	.120
	NUTML	2.89*	1.11	.026*
NUTML	GKAL	-.55	1.11	.874
	AEML	-2.89*	1.11	.026*

*p<0.05

Boyun eğici yaklaşım ölçeği puanlarının okul değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda **alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05). Atatürk Endüstri Meslek Lisesi'nde okuyan bireyler ve Nesrin Uçmaklıoğlu teknik Meslek Lisesi'nde okuyan bireyler arasında anlamlı bulunmuştur.**

Bireylerin okudukları okul arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. (p>0,05). Buna göre sürekli öfke ölçeği okul değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli öfke ölçeği puanları açısından bireylerin okudukları okullar arasında anlamlı bir fark yoktur [f=.300, p=.741].

Bireylerin okudukları okullar arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. (p>0,05). Buna göre öfkenin içe vurumu ölçeği okul değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin okudukları okullar arasında anlamlı bir fark yoktur [f=1.73, p=.178].

Bireylerin okudukları okullar arasında öfkenin dışa vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. (p>0,05). Buna göre öfkenin dışa vurumu ölçeği okul değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Öfkenin dışa vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin okudukları okullar arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.655$, $p=.520$].

Bireylerin okudukları okullar arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği okul değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfke kontrolü ölçeği puanları açısından bireylerin okudukları okullar arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=2.80$, $p=.062$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin okudukları okul ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 13: Bireylerin Okudukları Okul İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “ANOVA” ve “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Okul	n	X	SS	F	P
Dış yardım arama	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	30.32	7.48	2.01	.134
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	29.00	7.30		
	Nesrin Uçmaklıoğlu T.M.L	199	30.50	7.49		
Aktif planlama	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	35.12	6.71	.040	.961
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	34.88	7.50		
	Nesrin UçmaklıoğluT.M.L	199	34.98	7.98		
Kaçma soyutlama duygusal	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	21.53	4.81	1.77	.171
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	22.09	5.59		
	Nesrin UçmaklıoğluT.M.L	199	22.64	5.79		
Yeniden yapılandırma	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	21.18	4.98	2.58	.077
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	22.43	5.43		
	Nesrin UçmaklıoğluT.M.L	199	22.25	5.34		
	Okul	N	Sıralama ort.	k-w	P	
Dine sığınma	Güç Kardeşler Anadolu Lisesi	152	262.18	.825	.662	
	Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	155	247.68			
	Nesrin UçmaklıoğluT.M.L	99	251.40			

Tablo 13’de görüldüğü gibi Bireylerin okudukları okullar arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dış yardım arama ölçeği okul değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dış yardım arama ölçeği puanları açısından bireylerin okudukları okullar arasında kızların lehine anlamlı bir fark yoktur [$f=2.01$; $p=.134$].

Bireylerin okudukları okullar arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği okul değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Aktif planlama ölçeği puanları açısından bireylerin okudukları okullar arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.040$, $p=.961$].

Bireylerin okudukları okullar arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal ölçeği okul değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından bireylerin okudukları okullar arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.77$, $p=.171$].

Bireylerin okudukları okullar arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği okul değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Yeniden yapılandırma ölçeği puanları açısından bireylerin okudukları okullar arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.2.58$, $p=.077$].

Bireylerin okudukları okullar arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği okul değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dine sığınma ölçeği puanları açısından bireylerin okudukları okullar arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w= .825$, $p=.662$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin kaçınıcı sınıfta okuduğu ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 14: Bireylerin Kaçınıcı Sınıfta Okuduğu İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Sınıf	N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Siber zorbalık ölçeği	9. sınıf	138	252.18	7.99	.046*
	10. sınıf	147	255.60		
	11. sınıf	142	272.20		
	12. sınıf	79	218.27		
Siber mağduriyet ölçeği	9. sınıf	138	247.76	7.97	.047*
	10. sınıf	147	267.65		
	11. sınıf	142	264.46		
	12. sınıf	79	217.49		

Tablo 14’de görüldüğü gibi Bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Siber zorbalık ölçeği puanları açısından 11. sınıfta okuyan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [k-w=7.99, p=.046].**

Bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Siber mağduriyet puanları açısından 10. sınıfta okuyan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [k-w=7.97, p=.047].**

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 15: Bireylerin Kaçınıcı Sınıfta Okudukları İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” Testi İle Karşılaştırılması

	Sınıf	n	X	SS	F	P
Boyun eğici davranış	9. sınıf	138	36.97	9.36	1.53	.205
	10. sınıf	147	38.59	9.70		
	11. sınıf	142	38.77	10.66		
	12. sınıf	79	36.29	12.84		
Sürekli öfke	9. sınıf	138	25.05	7.34	.984	.400
	10. sınıf	147	25.85	6.95		
	11. sınıf	142	26.04	7.63		
	12. sınıf	79	26.84	9.19		
Öfkenin içe vurumu	9. sınıf	138	17.79	5,11	1.73	.159
	10. sınıf	147	18.15	4,82		
	11. sınıf	142	19.05	4,91		
	12. sınıf	79	18.81	5,64		
Öfkenin dışı vurumu	9. sınıf	138	18.14	5.50	2.96	.032*
	10. sınıf	147	19.59	5.49		
	11. sınıf	142	19.60	5.36		
	12. sınıf	79	20.20	6.03		
Öfke kontrolü	9. sınıf	138	22.98	5.81	.612	.608
	10. sınıf	147	23.00	5.67		
	11. sınıf	142	22.76	5.42		
	12. sınıf	79	22.02	5.67		

*p<0.05

Tablo 15’de görüldüğü gibi Bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. (p>0,05). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında anlamlı bir fark yoktur [f=1.53, p=.205].

Bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre sürekli öfke ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli öfke ölçeği puanları açısından bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.984$, $p=.400$]. Bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin içe vurumu ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.73$, $p=.159$]. Bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında öfkenin dışa vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre öfkenin dışa vurumu ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Bireylerin kaçınıcı sınıfta okuduklarına göre boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından 12. sınıfta okuyan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$f=2.96$, $p=.032$].**

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 16: Öfkenin Dışa Vurumu Ölçeği Puanlarının Sınıf Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Sınıf(i)	Sınıf(j)	Ortalama Farkları	Sh	P
9. sınıf	10. sınıf	-1.44	.65	.125
	11. sınıf	-1.46	.66	.124
	12. sınıf	-2.05*	.78	.044*
10. sınıf	9. sınıf	1.44	.65	.125
	11. sınıf	-.013	.65	1.00
	12. sınıf	-.61	.77	.860
11. sınıf	9. sınıf	1.46	.66	.124
	10. sınıf	.013	.65	1.00
	12. sınıf	-.59	.77	.870
12. sınıf	9. sınıf	2.05*	.78	.044*
	10. sınıf	.61	.77	.860
	11. sınıf	.59	.77	.870

*p<0.05

Öfkenin dışa vurumu ölçeği puanlarının sınıf değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$). 12. Sınıfta okuyan bireyler ve 9. sınıfta okuyan bireyler arasında anlamlı bulunmuştur.

Bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p > 0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfke kontrolü ölçeği puanları açısından bireylerin hangi sınıfta okudukları arasında anlamlı bir yoktur [$f = .612$, $p = .608$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 17: Bireylerin Kaçınıcı Sınıfta Okudukları İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” ve “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Sınıf	n	X	SS	F	P
Dış yardım arama	9. sınıf	138	29.57	7.34	1.41	.238
	10. sınıf	147	30.94	6.78		
	11. sınıf	142	29.28	7.04		
	12. sınıf	79	30.22	9.21		
Aktif planlama	9. sınıf	138	35.84	7.26	1.18	.314
	10. sınıf	147	35.18	6.13		
	11. sınıf	142	34.28	7.16		
	12. sınıf	79	34.46	10.08		
Kaçma soyutlama duygusal	9. sınıf	138	22.34	5.50	.495	.686
	10. sınıf	147	22.42	4.76		
	11. sınıf	142	21.71	4.99		
	12. sınıf	79	22.02	7.19		
Yeniden yapılandırma	9. sınıf	138	22.31	5.55	.625	.599
	10. sınıf	147	21.82	4.61		
	11. sınıf	142	21.60	4.82		
	12. sınıf	79	22.39	6.62		
	Sınıf	N	Sıralama ort.	k-w	P	
Dine sığınma	9. sınıf	138	273.26	5.39	.145	
	10. sınıf	147	257.83			
	11. sınıf	142	242.51			
	12. sınıf	79	230.68			

Tablo 17’de görüldüğü gibi Bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dış yardım arama ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dış yardım arama ölçeği puanları açısından bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında kızların lehine anlamlı bir fark yoktur [$f=1.41$; $p=.238$].

Bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Aktif planlama ölçeği puanları açısından bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.18$, $p=.314$].

Bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.495$, $p=.686$].

Bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Yeniden yapılandırma ölçeği puanları açısından bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.625$, $p=.599$].

Bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dine sığınma ölçeği puanları açısından bireylerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w= 5.39$, $p=.145$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin annelerinin eğitim düzeyi ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 18: Bireylerin Annelerinin Eğitim Düzeyi İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Eğitim	N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Siber zorbalık ölçeği	Okur-yazar değil	22	242.75	5.86	.209
	İlkokul mezunu	251	242.73		
	Ortaokul mezunu 1	14	253.28		
	Lise mezunu	94	281.26		
	Üniversite ve üstü mezunu	25	267.76		
Siber mağduriyet ölçeği	Okur-yazar değil	22	289.52	3.34	.501
	İlkokul mezunu	251	246.73		
	Ortaokul mezunu 1	14	264.34		
	Lise mezunu	94	255.48		
	Üniversite ve üstü mezunu	25	232.92		

Tablo 18’de görüldüğü gibi bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber zorbalık ölçeği puanları açısından bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=5.86, p=.209$].

Bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber mağduriyet puanları açısından bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=3.34, p=.501$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin annelerin eğitim düzeyi ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 19: Bireylerin Annelerinin Eğitim Düzeyi İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” Testi İle Karşılaştırılması

	Eğitim	n	X	SS	F	P
Boyun eğici davranış	Okur-yazar değil	22	40.45	10.45		
	İlkokul mezunu	251	39.31	11.16		
	Ortaokul mezunu	114	36.96	9.72	3.98	.003*
	Lise mezunu	94	34.94	8.66		
	Üniversite ve üstü	25	35.60	9.83		
Sürekli öfke	Okur-yazar değil	22	28.00	7.36		
	İlkokul mezunu	251	25.39	7.41		
	Ortaokul mezunu	114	25.25	7.91	1.50	.201
	Lise mezunu	94	26.86	8.04		
	Üniversite ve üstü	25	27.36	6.79		
Öfkenin içe vurumu	Okur-yazar değil	22	19.36	5.41		
	İlkokul mezunu	251	18.70	4.95		
	Ortaokul mezunu	114	17.45	5.50	1.45	.215
	Lise mezunu	94	18.47	4.92		
	Üniversite ve üstü	25	18.76	4.16		
Öfkenin dışı vurumu	Okur-yazar değil	22	21.36	5.70		
	İlkokul mezunu	251	19.03	5.49		
	Ortaokul mezunu	114	18.71	5.74	1.71	.146
	Lise mezunu	94	19.96	5.44		
	Üniversite ve üstü	25	20.20	5.82		
Öfke kontrolü	Okur-yazar değil	22	21.77	5.6		
	İlkokul mezunu	251	22.43	5.66		
	Ortaokul mezunu	114	23.21	5.39	1.79	.129
	Lise mezunu	94	22.75	5.78		
	Üniversite ve üstü	25	25.24	5.51		

*p<0.05

Tablo 19’da görüldüğü gibi Bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından annesi okur-yazar olmayan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$f=3.98$, $p=.003$].

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 20: Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanlarının Eğitim Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Eğitim (i)	Eğitim (j)	Ortalama Farkları	<i>Sh</i>	<i>P</i>
Okur-yazardeğil	İlkokul	1.13	2.29	.988
	Ortaokul	3.48	2.40	.595
	Lise	5.50	2.44	.163
	Üniversite ve üstü	4.85	3.01	.493
İlkokul	Okur-yazar değil	-1.13	2.29	.988
	Ortaokul	2.35	1.16	.259
	Lise	4.37*	1.24	.005*
	Üniversite ve üstü	3.71	2.16	.424
Ortaokul	Okur-yazar değil	-348	2.40	.595
	İlkokul	-2.35	1.16	.259
	Lise	2.01	1.43	.626
	Üniversite ve üstü	1.36	2.28	.975
Lise	Okur-yazar değil	-5.50	2.44	.163
	İlkokul	-4.37*	1.24	.005*
	Ortaokul	-2.01	1.43	.626
	Üniversite ve üstü	-.65	2.32	.999
Üniversiteveüstü	Okur-yazar değil	-4.85	3.01	.993
	İlkokul	-3.71	2.16	.424
	Ortaokul	-1.36	2.28	.975
	Lise	.65	2.32	.999

* $p<0.05$

Boyun Eğici davranış ölçeği puanlarının eğitim değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda **alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Annesi ilkokul mezunu olan bireyler ve annesi lise mezunu olan bireyler arasında anlamlı bulunmuştur.**

Bireylerin annelerinin eğitim düzeyi arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre sürekli öfke ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli öfke ölçeği puanları açısından bireylerin annelerin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.50, p=.201$].

Bireylerin annelerinin eğitim düzeyi arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin içe vurumu ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin annelerinin eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.45, p=.215$].

Bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında öfkenin dışa vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin dışa vurumu ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında 12 anlamlı bir fark yoktur [$f=1.71, p=.146$].

Bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfke kontrolü ölçeği puanları açısından bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.79, p=.129$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 21: Bireylerin Annelerinin Eğitim Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” ve “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Eğitim		n	X	SS	F	P
Dış yardım arama	Okur-yazar değil	22	31.04	8.42	.514	.725
	İlkokul mezunu	251	29.79	7.26		
	Ortaokul mezunu	114	30.65	7.32		
	Lise mezunu	94	29.43	7.73		
	Üniversite ve üstü	25	30.12	8.03		
Aktif planlama	Okur-yazar değil	22	35.31	8.24	.470	.758
	İlkokul mezunu	251	34.58	7.20		
	Ortaokul mezunu	114	35.15	7.35		
	Lise mezunu	94	35.57	8.25		
	Üniversite ve üstü	25	36.00	6.86		
Kaçma soyutlama duygusal	Okur-yazar değil	22	22.18	6.21	.254	.907
	İlkokul mezunu	251	22.16	5.54		
	Ortaokul mezunu	114	22.01	5.23		
	Lise mezunu	94	22.46	5.19		
	Üniversite ve üstü	25	21.28	6.23		
Yeniden yapılandırma	Okur-yazar değil	22	22.86	5.91	.657	.622
	İlkokul mezunu	251	21.87	5.08		
	Ortaokul mezunu	114	22.27	5.05		
	Lise mezunu	94	21.50	5.73		
	Üniversite ve üstü	25	22.92	6.01		
Eğitim		N	Sıralama ort.	k-w	P	
Dine sığınma	Okur-yazar değil	22	313.14	13.09	.011*	
	İlkokul mezunu	251	262.74			
	Ortaokul mezunu	114	252.95			
	Lise mezunu	94	236.20			
	Üniversite ve üstü	25	175.76			

Tablo 21’de görüldüğü gibi bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dış yardım arama ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dış yardım arama ölçeği puanları açısından bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında kızların lehine anlamlı bir fark yoktur [$f=.514$; $p=.725$].

Bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Aktif planlama ölçeği puanları açısından bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=470$, $p=.758$].

Bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.254$, $p=.907$].

Bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Yeniden yapılandırma ölçeği puanları açısından bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.657$, $p=.622$].

Bireylerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Dine sığınma ölçeği puanları açısından annesi okur-yazar olmayan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$k-w=13.09$, $p=.011$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin babalarının eğitim düzeyi ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 22: Bireylerin Babalarının Eğitim Düzeyi İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Eğitim	N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Siber zorbalık ölçeği	İlkokul mezunu	198	234.21	9.26	.026*
	Ortaokul mezunu	121	267.49		
	Lise mezunu	139	255.19		
	Üniversite ve üstü mezunu	48	292.91		
Siber mağduriyet ölçeği	İlkokul mezunu	198	248.23	5.18	.159
	Ortaokul mezunu 1	121	278.16		
	Lise mezunu	139	242.06		
	Üniversite ve üstü mezunu	48	246.19		

Tablo 22’de görüldüğü gibi bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p < 0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Siber zorbalık ölçeği puanları açısından babası üniversite mezunu olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [k-w=9.26, p=.026].**

Bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p > 0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber mağduriyet puanları açısından bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [k-w=5.18, p=.159].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin babaların eğitim düzeyi ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 23: Bireylerin Babaların Eğitim Düzeyi İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” Testi İle Karşılaştırılması

	Eğitim	N	X	SS	F	P
Boyun eğici davranış	İlkokul mezunu	198	39.47	10.61	3.52	.015*
	Ortaokul mezunu	121	37.85	10.70		
	Lise mezunu	139	36.40	9.96		
	Üniversite ve üstü	48	35.25	9.62		
Sürekli öfke	İlkokul mezunu	198	25.35	7.52	.812	.488
	Ortaokul mezunu	121	25.67	7.52		
	Lise mezunu	139	26.27	7.96		
	Üniversite ve üstü	48	27.02	7.39		
Öfkenin içe vurumu	İlkokul mezunu	198	18.50	4.91	.034	.991
	Ortaokul mezunu	121	18.33	5.23		
	Lise mezunu	139	18.35	5.08		
	Üniversite ve üstü	48	18.41	5.42		
Öfkenin dışı vurumu	İlkokul mezunu	198	19.13	5.66	.111	.954
	Ortaokul mezunu	121	19.42	5.25		
	Lise mezunu	139	19.33	5.83		
	Üniversite ve üstü	48	19.54	5.58		
Öfke kontrolü	İlkokul mezunu	198	21.97	5.65	2.76	.041
	Ortaokul mezunu	121	23.72	5.21		
	Lise mezunu	139	22.85	5.85		
	Üniversite ve üstü	48	23.47	5.64		

*p<0.05

Tablo 23’de görüldüğü gibi Bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. (p<0,05). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından babası ilkökul mezunu olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [f=3.52, p=.015].**

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 24: Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanlarının Eğitim Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Eğitim(i)	Eğitim(j)	Ortalama Farkları	Sh	P
İlkokul	Ortaokul	1.62	1.19	.527
	Lise	3.07*	1.14	.038*
	Üniversite ve üstü	4.22	1.66	.056
Ortaokul	İlkokul	-1.62	1.19	.527
	Lise	1.44	1.28	.675
	Üniversite ve üstü	2.60	2.60	.456
Lise	İlkokul	-3.07*	1.14	.038*
	Ortaokul	-1.44	1.28	.675
	Üniversite ve üstü	1.15	1.73	.911
Üniversiteveüstü	İlkokul	-4.22	1.19	.056
	Ortaokul	-2.60	1.14	.456
	Lise	-1.15	1.66	.911

*p<0.05

Boyun Eğici davranış ölçeği puanlarının eğitim değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi **sonucunda alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05). Babası ilkokul mezunu olan bireyler ve babası lise mezunu olan bireyler arasında anlamlı bulunmuştur.**

Bireylerin babalarının eğitim düzeyi arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. (p>0,05). Buna göre sürekli öfke ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli öfke ölçeği puanları açısından bireylerin babalarının eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark yoktur [f=.812, p=.488].

Bireylerin babalarının eğitim düzeyi arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. (p>0,05). Buna göre öfkenin içe vurumu ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin babalarının eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.034$, $p=.991$].

Bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında öfkenin dışa vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin dışa vurumu ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.111$, $p=.954$].

Bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Öfke kontrolü ölçeği puanları açısından babası ortaokul mezunu olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$f=2.76$, $p=.041$].

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 25: Öfke Kontrolü Ölçeği Puanlarının Eğitim Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Eğitim(i)	Eğitim(j)	Ortalama Farkları	<i>Sh</i>	<i>P</i>
İlkokul	Ortaokul	-1.75*	.64	.035*
	Lise	-.88	.62	.487
	Üniversite ve üstü	-1.50	.90	.342
Ortaokul	İlkokul	1.75*	.64	.035*
	Lise	.87	.69	.596
	Üniversite ve üstü	.24	.95	.994
Lise	İlkokul	.88	.62	.487
	Ortaokul	-.87	.69	.596
	Üniversite ve üstü	-.62	.93	.911
Üniversite ve üstü	İlkokul	1.50	.90	.342
	Ortaokul	-.24	.95	.994
	Lise	-.62	.93	.911

* $p<0.05$

Öfke kontrolü ölçeği puanlarının eğitim değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda **alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05). Babası ilkokul mezunu olan bireyler ve babası lise mezunu olan bireyler arasında anlamlı bulunmuştur.**

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin babalarının eğitim düzeyleri ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 26: Bireylerin Babalarının Eğitim Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” ve “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Eğitim		N	X	SS	F	P
Dış yardım arama	İlkokul mezunu	198	29.68	7.59	1.58	.193
	Ortaokul mezunu	121	31.14	6.43		
	Lise mezunu	139	29.26	8.05		
	Üniversite ve üstü	48	30.45	7.19		
Aktif planlama	İlkokul mezunu	198	34.67	7.51	.521	.668
	Ortaokul mezunu	121	35.70	7.35		
	Lise mezunu	139	34.97	7.62		
	Üniversite ve üstü	48	34.62	7.08		
Kaçma soyutlama duygusal	İlkokul mezunu	198	22.22	5.49	1.04	.372
	Ortaokul mezunu	121	22.72	5.23		
	Lise mezunu	139	21.53	5.40		
	Üniversite ve üstü	48	22.08	6.03		
Yeniden yapılandırma	İlkokul mezunu	198	21.83	5.32	.342	.795
	Ortaokul mezunu	121	22.38	4.95		
	Lise mezunu	139	21.81	5.48		
	Üniversite ve üstü	48	22.10	5.43		
Eğitim		N	Sıralama ort.	k-w	P	
Dine sığınma	İlkokul mezunu	198	256.42	2.05		.561
	Ortaokul mezunu	121	263.78			
	Lise mezunu	139	248.38			
	Üniversite ve üstü	48	230.39			

Tablo 26’da görüldüğü gibi bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dış yardım arama ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dış yardım arama ölçeği puanları açısından bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.58$; $p=.193$].

Bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Aktif planlama ölçeği puanları açısından bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=521$, $p=.668$].

Bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.04$, $p=.372$].

Bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Yeniden yapılandırma ölçeği puanları açısından bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.342$, $p=.795$].

Bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dine sığınma ölçeği puanları açısından bireylerin babalarının eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=2.05$, $p=.561$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin ailelerinin gelir düzeyi ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 27: Bireylerin Ailelerinin Gelir Düzeyi İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Gelir	N	Sıra Ortalaması	X²	P
Siber zorbalık ölçeği	Düşük	21	277.14	2.45	.484
	Orta	251	244.47		
	İyi	211	261.06		
	Çok iyi	23	261.09		
Siber mağduriyet ölçeği	Düşük	21	254.93	3.42	.330
	Orta	251	254.72		
	İyi	211	257.57		
	Çok iyi	23	201.54		

Tablo 27’de görüldüğü gibi bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber zorbalık ölçeği puanları açısından bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri anlamlı bir fark yoktur [$k-w=2.45$, $p=.484$].

Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber mağduriyet puanları açısından bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=3.42$, $p=.330$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin ailelerinin gelir düzeyi ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 28: Bireylerin Ailelerinin Gelir Düzeyi İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “KruskalWalis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Gelir	N	Sıra Ortalaması	X²	P
Boyun eğici davranış	Düşük	21	280.67	1.27	.735
	Orta	251	256.65		
	İyi	211	246.90		
	Çok iyi	23	254.91		
Sürekli öfke	Düşük	21	254.71	2.55	.465
	Orta	251	252.23		
	İyi	211	249.75		
	Çok iyi	23	300.67		
Öfkenin içe vurumu	Düşük	21	248.29	2.40	.492
	Orta	251	263.02		
	İyi	211	242.12		
	Çok iyi	23	258.70		
Öfkenin dışa vurumu	Düşük	21	240.36	1.54	.672
	Orta	251	248.47		
	İyi	211	257.63		
	Çok iyi	23	282.52		
Öfke kontrolü	Düşük	21	272.17	1.20	.752
	Orta	251	251.74		
	İyi	211	256.57		
	Çok iyi	23	227.48		

Tablo 28’de görüldüğü gibi Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=1.27$, $p=.735$].

Bireylerin ailelerinin gelir düzeyi arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre sürekli öfke ölçeği gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli öfke ölçeği puanları açısından bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=2.55$, $p=.465$].

Bireylerin ailelerinin gelir düzeyi arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin içe vurumu ölçeği gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=2.40$, $p=.752$].

Bireylerin ailelerinin düzeyleri arasında öfkenin dışa vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin dışa vurumu ölçeği gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=1.54$, $p=.672$].

Bireylerin ailelerinin düzeyleri arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfke kontrolü ölçeği puanları açısından bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=1.20$; $p=.752$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 29: Bireylerin Ailelerinin Gelir Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Gelir	N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Dış yardım arama	Düşük	21	221.74	2.14	.543
	Orta	251	260.18		
	İyi	211	251.24		
	Çok iyi	23	230.33		
Aktif planlama	Düşük	21	223.98	1.50	.682
	Orta	251	257.06		
	İyi	211	250.15		
	Çok iyi	23	272.33		
Kaçma soyutlama duygusal	Düşük	21	231.98	2.12	.548
	Orta	251	252.15		
	İyi	211	260.76		
	Çok iyi	23	221.28		
Yeniden yapılandırma	Düşük	21	228.21	1.60	.659
	Orta	251	256.36		
	İyi	211	249.77		
	Çok iyi	23	279.65		
Dine sığınma	Düşük	21	248.79	2.00	.572
	Orta	251	262.62		
	İyi	211	243.52		
	Çok iyi	23	249.83		

Tablo 29’da görüldüğü gibi bireylerin ailelerinin düzeyleri arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dış yardım arama ölçeği gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dış yardım arama ölçeği puanları açısından

bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [k-w=2.14; p=.543].

Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Aktif planlama ölçeği puanları açısından bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [k-w=1.50, p=.682].

Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal ölçeği gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [k-w=2.12, p=.548].

Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Yeniden yapılandırma ölçeği puanları açısından bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [k-w=1.60, p=.659].

Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği gelir değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dine sığınma ölçeği puanları açısından bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [k-w=2.00, p=.572].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin okul başarı düzeyleri ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 30: Bireylerin Okul Başarı Düzeyleri İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Başarı	N	Sıra Ortalaması	X^2	P
Siber zorbalık ölçeği	Düşük	32	275.53	6.73	.081
	Orta	240	265.60		
	İyi	190	242.40		
	Çok iyi	44	219.39		
Siber mağduriyet ölçeği	Düşük	32	288.45	13.00	.005*
	Orta	240	271.62		
	İyi	190	232.26		
	Çok iyi	44	220.93		

*p<0.05

Tablo 30’da görüldüğü gibi bireylerin okul başarı düzeyleri arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği başarısı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Siber zorbalık ölçeği puanları açısından bireylerin okul başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=6.73$, $p=.081$].

Bireylerin okul başarı düzeyleri arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği başarı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Siber mağduriyet puanları açısından **okul başarısı düşük olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır** [$k-w=13.00$, $p=.005$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin okul başarı düzeyleri ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 31: Bireylerin Okul Başarı Düzeyleri İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” Testi İle Karşılaştırılması

	Başarı	N	X	SS	F	P
Boyun eğici davranış	Düşük	32	37.00	7.65	.568	.636
	Orta	240	37.72	10.23		
	İyi	190	37.69	10.44		
	Çok iyi	44	39.72	13.18		
Sürekli öfke	Düşük	32	27.15	7.42	1.79	.146
	Orta	240	25.76	7.60		
	İyi	190	25.24	7.41		
	Çok iyi	44	27.90	8.63		
Öfkenin içe vurumu	Düşük	32	18.53	4.39	.181	.909
	Orta	240	18.57	5.03		
	İyi	190	18.22	5.29		
	Çok iyi	44	18.29	4.85		
Öfkenin dışa vurumu	Düşük	32	19.53	5.88	.481	.695
	Orta	240	19.37	5.71		
	İyi	190	18.98	5.32		
	Çok iyi	44	20.02	5.79		
Öfke kontrolü	Düşük	32	21.03	5.54	2.03	.108
	Orta	240	22.60	5.61		
	İyi	190	22.97	5.79		
	Çok iyi	44	24.13	4.84		

Tablo 31’de görüldüğü gibi Bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği başarı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.568$, $p=.636$].

Bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre sürekli öfke ölçeği başarı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli öfke ölçeği puanları açısından bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.79$, $p=.146$].

Bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin içe vurumu ölçeği başarı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.181$, $p=.909$].

Bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında öfkenin dışa vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin dışa vurumu ölçeği başarı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.481$, $p=.695$].

Bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği başarı değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfke kontrolü ölçeği puanları açısından bireylerin okul başarı düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır [$f=2.03$, $p=.108$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin okul başarıları düzeyleri ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 32: Bireylerin Okul Başarıları Düzeyleri İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” ve “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Başarı	N	X	SS	F	P
Dış yardım arama	Düşük	32	28.84	5.29	4.23	.006*
	Orta	240	28.96	7.36		
	İyi	190	30.98	7.53		
	Çok iyi	44	32.15	7.91		
Aktif planlama	Düşük	32	34.03	7.68	5.80	.001*
	Orta	240	33.76	7.51		
	İyi	190	36.08	7.25		
	Çok iyi	44	37.70	6.61		
Kaçma soyutlama duygusal	Düşük	32	20.34	5.12	3.12	.026*
	Orta	240	21.73	5.35		
	İyi	190	22.64	5.43		
	Çok iyi	44	23.52	5.96		
Yeniden yapılandırma	Düşük	32	21.90	4.40	2.72	.044*
	Orta	240	21.49	5.29		
	İyi	190	22.18	5.27		
	Çok iyi	44	23.88	5.52		
	Başarı	N	Sıralama ort.	k-w	P	
Dine sığınma	Düşük	32	235.47	13.11	.004*	
	Orta	240	235.39			
	İyi	190	265.29			
	Çok iyi	44	314.52			

*p<0.05

Tablo 32’de görüldüğü gibi bireylerin okul başarı düzeyleri arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre dış yardım arama ölçeği başarı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Dışyardımarama ölçeği puanları açısından okul başarısı çok iyi olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$f=4.23$, $p=.006$].

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 33: Dış Yardım Arama Ölçeği Puanlarının Başarı Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Başarı (i)	Başarı (j)	Ortalama Farkları	Sh	P
Düşük	Orta	-.11	1.38	1.00
	İyi	-2.14	1.40	.426
	Çok iyi	-3.31	1.71	.214
Orta	Düşük	.11	1.38	1.00
	İyi	-2.02*	.71	.025*
	Çok iyi	-3.19*	1.20	.042*
İyi	Düşük	2.14	1.40	.426
	Orta	2.02*	.71	.025*
	Çok iyi	-1.17	1.23	.776
Çokiyi	Düşük	3.31	1.71	.214
	Orta	3.19*	1.20	0.42*
	İyi	1.17	1.23	.776

* $p<0.05$

Dış yardım arama ölçeği puanlarının başarı değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda **alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$)**. Okul başarısı orta olan bireyler ve okul başarısı çok iyi ve iyi olan bireyler arasında anlamlı bulunmuştur.

Bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği başarı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Aktif planlama ölçeği puanları **açısından okul başarısı çok iyi olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$f=5.80$, $p=.001$].**

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 34: Aktif Planlama Ölçeği Puanlarının Başarı Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Başarı (i)	Başarı (j)	Ortalama Farkları	<i>Sh</i>	<i>P</i>
Düşük	Orta	.26	1.38	.998
	İyi	-2.32	1.40	.460
	Çok iyi	-3.93	1.70	.139
Orta	Düşük	2.05	1.38	.998
	İyi	-2.32*	.71	.007*
	Çok iyi	-3.93*	1.20	.006*
İyi	Düşük	-2.05	1.40	.460
	Orta	2.32	.71	.007*
	Çok iyi	-1.61	1.23	.555
Çokiyi	Düşük	3.76	1.70	.139
	Orta	3.97*	1.20	.006
	İyi	1.61	1.23	.555

* $p<0.05$

Aktif planlama ölçeği puanlarının başarı değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda **alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Okul başarısı orta olan bireyler ve okul başarısı çok iyi ve iyi olan bireyler arasında anlamlı bulunmuştur.**

Bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal ölçeği başarı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır.

Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları **açısından okul başarısı çok iyi olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [f=3.12, p=.026].**

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 35: Kaçma Soyutlama Duygusal Ölçeği Puanlarının Başarı Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Başarı (i)	Başarı (j)	Ortalama Farkları	Sh	P
Düşük	Orta	-1.38	1.02	.525
	İyi	-2.30	1.03	.119
	Çok iyi	-3.17	1.26	.058
Orta	Düşük	1.38	1.02	.525
	İyi	-.91	.527	.307
	Çok iyi	-1.78	.89	.186
İyi	Düşük	2.30	1.03	.119
	Orta	.91	.52	.307
	Çok iyi	-.87	.908	.770
Çokiyi	Düşük	3.17	1.26	.058
	Orta	1.78	.89	.186
	İyi	.87	.908	.770

Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanlarının başarı değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği başarı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Yeniden yapılandırma ölçeği puanları **açısından okul başarısı çok iyi olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [f=2.72, p=.044].**

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 36: Yeniden Yapılandırma Ölçeği Puanlarının Başarı Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Başarı (i)	Başarı (j)	Ortalama Farkları	Sh	P
Düşük	Orta	.41	.98	.975
	İyi	-.28	1.00	.992
	Çok iyi	-1.98	1.22	.367
Orta	Düşük	-.41	.98	.975
	İyi	-.69	.510	.521
	Çok iyi	-.239*	.86	.029*
İyi	Düşük	.28	1.00	.992
	Orta	.69	.510	.521
	Çok iyi	-1.69	.87	.217
Çokiyi	Düşük	1.98	1.22	.367
	Orta	2.39*	.86	.029*
	İyi	1.69	.87	.217

*p<0.05

Yeniden yapılandırma ölçeği puanlarının eğitim değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda **alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0,05). Okul başarısı orta olan bireyler ve okul başarısı iyi olan bireyler arasında anlamlı bulunmuştur.**

Bireylerin okul başarısı düzeyleri arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. (p<0,05). Buna göre dine sığınma ölçeği başarı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Dine sığınma ölçeği puanları açısından **okul başarısı çok iyi olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [k-w=13.11, p=.004].**

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 37: Bireylerin Kendine Ait Bilgisayarın Olup Olmaması İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

	Bilgisayar	N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Siber zorbalık ölçeği	Evet	381	259.70	21448.50	.074
	Hayır	125	234.59		
Siber mağduriyet ölçeği	Evet	381	252.06	23262.50	.683
	Hayır	125	257.90		

*P<0.05

Tablo 37’de görüldüğü gibi bireylerin kendilerine ait bilgisayarının olup olmaması arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği bilgisayar değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Bireylerin kendilerine ait bilgisayarının olup olmaması arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği bilgisayar değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 38: Bireylerin Kendine Ait Bilgisayarın Olup Olmaması İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Bağımsız Örneklem T” Testi İle Karşılaştırılması

	Bilgisayar	n	X	SS	T	P																																									
Boyun eğici davranış	Evet	381	37.51	10.44	-1.22	.222																																									
	Hayır	125	38.83	10.43			Sürekli öfke	Evet	381	25.93	7.64	.465	.642	Hayır	125	25.56	7.61	Öfkenin içe vurumu	Evet	381	18.16	4.93	-1.92	.055	Hayır	125	19.16	5.42	Öfkenin dışı vurumu	Evet	381	19.37	5.54	.518	.605	Hayır	125	19.07	5.71	Öfke kontrolü	Evet	381	22.47	5.71	-2.12	.034*	Hayır
Sürekli öfke	Evet	381	25.93	7.64	.465	.642																																									
	Hayır	125	25.56	7.61			Öfkenin içe vurumu	Evet	381	18.16	4.93	-1.92	.055	Hayır	125	19.16	5.42	Öfkenin dışı vurumu	Evet	381	19.37	5.54	.518	.605	Hayır	125	19.07	5.71	Öfke kontrolü	Evet	381	22.47	5.71	-2.12	.034*	Hayır	125	23.70	5.31								
Öfkenin içe vurumu	Evet	381	18.16	4.93	-1.92	.055																																									
	Hayır	125	19.16	5.42			Öfkenin dışı vurumu	Evet	381	19.37	5.54	.518	.605	Hayır	125	19.07	5.71	Öfke kontrolü	Evet	381	22.47	5.71	-2.12	.034*	Hayır	125	23.70	5.31																			
Öfkenin dışı vurumu	Evet	381	19.37	5.54	.518	.605																																									
	Hayır	125	19.07	5.71			Öfke kontrolü	Evet	381	22.47	5.71	-2.12	.034*	Hayır	125	23.70	5.31																														
Öfke kontrolü	Evet	381	22.47	5.71	-2.12	.034*																																									
	Hayır	125	23.70	5.31																																											

*p<0.05

Tablo 38’de görüldüğü gibi bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği bilgisayar değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Boyun eğici ölçeği puanları açısından bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-1.22$, $p=.222$].

Bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre sürekli öfke ölçeği bilgisayar değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır.

Sürekli öfke ölçeği puanları açısından bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=.465$, $p=.642$].

Bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin içe vurumu bilgisayar değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-1.92$, $p=.055$].

Bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında öfkenin dışa vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin dışa vurumu ölçeği bilgisayar değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin dışa vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=.518$, $p=.605$].

Bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği bilgisayar değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmamasına göre öfke kontrolü ölçeği puanları açısından yok ($X=23.70$) ve var ($X= 22.47$) arasında kendine ait bilgisayarı olmayan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$t=-2.12$, $p=.034$].**

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 39: Bireylerin Kendine Ait Bilgisayarın Olup Olmaması İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Bağımsız Örneklem T” ve “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

	Bilgisayar	n	X	SS	T	P
Dış yardım arama	Evet	381	29.83	7.61	-.831	.407
	Hayır	125	30.47	6.89		
Aktif planlama	Evet	381	34.76	7.37	-1.23	.218
	Hayır	125	35.71	7.71		
Kaçma soyutlama duygusal	Evet	381	21.93	5.57	-1.51	.131
	Hayır	125	22.78	5.07		
Yeniden yapılandırma	Evet	381	21.87	5.32	-.848	.397
	Hayır	125	22.33	5.16		
	Bilgisayar	N	Sıralama ort.		U	P
Dine sığınma	Evet	381	243.52		20010.00	007*
	Hayır	125	283.92			

*p<0.05

Tablo 39’da görüldüğü gibi bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dış yardım arama ölçeği bilgisayar değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Dış yardım arama ölçeği puanları açısından bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-.831$, $p=.407$].

Bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği bilgisayar değişkenine göre farklılık

yaratmamaktadır. Aktif planlama ölçeği puanları açısından bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-1.23$, $p=.218$].

Bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal bilgisayar değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-.251$, $p=.311$].

Bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği bilgisayar değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Yeniden yapılandırma ölçeği puanları açısından bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-.848$, $p=.397$].

Bireylerin kendine ait bilgisayarın olup olmaması arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği bilgisayar değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Dine sığınma ölçeği puanları açısından hayır (sıralama ort.= 283.2) ve evet(sıralama ort.= 243.52) arasında kendine ait bilgisayarı olmayan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$U= 20010.00$; $p=.007$].**

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin kullandığı e-mail adreslerinde isimlerinin olup olmaması ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 40: Bireylerin Kullandığı E-mail Adreslerinde Kendi İsimlerinin Olup Olmaması İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

	E-mail	N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Siber zorbalık ölçeği	Evet	370	260.09	24942.50	.340
	Hayır	142	247.15		
Siber mağduriyet ölçeği	Evet	370	259.95	24992.00	.368
	Hayır	142	247.50		

*P<0.05

Tablo 40’da görüldüğü gibi bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği e-mail adresinde isimlerinin olup olmamasına göre farklılık yaratmamaktadır.

Bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmamasına göre farklılık yaratmamaktadır.

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 41: Bireylerin E-mail Adreslerinde Kendi İsimlerinin Olup Olmaması İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Bağımsız Örneklem T” Testi İle Karşılaştırılması

	Bilgisayar	N	X	SS	T	P
Boyun eğici davranış	Evet	370	37.72	10.58	-1.40	.270
	Hayır	142	38.92	11.98		
Sürekli öfke	Evet	370	25.80	7.75	-.049	.961
	Hayır	142	25.83	7.98		
Öfkenin içe vurumu	Evet	370	18.20	5.10	-1.78	.075
	Hayır	142	19.10	5.15		
Öfkenin dışı vurumu	Evet	370	19.31	5.67	-.133	.895
	Hayır	142	19.38	5.55		
Öfke kontrolü	Evet	370	22.50	5.82	-1.61	.107
	Hayır	142	23.41	5.29		

Tablo 41’de görüldüğü gibi bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Boyun eğici ölçeği puanları açısından bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-1.10$, $p=.270$].

Bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre sürekli öfke ölçeği e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli öfke ölçeği puanları açısından bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-.049$, $p=.961$].

Bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin içe vurumu e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-1.78$, $p=.075$].

Bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında öfkenin dışa vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin dışa vurumu ölçeği e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin dışa vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-.133$, $p=.895$].

Bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Öfke kontrolü ölçeği puanları açısından bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında anlamlı bir fark vardır [$t=-1.61$, $p=.107$].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde otuzuncu olarak “bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 42: Bireylerin E-mail Adreslerinde Kendi İsimlerinin Olup Olmaması İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Bağımsız Örneklem T” ve “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

	e-mail	n	X	SS	T	P
Dış yardım arama	Evet	370	30.29	7.49	1.87	.061
	Hayır	142	28.88	7.97		
Aktif planlama	Evet	370	35.18	7.50	1.65	.099
	Hayır	142	33.92	8.13		
Kaçma soyutlama duygusal	Evet	370	22.42	5.65	1.82	.068
	Hayır	142	21.39	5.89		
Yeniden yapılandırma	Evet	370	22.15	5.24	1.50	.134
	Hayır	142	21.35	5.67		
	e-mail	N	Sıralama ort.		U	P
Dine sığınma	Evet	370	254.97		25705.00	.706
	Hayır	142	260.48			

*p<0.05

Tablo 42’de görüldüğü gibi bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dış yardım arama ölçeği e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmamasına göre farklılık yaratmaktadır. Dış yardım arama ölçeği puanları açısından bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=1.87$, $p=.061$].

Bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup

olmamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Aktif planlama ölçeği puanları açısından bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=1.65$, $p=.099$].

Bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=1.82$, $p=.068$].

Bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Yeniden yapılandırma ölçeği puanları açısından bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=1.50$, $p=.134$].

Bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Dine sığınma ölçeği puanları açısından bireylerin e-mail adreslerinde kendi isimlerinin olup olmaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$U= 25705.00$; $p=.706$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamama durumu ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 43: Bireylerin Bilgisayar Oyunu Oynayıp Oynamama Durumu İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Bilgisayar oyunu		N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Siber zorbalık ölçeği	Evet	309	272.61	26385.00	.001*
	Hayır	203	231.98		
Siber mağduriyet ölçeği	Evet	309	257.68	30997.50	.814
	Hayır	203	254.70		

*P<0.05

Tablo 43’de görüldüğü gibi bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre farklılık yaratmaktadır. **Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre siber zorbalık ölçeği puanları açısından oynayan bireyler (X=272.61) ve oynamayan bireyler (X= 231.98) arasında bilgisayar oyunu oynayan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [U=-26385.00, p=.001].**

Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre farklılık yaratmamaktadır.

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 44: Bireylerin Bilgisayar Oyunu Oynayıp Oynamaması İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Bağımsız Örneklem T” Testi İle Karşılaştırılması

	Bilgisayar oyunu oynama	N	X	SS	T	P
Boyun eğici davranış	Evet	309	39.47	11.37	3.65	.000*
	Hayır	203	35.89	10.02		
Sürekli öfke	Evet	309	25.49	7.87	-1.13	.255
	Hayır	203	26.29	7.71		
Öfkenin içe vurumu	Evet	309	18.70	5.19	1.38	.168
	Hayır	203	18.06	5.02		
Öfkenin dışa vurumu	Evet	309	19.59	5.67	1.31	.190
	Hayır	203	18.93	5.56		
Öfke kontrolü	Evet	309	22.94	5.72	.892	.373
	Hayır	203	22.48	5.65		

*p<0.05

Tablo 44’de görüldüğü gibi bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre farklılık yaratmaktadır. **Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre boyun eğici ölçeği puanları açısından oynayan bireyler ($X=39.47$) ve oynamayan bireyler ($X=35.89$) arasında bilgisayar oyunu oynayan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$t=-3.65$, $p=.000$].**

Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre sürekli öfke ölçeği bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli öfke ölçeği puanları açısından bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-1.13$, $p=.255$].

Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin içe vurumu bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=1.38$, $p=.168$].

Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında öfkenin dışa vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin dışa vurumu ölçeği bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin dışa vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=1.31$, $p=.90$].

Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Öfke kontrolü ölçeği puanları açısından bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında anlamlı bir fark vardır [$t=.892$, $p=.373$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 45: Bireylerin Bilgisayar Oyunu Oynayıp Oynamaması İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Bağımsız Örneklem T” ve “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Bilgisayar oyunu oynama durumu	n	X	SS	T	P	
Dış yardım arama	Evet	309	29.55	7.26	-1.27	.201
	Hayır	203	30.43	8.17		
Aktif planlama	Evet	309	34.86	7.48	.090	.928
	Hayır	203	34.79	8.02		
Kaçma soyutlama duygusal	Evet	309	22.04	5.97	-.479	.632
	Hayır	203	22.29	5.36		
Yeniden yapılandırma	Evet	309	22.22	5.38	1.52	.128
	Hayır	203	21.48	5.34		
Bilgisayar oyunu oynama durumu	N	Sıralama ort.	U	P		
Dine sığınma	Evet	309	257.80	30961.50	.806	
	Hayır	203	254.52			

*p<0.05

Tablo 45’de görüldüğü gibi bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dış yardım arama ölçeği bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre farklılık yaratmaktadır. Dış yardım arama ölçeği puanları açısından bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-1.27$, $p=.201$].

Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Aktif planlama ölçeği puanları açısından bireylerin

bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=0.90$, $p=.928$].

Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=-.479$, $p=.632$].

Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Yeniden yapılandırma ölçeği puanları açısından bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$t=1.52$, $p=.128$].

Bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği bilgisayar oyunu oynayıp oynamamasına göre farklılık yaratmamaktadır. Dine sığınma ölçeği puanları açısından bireylerin bilgisayar oyunu oynayıp oynamaması arasında anlamlı bir fark yoktur [$U=30961.50$; $p=.806$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin ne kadar süre internette girdiği ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 46: Bireylerin Ne Kadar Süre İnternette Girdiği İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Süre	N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Siber zorbalık ölçeği	Girmiyor	31	192.76	14.91	.011*
	1 saat	115	240.40		
	2 saat	141	250.34		
	3 saat	99	281.77		
	4 saat	58	260.80		
	5 saat	68	285.11		
Siber mağduriyet ölçeği	Girmiyor	31	230.44	10.30	.067
	1 saat	115	224.15		
	2 saat	141	270.07		
	3 saat	99	265.64		
	4 saat	58	264.26		
	5 saat	68	275.04		

*p<0.05

Tablo 46’da görüldüğü gibi bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği internet süresi göre farklılık yaratmaktadır. **Siber zorbalık ölçeği puanları açısından günlük 5 saat ve üzerinde internete giren bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [k-w=14.91, p=.011].**

Bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği internette girme süresi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber mağduriyet puanları açısından ne kadar süre internette girdikleri arasında anlamlı bir fark yoktur [k-w=10.30, p=.067].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin ne kadar süre internette girdikleri ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 47: Bireylerin Ne Kadar Süre İnternette Girdikleri İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” Testi İle Karşılaştırılması

	Süre	N	X	SS	F	P
Boyun eğici davranış	Girmiyor	31	40.03	9.54	.513	.767
	1 saat	115	38.00	10.97		
	2 saat	141	38.29	10.12		
	3 saat	99	37.17	11.04		
	4 saat	58	37.06	11.23		
	5 saat	68	38.89	13.08		
Sürekli öfke	Girmiyor	31	24.58	7.39	.615	.689
	1 saat	115	26.34	7.85		
	2 saat	141	25.65	7.80		
	3 saat	99	25.89	7.86		
	4 saat	58	24.74	8.23		
	5 saat	68	26.55	7.59		
Öfkenin içe vurumu	Girmiyor	31	16.51	3.97	1.37	.231
	1 saat	115	18.66	5.35		
	2 saat	141	18.15	4.74		
	3 saat	99	19.11	5.37		
	4 saat	58	18.70	5.68		
	5 saat	68	18.42	5.02		
Öfkenin dışı vurumu	Girmiyor	31	18.61	4.35	1.27	.272
	1 saat	115	19.00	5.97		
	2 saat	141	18.95	5.47		
	3 saat	99	19.77	5.46		
	4 saat	58	18.94	5.83		
	5 saat	68	20.69	5.87		
Öfke kontrolü	Girmiyor	31	2.67	5.30	.414	.839
	1 saat	115	22.68	6.16		
	2 saat	141	22.74	5.20		
	3 saat	99	22.58	5.40		
	4 saat	58	23.72	5.84		
	5 saat	68	22.38	6.38		

Tablo 47’de görüldüğü gibi bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği girilen internet süresine göre farklılık yaratmamaktadır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.513, p=.767$].

Bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre sürekli öfke ölçeği girilen internet sürelerine göre farklılık yaratmamaktadır. Sürekli öfke ölçeği puanları açısından bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.615, p=.689$].

Bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin içe vurumu ölçeği girilen internet süresine değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.37, p=.231$].

Bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında öfkenin dışı vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin dışı vurumu ölçeği girilen internet süresi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.27, p=.272$].

Bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği internet süresi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfke kontrolü ölçeği puanları açısından bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında anlamlı bir fark vardır [$f=.414, p=.839$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin ne kadar süre internette girdikleri ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 48: Bireylerin Ne Kadar Süre İnternette Girdikleri İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” ve “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	İnternet süresi	N	X	SS	F	P
Dış yardım arama	Girmiyor	31	29.74	8.70	2.42	0.54
	1 saat	115	30.80	7.51		
	2 saat	141	31.19	6.85		
	3 saat	99	28.44	7.88		
	4 saat	58	28.51	8.07		
	5 saat ve üzeri	68	29.05	7.80		
Aktif planlama	Girmiyor	31	34.32	7.36	1.61	.153
	1 saat	115	35.33	7.47		
	2 saat	141	35.90	7.34		
	3 saat	99	33.66	8.11		
	4 saat	58	33.27	7.28		
	5 saat	68	35.04	8.43		
Kaçma soyutlama duygusal	Girmiyor	31	22.03	4.81	1.88	.095
	1 saat	115	22.18	6.09		
	2 saat	141	22.90	5.26		
	3 saat	99	21.58	5.92		
	4 saat	58	20.44	6.02		
	5 saat	68	22.77	5.71		
Yeniden yapılandırma	Girmiyor	31	22.0	5.21	1.52	.181
	1 saat	115	22.99	5.41		
	2 saat	141	22.54	4.80		
	3 saat	99	21.20	5.61		
	4 saat	58	20.65	5.34		
	5 saat	68	22.30	6.03		
Dine sığınma	Girmiyor	31	317.29	17.04	.004*	
	1 saat	115	283.60			
	2 saat	141	251.33			
	3 saat	99	217.24			
	4 saat	58	265.44			
	5 saat	68	243.22			

*p<0.05

Tablo 48’de görüldüğü gibi bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dış yardım arama ölçeği internete girilen süre değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dış yardım arama ölçeği puanları açısından ne kadar süre internette girdikleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=2.42$, $p=.054$].

Bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği internete girilen süre değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Aktif planlama ölçeği puanları açısından ne kadar süre internette girdikleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.61$, $p=.153$].

Bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal ölçeği girilen internet süresi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından ne kadar süre internette girdikleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.88$, $p=.095$].

Bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği girilen internet süresi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Yeniden yapılandırma ölçeği puanları açısından ne kadar süre internette girdikleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.52$, $p=.181$].

Bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği girilen internet süresi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. **Dine sığınma ölçeği puanları açısından internete girmeyen bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$k-w=17.04$, $p=.004$].**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde otuzyedinci olarak “bireylerin sahip olduğu davranış biçimi ile bireylerin siber zorbalık ölçeği ve siber mağduriyet ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 49: Bireylerin Sahip Olduğu Davranış Biçimi İle Siber Zorbalık Ölçeği ve Siber Mağduriyet Ölçeği Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Davranış	N	Sıra Ortalaması	X ²	P
Siber zorbalık ölçeği	Sakin	224	257.65	8.53	.036*
	Saldırgan	39	312.51		
	Girişken	151	252.79		
	Çekingen	98	237.31		
Siber mağduriyet ölçeği	Sakin	224	242.12	4.30	.230
	Saldırgan	39	266.77		
	Girişken	151	270.27		
	Çekingen	98	264.07		

*p<0.05

Tablo 49’da görüldüğü gibi bireylerin sahip olduğu davranış biçimi arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği davranış biçimine göre farklılık yaratmaktadır. **Siber zorbalık ölçeği puanları açısından çekingen olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [k-w=8.53, p=.000].**

Bireylerin sahip olduğu davranış biçimi arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği davranış biçimi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber mağduriyet puanları açısından sahip olduğu davranış biçimi arasında anlamlı bir fark yoktur [k-w=4.30, p=2.30].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde kırkinci olarak “bireylerin sahip olduğu davranış biçimi ile bireylerin boyun eğici davranış ölçeği ve sürekli öfke ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 50: Bireylerin sahip olduğu davranış biçimi İle Boyun Eğici Davranış Ölçeği ve Sürekli Öfke Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” Testi İle Karşılaştırılması

	Davranış	N	X	SS	F	P
Boyun eğici davranış	Sakin	224	38.33	10.74	8.53	.000*
	Saldırgan	39	38.07	13.75		
	Girişken	151	35.03	10.20		
	Çekingen	98	42.06	10.25		
Sürekli öfke	Sakin	224	24.07	7.39	14.65	.000*
	Saldırgan	39	32.15	7.08		
	Girişken	151	27.02	7.69		
	Çekingen	98	25.37	7.70		
Öfkenin içe vurumu	Sakin	224	18.34	5.00	2.24	.082
	Saldırgan	39	18.69	4.87		
	Girişken	151	17.84	4.70		
	Çekingen	98	19.54	5.98		
Öfkenin dışı vurumu	Sakin	224	18.08	5.24	13.95	.000*
	Saldırgan	39	23.46	6.18		
	Girişken	151	20.46	5.25		
	Çekingen	98	18.81	5.79		
Öfke kontrolü	Sakin	224	23.94	5.33	13.97	.000*
	Saldırgan	39	18.00	5.93		
	Girişken	151	22.11	5.3		
	Çekingen	98	22.92	5.85		

*p<0.05

Tablo 50’de görüldüğü gibi bireylerin sahip olduğu davranış biçimi arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği davranış biçimi göre farklılık yaratmaktadır. **Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından saldırgan olan bireylerin lehine anlamlı bir ilişki vardır [$f=.853, p=.000$].**

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 51: Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanlarının Davranış Biçimi Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Davranış (i)	Davranış (j)	Ortalama Farkları	Sh	P
Sakin	Saldırgan	.257	1.86	.999
	Girişken	3.29*	1.13	.020*
	Çekingen	-3.72*	1.30	.023*
Saldırgan	Sakin	-.257	1.86	.999
	Girişken	3.03	1.93	.396
	Çekingen	-3.98	2.03	.206
Girişken	Sakin	-3.29*	1.13	.020*
	Saldırgan	-3.03	1.93	.396
	Çekingen	-7.02*	1.39	.000*
Çekingen	Sakin	3.72*	1.30	.023*
	Saldırgan	3.98	2.03	.206
	Girişken	7.02*	1.39	.000*

* $p<0.05$

Yeniden yapılandırma ölçeği puanlarının davranış biçimi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda **alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$).** **Çekingen olan bireyler ile girişken olan bireyler ve çekingen olan bireyler arasında anlamlı bulunmuştur.**

Bireylerin sahip olduğu davranış biçimi arasında sürekli öfke ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre sürekli

öfke ölçeği girilen internet sürelerine göre farklılık yaratmaktadır. Sürekli öfke ölçeği puanları açısından saldırgan olan bireylerin lehine anlamlı bir ilişki vardır [$f=14.65$, $p=.000$].

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 52: Sürekli Öfke Ölçeği Puanlarının Davranış Biçimi Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Davranış (i)	Davranış (j)	Ortalama Farkları	Sh	P
Sakin	Saldırgan	-8.07*	1.30	.000*
	Girişken	-2.95*	.79	.001*
	Çekingen	-1.30	.91	.482
Saldırgan	Sakin	8.07*	1.30	.000*
	Girişken	5.12*	1.35	.001*
	Çekingen	6.77*	1.42	.000*
Girişken	Sakin	2.95*	.79	.001*
	Saldırgan	-5.12*	1.35	.001*
	Çekingen	1.64	.97	.330
Çekingen	Sakin	1.30	.91	.482
	Saldırgan	-6.77*	1.42	.000*
	Girişken	-1.64	.97	.330

* $p<0.05$

Sürekli öfke ölçeği puanlarının davranış biçimi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi **sonucunda alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$).** Saldırgan olan bireylerde **anlamlı bulunmuştur.**

Bireylerin sahip olduğu davranış biçimi arasında öfkenin içe vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre öfkenin içe vurumu ölçeği sahip olduğu davranış biçimi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Öfkenin içe vurumu ölçeği puanları açısından bireylerin sahip olduğu davranış biçimleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=2.24$, $p=0.82$].

Bireylerin sahip olduğu davranış biçimi arasında öfkenin dışa vurumu ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre öfkenin dışa vurumu ölçeği sahip olduğu davranış biçimi değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. **Öfkenin dışa vurumu ölçeği puanları açısından saldırgan olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$f=13.95$, $p=.000$].**

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 53: Öfkenin Dışa Vurumu Ölçeği Puanlarının Davranış Biçimi Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Davranış (i)	Davranış (j)	Ortalama Farkları	<i>Sh</i>	<i>P</i>
Sakin	Saldırgan	-5.38*	.94	.000*
	Girişken	-2.38*	.57	.000*
	Çekingen	-.73	.65	.678
Saldırgan	Sakin	5.38*	.94	.000*
	Girişken	2.99*	.97	.012*
	Çekingen	4.64*	1.02	.000*
Girişken	Sakin	2.38*	.57	.000*
	Saldırgan	-2.99*	.97	.012*
	Çekingen	1.64	.70	.091
Çekingen	Sakin	.73	.65	.678
	Saldırgan	-4.64*	1.02	.000*
	Girişken	-1.64	.70	.091

* $p<0.05$

Öfkenin dışa vurumu ölçeği puanlarının davranış biçimi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda **alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Saldırgan olan bireylerde anlamlı bulunmuştur.**

Bireylerin sahip olduğu davranış biçimi arasında öfke kontrolü ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre öfke kontrolü ölçeği sahip olduğu davranış biçimi değişkenine göre farklılık

yaratmaktadır. Öfke kontrolü ölçeği puanları açısından sakin olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$f=13.97$, $p=.000$].

Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

Tablo 54: Öfke Kontrolü Ölçeği Puanlarının Davranış Biçimi Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonrası Post-Hoc Testi Sonuçları

Davranış (i)	Davranış (j)	Ortalama Farkları	<i>Sh</i>	<i>P</i>
Sakin	Saldırgan	5.94*	.95	.000*
	Girişken	.182*	.57	.009*
	Çekingen	1.01	.66	.420
Saldırgan	Sakin	-5.94*	.95	.000*
	Girişken	-4.11*	.98	.000*
	Çekingen	-4.92*	1.03	.000*
Girişken	Sakin	-1.82*	.57	.009*
	Saldırgan	4.11*	.58	.000*
	Çekingen	-.80	.71	.667
Çekingen	Sakin	-1.01	.66	.420
	Saldırgan	4.92*	1.03	.010*
	Girişken	.80	.71	.667

* $p<0.05$

Öfke kontrolü ölçeği puanlarının davranış biçimi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda **alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$)**. Saldırgan olan bireyler ile sakin olan bireylerde anlamlı bulunmuştur.

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin sahip olduğu davranış biçimi ile bireylerin stresle başa çıkma ölçeği ile alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 55: Bireylerin Sahip Olduğu Davranış Biçimi İle Stresle Başa Çıkma Ölçeği İle Alt Ölçeklerinin Puanları Açısından “Anova” ve “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

	Davranış	N	X	SS	F	P
Dış yardım arama	Sakin	224	29.40	7.53	.664	.574
	Saldırgan	39	29.87	7.90		
	Girişken	151	30.19	8.09		
	Çekingen	98	30.60	7.11		
Aktif planlama	Sakin	224	34.37	7.34	1.52	.208
	Saldırgan	39	33.20	10.73		
	Girişken	151	35.64	7.93		
	Çekingen	98	35.27	6.52		
Kaçma soyutlama duygusu	Sakin	224	21.77	5.30	1.72	.161
	Saldırgan	39	21.07	7.02		
	Girişken	151	22.93	6.29		
	Çekingen	98	22.18	5.14		
Yeniden yapılandırma	Sakin	224	21.53	5.09	2.00	.112
	Saldırgan	39	23.79	6.47		
	Girişken	151	21.94	5.69		
	Çekingen	98	22.09	4.91		
	Davranış	N	Sıralama ort.	k-w	P	
Dine sığınma	Sakin	224	255.01	.937	.817	
	Saldırgan	39	243.54			
	Girişken	151	254.62			
	Çekingen	98	267.95			

*p<0.05

Tablo 55’de görüldüğü gibi bireylerin sahip olduğu davranış biçimleri arasında dış yardım arama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. (p>0,05). Buna göre dış yardım arama ölçeği davranış biçimi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dış yardım arama ölçeği puanları

açısından sahip olduğu davranış biçimleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=.664$, $p=.574$].

Bireylerin sahip olduğu davranış biçimleri arasında aktif planlama ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre aktif planlama ölçeği davranış biçimi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Aktif planlama ölçeği puanları açısından sahip olduğu davranış biçimleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.52$, $p=.208$].

Bireylerin sahip olduğu davranış biçimleri arasında kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre kaçma soyutlama duygusal ölçeği davranış biçimi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Kaçma soyutlama duygusal ölçeği puanları açısından sahip olduğu davranış biçimleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=1.72$, $p=.161$].

Bireylerin sahip olduğu davranış biçimleri arasında yeniden yapılandırma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre yeniden yapılandırma ölçeği davranış biçimi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Yeniden yapılandırma ölçeği puanları açısından sahip olduğu davranış biçimleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$f=2.00$, $p=.112$].

Bireylerin sahip olduğu davranış biçimleri arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği davranış biçimi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dine sığınma ölçeği puanları açısından sahip olduğu davranış biçimleri arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w=.937$, $p=.817$].

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin siber zorbalık ölçeği puanları ile bireylerin stresle başa çıkma envanterinin alt ölçekleri, sürekli öfke ölçeğinin alt ölçekleri ve boyun eğme davranış ölçeğinin toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 56: Bireylerin Siber Zorbalık Ölçeği İle Stresle Başa Çıkma Envanteri Alt Ölçekleri, Sürekli Öfke Ölçeğinin Alt Ölçekleri ve Boyun Eğme Davranış Ölçeğinin Toplam Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Siber zorbalık
Stresle başa çıkma envanterinin alt ölçekleri		
	R	-.066
Dış yardım arama	P	.135
	R	-.178
Aktif planlama	P	.000*
	R	-.065
Kaçma soyutlama duygusal	P	.143
	R	-.098
Yeniden yapılandırma	P	.027*
	r	-.052
Dine sığınma	p	.242
Sürekli öfke envanterinin alt ölçekleri		
	R	.213
Sürekli öfke	P	.000*
	R	.164
Öfkenin içe vurumu	P	.000*
	R	.271
Öfkenin dışa vurumu	P	.000*
	R	-.074
Öfke kontrolü	p	.092
Boyun eğici davranış ölçeği tam puanı		
	r	.022
Siber zorbalık ölçeği	p	.615

*p<0.05

Araştırma sonuçlarına göre Siber Zorbalık Ölçeği Puanı ile Dış Yardım Arama Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.066$ $p<0.05$). **Buna göre Siber Zorbalık Puanı arttıkça Dış Yardım Arama Ölçeğinden Alınan Puan da düşmektedir.**

Siber Zorbalık Ölçeği Puanı ile Dine Sığınma Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=-.052$ $p>0.05$).

Siber Zorbalık Ölçeği Puanı ile Aktif Planlama Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.178$ $p<0.05$). **Buna göre Siber Zorbalık Puanı arttıkça Aktif Planlama Ölçeğinden Alınan Puan da düşmektedir.**

Siber Zorbalık Ölçeği Puanı ile Kaçma Soyutlama Duygusal Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=-.065$ $p>0.05$).

Siber Zorbalık Ölçeği Puanı ile Yeniden Yapılandırma Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-.098$ $p<0.05$). **Buna göre Siber Zorbalık Puanı arttıkça Yeniden Yapılandırma Ölçeğinden Alınan Puan da düşmektedir.**

Siber Zorbalık Ölçeği Puanı ile Sürekli Öfke Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.213$ $p<0.05$). **Buna göre Siber Zorbalık Puanı arttıkça Sürekli Öfke Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Siber Zorbalık Ölçeği Puanı ile Öfkenin İç Vurumu Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.164$ $p<0.05$). **Buna göre Siber Zorbalık Puanı arttıkça Öfkenin İç Vurumu Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Siber Zorbalık Ölçeği Puanı ile Öfkenin Dış Vurma Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.271$ $p<0.05$). **Buna göre Siber Zorbalık Puanı arttıkça Öfkenin Dış Vurma Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Siber Zorbalık Ölçeği Puanı ile Öfke Kontorü Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=-.074$ $p>0.05$).

Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Siber Zorbalık Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=.022$ $p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin siber mağduriyet ölçeği puanları ile bireylerin stresle başa çıkma envanterinin alt ölçekleri ve sürekli öfke ölçeğinin alt ölçekleri puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 57: Bireylerin Siber Mağduriyet Ölçeği İle Stresle Başa Çıkma Envanterinin Alt ölçekleri, Sürekli Öfke Ölçeğinin Alt Ölçekleri ve Boyun Eğici Davranış Ölçeği Toplam Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Siber mağduriyet
Stresle başa çıkma envanterinin alt ölçekleri		
	r	.066
Dış yardım arama	P	.137
	r	.002
Aktif planlama	P	.971
	r	.089
Kaçma soyutlama duygusal	P	.044*
	r	.012
Yeniden yapılandırma	P	.781
	r	-.075
Dine sığınma	p	.090
Sürekli öfke envanterinin alt ölçekleri		
	R	.170
Sürekli öfke	P	.000*
	R	.138
Öfkenin içe vurumu	P	.002*
	R	.180
Öfkenin dışa vurumu	P	.000*
	R	-.085
Öfke kontrolü	P	.055
Boyun eğici davranış ölçeği tam puanı		
	R	.066
Siber mağduriyet ölçeği	P	.138

*p<0.05

Araştırma sonuçlarına göre Siber Mağduriyet Ölçeği Puanı ile Dış Yardım Arama Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=.022$ $p>0.05$).

Siber Mağduriyet Ölçeği Puanı ile Dine Sığınma Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=-.075$ $p>0.05$).

Siber Mağduriyet Ölçeği Puanı ile Aktif Planlama Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=.066$ $p>0.05$).

Siber Mağduriyet Ölçeği Puanı ile Kaçma Soyutlama Duygusal Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.089$ $p<0.05$). **Buna göre Siber Mağduriyet Puanı arttıkça Kaçma Soyutlama Duygusal Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Siber Mağduriyet Ölçeği Puanı ile Yeniden Yapılandırma Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=.012$ $p>0.05$).

Siber Mağduriyet Ölçeği Puanı ile Sürekli Öfke Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.170$ $p<0.05$). **Buna göre Siber Mağduriyet Puanı arttıkça Sürekli Öfke Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Siber Mağduriyet Ölçeği Puanı ile Öfkenin İçe Vurumu Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.138$ $p<0.05$). **Buna göre Siber Mağduriyet Puanı arttıkça Öfkenin İçe Vurumu Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Siber Mağduriyet Ölçeği Puanı ile Öfkenin Dışa Vurma Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.180$ $p<0.05$). **Buna göre Siber Mağduriyet Puanı arttıkça Öfkenin Dışa Vurma Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Siber Mağduriyet Ölçeği Puanı ile Öfke Kontrolü Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=-.085$ $p>0.05$).

Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Siber Mağduriyet Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=.066$ $p>0.05$).

Bu araştırmanın genel amacı “bireylerin boyun eğici davranış ölçeği puanları ile bireylerin stresle başa çıkma envanterinin alt ölçekleri ve sürekli öfke ölçeğinin alt ölçekleri puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Tablo 58: Bireylerin Boyun Eğici Davranış Ölçeği İle Stresle Başa Çıkma Envanterinin Alt ölçekleri ve Sürekli Öfke Ölçeğinin Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Boyun Eğici Davranış
Stresle başa çıkma envanterinin alt ölçekleri		
	r	.142
Dış yardım arama	P	.001*
	r	.138
Aktif planlama	P	.002*
	r	.227
Kaçma soyutlama duygusal	P	.000*
	r	.227
Yeniden yapılandırma	P	.000*
	r	.155
Dine sığınma	p	.000*
Sürekli öfke envanterinin alt ölçekleri		
	r	.167
Sürekli öfke	p	.000*
	r	.351
Öfkenin içe vurumu	p	.000*
	r	.107
Öfkenin dışa vurumu	p	.015*
	r	.181
Öfke kontrolü	p	.000*

* $p<0.05$

Araştırma sonuçlarına göre Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Dış Yardım Arama Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.42$, $P<0.05$). **Buna göre Boyun Eğici Puanı arttıkça Dış Yardım Arama Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Dine Sığınma Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.155$, $p<0.05$). **Buna göre Boyun Eğici Puanı arttıkça Dine Sığınma Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Aktif Planlama Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.138$, $p<0.05$). **Buna göre Boyun Eğici Puanı arttıkça Aktif Planlama Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Kaçma Soyutlama Duygusal Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.227$, $p<0.05$). **Buna göre Boyun Eğici Davranış Puanı arttıkça Kaçma Soyutlama Duygusal Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Yeniden Yapılandırma Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.22$, $p<0.05$). **Buna göre Boyun Eğici Davranış Puanı arttıkça Yeniden Yapılandırma Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Sürekli Öfke Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.167$, $p<0.05$). **Buna göre Boyun Eğici Davranış Puanı arttıkça Sürekli Öfke Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Öfkenin İç Vurumu Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.351$, $p<0.05$). **Buna göre Boyun Eğici Davranış Puanı arttıkça Öfkenin İç Vurumu Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Öfkenin Dış Vurma Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.107$, $p<0.05$). **Buna göre**

Boyun Eğici Davranış Puanı arttıkça Öfkenin Dışa Vurma Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.

Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Öfke Kontrolü Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($r=.181$ $p<0.05$). **Buna göre Boyun Eğici Davranış Puanı arttıkça Öfke Kontrolü Ölçeğinden Alınan Puan da artmaktadır.**

5 TARTIŞMA

Bu bölümde Güç Kardeşler Anadolu Lisesi, Atatürk Endüstri Meslek Lisesi, Nesrin Uçmaklıoğlu Teknik Meslek Lisesi öğrencilerinin siber zorbalık/siber mağduriyet yaşantıları ve bu davranışlara ilişkin eğitim yöneticilerinin görüşleri alan yazın ışığında tartışılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin siber zorbalığın / siber mağduriyetin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde cinsiyete göre siber zorbalık puanları açısından erkekler (sıralama ortalaması= 280.59) ve kızlar (sıralama ortalaması=233.81) arasında erkeklerin lehine anlamlı bir fark vardır [U= 25434.00, p=.000]. Yapılan literatür araştırmalarda kızların erkeklerden hem daha az siber zorbalık yaptığı hem de daha az siber mağdur oldukları bulunmuştur (Arıcağ, 2008; Eroğlu ve Peker, 2011; Li, 2006). Ancak Hinduja ve Patchin'in (2008) araştırma sonuçları, kızların siber zorbalık olaylarına erkeklerden çok daha uzun süreçlerde dahil oldukları yönünde olmakla birlikte bulgularımızla çelişir niteliktedir (Hinduja ve Patchin, 2007).

Araştırmada öğrencilerin yaşları arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır (p>0,05). Buna göre siber mağduriyet ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber mağduriyet puanları açısından yaş arasında anlamlı bir fark yoktur [k-w= 5.67, p=.225].

Literatür araştırmalarında yaş ve siber zorbalık arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda farklı sonuçlar görülebilmektedir. Bazı araştırmacılar yaşın artışıyla birlikte öğrencilerin iletişim teknolojilerine daha rahat ulaşabildiklerini; bu teknolojik araçları ve interneti kullanma konusunda yeteneklerini daha fazla geliştirdiklerini; bu nedenle daha fazla siber zorbalık yaptıklarını düşünmektedirler (Campbell , 2005; Kowalski ve diğerleri, 2007; Ybarra, 2004).

Bu araştırma sonucunda yaş gruplarına göre siber zorbalık puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Beran ve Li (2005), Erdur-Baker ve Kavşut (2007), Eroğlu ve Peker (2011), Smith ve arkadaşları (2006), yapmış oldukları araştırmalarında da siber zorbalık açısından yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık

olmadığını ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla araştırma sonucumuz, söz konusu araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007; Beran ve Li, 2005; Eroğlu ve Peker, 2011; Smith ve diğerleri, 2006).

Araştırmada öğrencilerin okudukları okullar arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır. ($p>0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği yaş değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Siber mağduriyet puanları açısından okul arasında anlamlı bir fark yoktur [$k-w= 1.17$, $p=.555$]. Öğrencilerin okudukları okullara göre boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından Atatürk Endüstri Meslek Lisesi'nde okuyan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$f=3.63$, $p=.027$].Boyun eğici yaklaşım ölçeği puanlarının okul değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Atatürk Endüstri Meslek Lisesi'nde okuyan bireyler ve Nesrin Uçmaklıoğlu teknik Meslek Lisesi'nde okuyan bireyler arasında anlamlı bulunmuştur.

Literatür araştırma kapsamında bulunan Ticaret Meslek Lisesi ve meslek liselerinin web tasarımı gibi yoğun bilgisayar kullanımı gerektiren alanlarında okuyan öğrencilerin, bilişim teknolojilerini çok sık kullanması, mağdur olmalarının bir nedeni olarak görülmektedir. Topçu, Erdur-Baker, Çapa-Aydın (2008), özel okuldaki bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanan öğrencilerin devlet okullarında okuyan öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık yaptıklarını, Baker'in (2010), internet ve internet temelli iletişim kaynaklarının kullanımı ile siber mağduriyet arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu, Ybarra ve Mitchell (2004) de internetin yoğun kullanımının siber mağduriyetin yordayıcısı olduğunu belirtmektedirler (Topçu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın, 2007; Baker, 2010; Ybarra, 2004).

Araştırmada öğrencilerin kaçınıcı sınıfta okudukları arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği sınıf değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Siber zorbalık ölçeği puanları açısından 10 ve 11. sınıfta okuyan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır 10. Sınıf [$k-w=7.97$, $p=.047$] 11. Sınıf [$k-w=7.99$, $p=.046$]. öğrencilerin kaçınıcı sınıfta okuduklarına göre boyun eğici davranış ölçeği puanları

açısından 12. sınıfta okuyan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$f=2.96$, $p=.032$]. Araştırmada sınıf düzeyi arttıkça siber mağduriyetin arttığını söylemek mümkündür.

Litaratür araştırmaların da Burnukara'nın (2009) araştırması da siber zorbalığa maruz kalma oranlarının üst sınıflarda alt sınıflardan daha yüksek olduğu şeklindedir. Kowalski ve Limber'in (2007), Ybarra ve Mitchell'in (2004) ve Campbell'in (2005) araştırma sonuçları da bu bulgumuzla örtüşür nitelikte olup siber mağduriyet puanlarının sınıf düzeyi arttıkça yükseldiği yönündedir (Burnukara, 2009; Kowalski ve Limber, 2007; Ybarra, 2004; Campbell , 2005).

Siber zorbalığın sınıf düzeyi ile ilişkisine bakıldığında, Burnukara'nın (2009), Özdemir ve Akar'ın (2011), siber zorbalığın sınıf düzeylerine göre farklılık göstermediği yönündeki araştırma sonuçları, bu bulgumuzla örtüşmektedir (Burnukara, 2009; Özdemir ve Akar, 2011).

Araştırmada sosyo-ekonomik değişken olarak ele alınan ebeveynlerin eğitim durumu ile siber zorbalık arasındaki en önemli ilişkilerden biri de annesi okur-yazar olmayan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri arasında boyun eğici davranış ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre boyun eğici davranış ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Boyun eğici davranış ölçeği puanları açısından annesi okur-yazar olmayan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$f=3.98$, $p=.003$].Boyun Eğici davranış ölçeği puanlarının eğitim değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc testi sonucunda alt boyut arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Annesi ilkokul mezunu olan bireyler ve annesi lise mezunu olan bireyler arasında anlamlı bir fark olduğu görüldü.

Araştırmada öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p<0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği eğitim değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Siber zorbalık ölçeği puanları açısından babası üniversite mezunu olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$k-w=9.26$, $p=.026$].Düşük gelir seviyesine sahip ebeveynlere

sahip çocukların kendilerine ait iletişim araçlarına sahip olma oranları da daha düşük olabilmektedir. Kendilerine ait bilgisayarı olmayan çocuklar internete erişimi internet kafelerden sağlayabilir. Araştırma sonuçlarından da görüldüğü gibi internete internet kafeden giren çocukların siber zorbalık davranışlarında bulunma olasılıkları diğer yerlerden erişim sağlayanlara göre daha fazladır.

Araştırmada öğrencilerin okul başarı düzeyleri arasında siber mağduriyet ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p < 0,05$). Buna göre siber mağduriyet ölçeği başarı değişkenine göre farklılık yaratmaktadır. Siber mağduriyet puanları açısından okul başarısı düşük olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$k-w=13.00$, $p=.005$]. Gruplar arasındaki farklılıklar incelendiğinde, algılanan ders başarısı düşük ve çok düşük olan öğrenciler ile dersleri iyi olan öğrencilerin siber zorbalık puanları arasında dersleri iyi öğrenciler lehine anlamlı bir fark varken; algılanan ders başarısı düşük olan öğrenciler, ders başarısı iyi olan öğrencilere göre daha fazla siber mağdur olmaktadır. Agatson, Kowalski ve Limber'in (2007) araştırmalarına göre siber zorbalık davranışlarına maruz kalan öğrencilerde, okuldan soğuma, okuldan kaçma, okul başarısında düşüşler yaşama ve derse odaklanamama gibi durumların meydana geldiği görülmektedir. Aynı zamanda Hinduja ve Patchin (2009) de siber zorbalığa maruz kalan öğrencilerin okul başarılarında düşüş gözlemlendiğini vurgulamaktadır. Bu durum araştırma bulgularımızla örtüşmektedir.

Araştırmada bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında siber zorbalık ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p < 0,05$). Buna göre siber zorbalık ölçeği internet süresi göre farklılık yaratmaktadır. Siber zorbalık ölçeği puanları açısından günlük 5 saat ve üzerinde internete giren bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$k-w=14.91$, $p=.011$]. Bireylerin ne kadar süre internette girdikleri arasında dine sığınma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. ($p < 0,05$). Buna göre dine sığınma ölçeği girilen internet süresi değişkenine göre farklılık yaratmamaktadır. Dine sığınma ölçeği puanları açısından internete girmeyen bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [$k-w=17.04$, $p=.004$].

Yapılmış literatür araştırmalarına bakıldığında, Hinduja ve Patchin (2008), interneti sık kullanan ve kullanmayan bireyleri karşılaştırmış ve mağdur olanların, zorbalığa hiçbir şekilde bulaşmamış olanlardan daha fazla internet kullandığını belirtmiştir. Başka bir çalışmada ise interneti kullanma durumuna göre zorbalığa bakılmış ve internet kullananların kullanmayanlardan daha fazla zorbalıkla karşılaştıkları görülmüştür (Hinduja ve Patchin, 2008).

6 SONUÇ ve ÖNERİLER

Bireylerin cinsiyetleri ile siber mağduriyet ölçeği, sürekli öfke ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, öfkenin dışa vurumu ölçeği, aktif planlama ölçeği, yeniden yapılandırma ölçeği ve dine sığınma ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Erkeklerin siber zorbalık ölçeği, boyun eğici davranış ölçeği ve öfke kontrolü ölçeği puan ortalamaları kızların puan ortalamalarından daha yüksektir.

Kızların dış yardım arama ölçeği ve kaçma soyutlama duygusal ölçeği puan ortalamaları erkeklerin puan ortalamalarından daha yüksektir.

Bireylerin yaşları ile siber zorbalık, siber mağduriyet ölçeği, sürekli öfke ölçeği, öfke kontrolü ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, öfkenin dışa vurumu ölçeği, dış yardım arama ölçeği, aktif planlama ölçeği, kaçma soyutlama duygusal ölçeği, yeniden yapılandırma ölçeği ve dine sığınma ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

17 yaşında olan bireylerin boyun eğici davranış ölçeği puan ortalamaları diğer bireylerin puan ortalamalarından daha yüksektir.

Öğrenim gördükleri okullar ile bireylerin; siber zorbalık, siber mağduriyet ölçeği, sürekli öfke ölçeği, öfke kontrolü ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, öfkenin dışa vurumu ölçeği, dış yardım arama ölçeği, aktif planlama ölçeği, kaçma soyutlama duygusal ölçeği, yeniden yapılandırma ölçeği ve dine sığınma ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Öğrenim gördükleri sınıflar ile bireylerin; sürekli öfke ölçeği, öfke kontrolü ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, dış yardım arama ölçeği, aktif planlama ölçeği, kaçma soyutlama duygusal ölçeği, yeniden yapılandırma ölçeği ve dine sığınma ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

11. sınıfta okuyan bireylerin siber zorbalık ölçeği puan ortalaması diğer bireylerin ortalamasından daha yüksektir.

10. sınıfta okuyan bireylerin siber mağduriyet ölçeği puan ortalaması diğer bireylerin ortalamasından daha yüksektir.

12. sınıfta okuyan bireylerin öfkenin dışa vurumu ölçeği puan ortalaması diğer bireylerin ortalamasından daha yüksektir.

Annelerinin eğitim düzeyleri ile bireylerin; siber zorbalık ölçeği, siber mağduriyet ölçeği, sürekli öfke ölçeği, öfke kontrolü ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, öfkenin dışa vurumu ölçeği, dış yardım arama ölçeği, aktif planlama ölçeği, kaçma soyutlama duygusal ölçeği ve yeniden yapılandırma ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Annesi okur-yazar olmayan boyun eğici davranış ölçeği ve dine sığınma ölçeği puan ortalamaları diğer bireylerin ortalamalarından daha yüksektir.

Babalarının eğitim düzeyleri ile bireylerin; siber mağduriyet ölçeği, sürekli öfke ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, öfkenin dışa vurumu ölçeği, dış yardım arama ölçeği, aktif planlama ölçeği, kaçma soyutlama duygusal ölçeği, yeniden yapılandırma ölçeği ve dine sığınma ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Babası üniversite mezunu olan siber zorbalık ölçeği puan ortalaması diğer bireylerin ortalamasından daha yüksektir.

Babası ilkokul mezunu olan bireylerin boyun eğici davranış ölçeği puan ortalaması diğer bireylerin ortalamasından daha yüksektir.

Babası ortaokul mezunu olan bireylerin öfke kontrolü ölçeği puan ortalaması diğer bireylerin ortalamasından daha yüksektir.

Ailelerinin gelir düzeyleri ile bireylerin; siber zorbalık ölçeği, siber mağduriyet ölçeği, boyun eğici davranış ölçeği, sürekli öfke ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, öfkenin dışa vurumu ölçeği, öfke kontrolü ölçeği, dış yardım arama ölçeği, aktif planlama ölçeği, kaçma soyutlama duygusal ölçeği, yeniden yapılandırma ölçeği ve dine sığınma ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bireylerin okul başarı durumları ile siber zorbalık ölçeği, boyun eğici davranış ölçeği, sürekli öfke ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, öfkenin dışa vurumu ölçeği ve öfke kontrolü ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Okul başarısı düşük olan siber mağduriyet ölçeği puan ortalaması diğer bireylerin ortalamasından daha yüksektir.

Okul başarısı çok iyi olan dış yardım arama ölçeği, aktif planlama ölçeği, kaçma soyutlama duygusal ölçeği, yeniden yapılandırma ölçeği ve dine sığınma ölçeği puan ortalamaları diğer bireylerin ortalamalarından daha yüksektir.

Şahsi bilgisayar sahibi olma durumu ile bireylerin; siber zorbalık ölçeği, siber mağduriyet ölçeği, boyun eğici davranış ölçeği, sürekli öfke ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, öfkenin dışa vurumu ölçeği, dış yardım arama ölçeği, aktif planlama ölçeği, kaçma soyutlama duygusal ölçeği, yeniden yapılandırma ölçeği ve dine sığınma ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Şahsi bilgisayar sahibi olmayan bireylerin öfke kontrolü ölçeği ve dine sığınma ölçeği puan ortalamaları diğer bireylerin ortalamalarından daha yüksektir.

E-mail adreslerinde kendi isimlerini kullanma durumu ile bireylerin; siber zorbalık ölçeği, siber mağduriyet ölçeği, boyun eğici davranış ölçeği, sürekli öfke ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, öfkenin dışa vurumu ölçeği, öfke kontrolü ölçeği, dış yardım arama ölçeği, aktif planlama ölçeği, kaçma soyutlama duygusal ölçeği, yeniden yapılandırma ölçeği ve dine sığınma ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bilgisayar oyunu oynama alışkanlıkları ile bireylerin; siber mağduriyet ölçeği, sürekli öfke ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, öfkenin dışa vurumu ölçeği, öfke kontrolü ölçeği, dış yardım arama ölçeği, aktif planlama ölçeği, kaçma soyutlama duygusal ölçeği, yeniden yapılandırma ölçeği ve dine sığınma ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bilgisayar oyunu oynayan bireylerin siber zorbalık ölçeği ve boyun eğici davranış ölçeği puan ortalamaları diğer bireylerin ortalamalarından daha yüksektir.

İnternet kullanma süreleri ile bireylerin; siber mağduriyet ölçeği, boyun eğici davranış ölçeği, sürekli öfke ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, öfkenin dışa vurumu ölçeği, öfke kontrolü ölçeği, dış yardım arama ölçeği, aktif planlama ölçeği, kaçma soyutlama duygusal ölçeği ve yeniden yapılandırma ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Günlük 5 saat ve üzerinde internet kullanım alışkanlığı olan bireylerin siber zorbalık ölçeği puan ortalaması diğer bireylerin ortalamasından daha yüksektir.

İnternet kullanım alışkanlığı olmayan bireylerin dine sığınma ölçeği puan ortalaması diğer bireylerin ortalamasından daha yüksektir.

Bireylerin davranış biçimleri ile siber mağduriyet ölçeği, öfkenin içe vurumu ölçeği, dış yardım arama ölçeği, aktif planlama ölçeği, kaçma soyutlama duygusal ölçeği, yeniden yapılandırma ölçeği ve dine sığınma ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Çekingen bireylerin siber zorbalık ölçeği puan ortalaması diğer bireylerin ortalamasından daha yüksektir.

Saldırgan bireylerin boyun eğici davranış ölçeği, sürekli öfke ölçeği, öfkenin dışa vurumu ölçeği puan ortalamaları diğer bireylerin ortalamalarından daha yüksektir.

Sakin bireylerin öfke kontrolü ölçeği puan ortalaması diğer bireylerin ortalamasından daha yüksektir.

Siber zorbalık ölçeğinden alınan puan arttıkça dış yardım arama, aktif planlama ve yeniden yapılandırma ölçeklerinden alınan puan düşmektedir.

Siber zorbalık ölçeğinden alınan puan arttıkça sürekli öfke, öfkenin içe vurumu ve öfkenin dışa vurumu ölçeklerinden alınan puan artmaktadır.

Siber mağduriyet ölçeğinden alınan puan arttıkça kaçma soyutlama duygusal ölçeğinden alınan puan artmaktadır.

Siber mağduriyet ölçeğinden alınan puan arttıkça sürekli öfke, öfkenin içe vurumu ve öfkenin dışa vurumu ölçeklerinden alınan puan artmaktadır.

Boyun eğici davranış ölçeğinden alınan puan arttıkça dış yardım arama, dine sığınma, aktif planlama, yeniden yapılandırma, sürekli öfke, öfkenin içe vurumu, öfkenin dışa vurumu ve öfke kontrolü ölçeklerinden alınan puan artmaktadır.

Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Siber Mağduriyet Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puanı ile Siber Zorbalık Ölçeği Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır.

6.1 Öneriler;

Siber zorbalık davranışları, bu davranışların sebep ve sonuçları, siber mağdurların yaşadığı sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileriyle ilgili okul yöneticileri, psikolojik danışman ve rehberlik uzmanları, öğretmen, öğrenci ve velilere yönelik konuyla ilgili bilgilendirici çalışmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu tür çalışmalar ile bu kitlenin siber zorbalık kavramıyla ilgili farkındalık düzeylerinin artırılması, öğrencilerin siber zorbalık davranışları ve mağduriyetlerinin önlenmesinde yararlı olabilir.

Siber zorbalık ve siber mağduriyetin yaygınlık düzeyini tespit etmek için öğrencilerin bildirimleri kullanılmıştır. Siber zorbalığın istenmeyen bir davranış olması, öğrencinin bu davranışını araştırmacıyla paylaşmak istememesine neden olabilir. Daha sonra yapılacak çalışmalarda öğrencilerin bildirimleri dışında bilgi toplama yöntemlerine de yer verilebilir. Gözlem yaparak anne ve babadan, öğretmenlerden ve öğrencilerin akranlarından bu konuda bilgi alınabilir. Bu konuda okul disiplin kuruluna yansıyan veya şikayet nedeniyle adli mercilere yansıyan vakalardan da bilgi alınabilir.

Siber zorbalık ve siber mağduriyet çok eskiye dayanmayan bir çalışma alanı olmakla birlikte bu konuda yapılan çalışmalara bakıldığında, çalışmaların büyük

kısının tanımlama, sınıflandırma, ve yaygınlık düzeyine ilişkin olduğu görülmektedir. Elbette bu çalışmaların önemi azımsanamaz; ancak siber zorbalık ve siber mağduriyetin daha iyi anlaşılabilmesi için farklı değişkenlerle olan ilişkilerine de bakılması gerekmektedir. Ayrıca mevcut çalışmalar daha çok siber zorbalık konusu üzerinde durmakta; siber mağduriyet konusu ise zorbalığın sonucu olarak ele alınmaktadır. Bu bakımdan siber mağduriyet konusunda daha fazla çalışma yapılmasının, alana daha fazla katkı sunacağı düşünülmektedir.

Yukarıda özetlenen ve bu tez çalışması kapsamında elde edilen bulguların yorumlanmasında ve genellemesinde çalışmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırmada ergenlerin siber ortamdaki zorbalık deneyimleri kendini bildirim türü ölçeklerle ve tek oturumda ölçülmüştür.

7 KAYNAKLAR

- Alper, S. (2008).***İlköğretimde Zorbalık*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi.Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Agatston, P.W., Kowalski, R. ve Limber, S. (2007).** Student's Perspective on Cyber Bullying. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 59-60.
- Aksaray, S. (2011).** Siber Zorbalık. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2(20), 405-432.
- Arıca, O.T. (2011).**Siber Zorbalık: Gençlerimizi Bekleyen Yeni Tehlike. *Kariyer Penceresi*.2(6), 10-12.
- Arıca, O.T. (2009).**Psychiatric Symptomatology As a Predictor Of Cyberbullying Among University Students.*Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*. 34,167–184.
- Arıca, O.T., Kınay, H. ve Tanrikulu, T. (2012).**Siber Zorbalık Ölçeği'nin İlk Psikometrik Bulguları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*.17(1),101-114.
- Atıcı, A. (2011).** *İlköğretimİkinci Kademe Öğrencilerinin Boyun EğiciDavranışlarının Yordanması*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baker, K.M. (2010).** *Florida Teacher Perceptions Concerning İnternet Dangers For Students*.Yayınlanmamış Doktora Tezi.Orlando: University of Central Florida. Department of Educational Research.
- Baltaş, A.ve Baltaş, Z. (1990).** *Stres ve Stresle Mücadele Yöntemi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bektaş, M. (2007).***İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Okul ZorbalığınınYordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.İzmir: Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Belsey, B. (2007).**Cyberbullying: A Real And Growing Threat. *ATA Magazine* 88. (1), 14-27.
- Beran, T. ve Li, Q. (2005).**Cyber harassment: A Study Of New Method For An Old Behavior. *Journal of Educational Computing Research*.32(3),265–277.
- Berger, K. (2007).**Update On Bullying At School: Science forgotten?. *Developmental Review*.27,90–126.
- Blair, J. (2003).**New Breed of Bullies Torment Their Peers on The Internet. *Education Week*.22(21).
- Budak, S. (2003).***Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bulgurcu, S. (2011).***İstanbul İlinde Bir İlköğretim Okulunda 6–8. Sınıflarda Akran Zorbalığı Sıklığının Araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul:İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Burnukara, P. (2009).***İlk ve Orta Ergenlikte Geleneksel ve Sanal Akran Zorbalığına İlişkin Betimsel Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Campbell, M.A. (2005).**Cyber Bullying: An Old Problem in a New Guise?. *Australian Journal of Guidance and Counselling*. 15(1):68-76.
- Campfield, D.C. (2006).**Cyber bullying and Victimization: Psychosocial Characteristics Of Bullies, Victims And Bully/victims. PhD Dissertation, Master of Arts, *The University of Montana*, Missoula, Montana.
- Canpolat, Ö. (2006).***Çalışanların Stres Düzeylerini Etkileyen Faktörler ve İş SağlığıHemşiresinin Stres ile Baş Etmede Etkiliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Coşkun, G. (2008).***İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri ile Problemler İnternet Kullanımları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.İstanbul: Yeditepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Craig, W.M. ve Pepler, D.J. (2003).**Identifying And Targeting Risk For Involvement İn Bullying And Victimization. *The Canadian Journal of Psychiatry-In Review*.48(9), 577–582.
- Çivilidağ, A. ve Cooper, H.T. (2013).** *Ergenlerde Siber Zorba ve Öfkenin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma: Niğde İli Örneği*. International Journal of Social Science. 6(1), 497-511.
- Diamanduros, T., Downs, E. ve Jenkins, S.J. (2008).**The Role of School Psychologists in The Assessment, Prevention and Intervention of Cyberbullying. *Psychology in The Schools*.45(8): 693-704.
- Erdur-Baker, Ö. ve Kavşut, F.(2007).**Cyber Bullying: A New Face Of Peer Bullying. *Eurasian Journal of Educational Research*.27: 31–42.
- Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011).**Aileden ve Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek ve Siber Mağduriyet: Yapısal Eşitlik Modeliyle Bir İnceleme, *Akademik Bakış Dergisi*.27, 1-20.
- Field, T. (1999).**American Adolescents Touch Each Other Less And Are More Aggressive Towards Their Peers As Compared With French Adolescents. *Adolescence*.34(136), 753- 58.
- Fight Crime.**1 of 3 Teens and 1 of 6 Preteens are Victims of Cyber Bullying. *Invest in Kids*.
- Genç, G. ve Aksu, M.B. (2010).**Genel Lise Öğrencilerinin Zorba-Kurban Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 30(2),413–448.
- Güçlü, N. (2001).** Stres yönetimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 91-109.
- Hinduja, S. ve Patchin, J.W. (2009).**Bullying Beyond The Schoolyard: Preventing and Responding to Cyberbullying. California: *Carwin Pres*.

- Hinduja, S. ve Patchin, J.W. (2007).**Offline Consequences of Online Victimization: School Violence and Delinquency. *Journal of School Violence*.6(3), 89-112.
- Hinduja, S. ve Patchin, J.W. (2008).**Cyberbullying: An Exploratory Analysis of Factors Related to Offending and Victimization. *Deviant Behavior*. 29:129-156.
- İrfaner, S. (2009).**Öğrenciler Arasında Gerçekleşen Zorbalık Eylemleri ve Zorbalık Konusunda Öğrencilerin, Öğretmenlerin ve Okul Yöneticilerinin Tutum ve Görüşleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Johnson, C.L. (2011).***An Examination of the Primary and Secondary Effects of Cyber-Bullying: Development and Testing of a Cyber-Bullying Moderator/Mediator Model.* Yayınlanmamış Doktora Tezi.Michigan:Graduate School of Wayne State University.
- Jones, L.M., Kimberly, J.M. ve Finkelhor, D. (2012).**Trends in Youth Internet Victimization: Findings From Three Youth Internet Safety Surveys, 2000-2010. *Journal of Adolescent Health*.50, 179-186.
- Juvonen, J. ve Gross, E.F. (2008).**Extending The School Grounds?—Bullying Experiences in Cyberspace. *J Sch Health*.78(9), 496-505.
- Kabasakal, K. (2007).** *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar ve Şiddetle İlişkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya Selçuk Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Karataş, H. ve Öztürk, C. (2009).**Sosyal Bilişsel Teori İle Zorbalığa Yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*.2(2), 61–74.
- Kelleci, M. (2008).**İnternet, Cep Telefonu, Bilgisayar Oyunlarının Çocuk ve Gençlerin Ruh Sağlığına Etkileri. *TAF Prev Med Bull*. 7(3), 253–256.

- Kılıç, N. (2009).***İlköğretim 6. 7. 8. Sınıf Öğrencilerinin Zorbalık Düzeylerinin Yordanması (Konya ili Cihanbeyli İlçesi İlçe Merkez Örneği).* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara:Gazi Üniversitesi.
- Kırhan, A. (2007).***Üniversite Öğrencilerinin Tematik Televizyon Kanal Tercihleri Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı – Sosyal Öğrenme Kuramı Çerçevesinde Maltepe Üniversitesi'nde Bir Çalışma.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.
- Korkmaz, B. (2001).***Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Kowalski, M.R., Limber, S.P. ve Agatston, P.W. (2008).** Cyber Bullying In The Digital Age. Boston: *Blackwell Publishing LT.*
- Kowalski, M.R. ve Limber, S.P. (2007).** Electronic Bullying Among Middle School Students. *Journal of Adolescent Health.* 41(6), 22–30.
- Köknel, Ö. (1995).***Kişilik.* (13. Basım). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kulaksızoğlu, A. (2002).***Ergenlik Psikolojisi.* (5. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Li, Q. (2006).** Cyberbullying In Schools: A Research Of Gender Differences. *School Psychology International.* 27, 157–170.
- Li, Q., Cross, D. ve Smith, P.K. (2012).** Cyberbullying in the Global Playground: Research from International Perspectives, First Edition. *Blackwell Publishing Ltd.*
- Manap, A. (2012).***İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri ve Siber Zorbalık: Samsun İli Örneği.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mann, D. (2010).** Emotional Troubles for 'Cyberbullies' and Victim. *Archives of General Psychiatry,* July.

- Mason, K.L. (2008).**Cyberbullying: A Preliminary Assessment for School Personnel. *Psychology in the Schools*.45, 323-348.
- Nansel, T.R., Overpeck, M.D., Haynie, D.L., Ruan, W.J. ve Scheidt, P.C. (2003).**Relationships Between Bullying and Violence Among U.S. Youth. *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine*.157(4), 348–353.
- Olweus, D. (1999).**Bullying Prevention Program. Boulder, CO: Center for the Study and Prevention of Violence, Institute of Behavioral Science. *University of Colorado at Boulder*.
- Olweus, D. (1995).**Bullying Or Peer Abuse at School: Facts and Intervention. *Current Directions in Psychological Science*.4(6),196–200.
- Olweus, D. (2003).**A Profile of Bullying at School. *Educational Leadership*.60(6), 12–17.
- Öner, U. (2006).** *Öfke ile Basa Çıkma* . (1. Basım) . Ankara: Nobel Yayınevi.
- Öz, S. (2008).***Öfke Yönetimi Eğitiminin Ergenlerde Öfke İle Başa Çıkma ve İletişim Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özbay, A. (2013).** *Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Aleksitimi ve Öfke İfade Etme Biçimleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, M. ve Akar, F. (2011).**Lise Öğrencilerinin Siber -Zorbalığa İlişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 17(4), 605–626.
- Öztürk, M. (2007).***Anne, Baba ve Eğitimciler İçin Çocuk Psikiyatrisi*. İstanbul:Uçurtma Yayınları.
- Patchin, J.W. ve Hinduja, S. (2006).**Bullies Move Beyond The Schoolyard. *Youth Violence and Juvenile Justice*.4(2), 148-169.

- Paullet, K. ve Adnan, A. (2012).**Chawdhry. Raising Awareness: Education is The Key to Understanding Cyberbullying. Proceeding of The Information Systems Educators Conference New Orleans Louisiana, USA2167-1435.
- Peker, A., Eroğlu Y. ve Ada, Ő. (2012).** Ergenlerde Siber Zorbalığın ve MağduriyetinYordayıcılarının İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*. 12(2), 185-206.
- PiŐkin, M. (2002).**Okul Zorbalığı.*Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*.2(2),531–562.
- Raskauskas, J. ve Slotz, A.D. (2007).**Involvement in Traditional and Electronic Bullying among Adolescents. *Developmental Psychology*.43(3), 564-575.
- Rigby, K. (1995).**What Schools Can Do About Bullying. *The Professional Reading Guide for Educational Administrators*. 17(1), 1–5.
- Slonje, R. ve Smith, P.K. (2008).**Cyberbullying: Another Main Type of Bullying?. *Scandinavian Journal of Psychology*. 49, 147–154.
- Sarak, Ő. (2012).***Lise Őđrencilerinde Siber Zorbalık*. YayımlanmamıŐ Y¼ksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstit¼s¼.
- Savaşır, I. ve Şahin, N.H. (1997).** *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara: T¼rk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Smith, P., Mahdavi, J., Carvalho, M. ve Tippett, N. (2006).**An Investigation Into Cyberbullying, Its Forms, Awareness and Impact, and The Relationship Between Age and Gender in Cyberbullying. *A Report to the Anti-Bullying Alliance*
- Soydaş, D.K. (2011).***Ergenlerde Ebeveyn İzlemesi, Sanal Zorbalık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İliŐkilerin Cinsiyete G¼re İncelenmesi*.

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sönmezay, H. (2010).*Lise Öğrencilerinde Zorbalığın İletişim Becerileri ve Algılanan Sosyal Destek ile İlişkisinin İncelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Sütçü, S.T., Aydın, A. ve Sorias, O. (2010). Ergenlerde Öfke ve Saldırganlığı Azaltmak için Bilişsel Davranışçı Bir Grup Terapisi Programının Etkililiği. *Türk Psikoloji Dergisi.* 25 (66), 57-67.

Şahin, M., Sarı, S. V., Özer, Ö. ve Er, S.H. (2010). Lise Öğrencilerinin Siber Zorba Davranışlarında Bulunma ve Maruz Kalma Durumlarına İlişkin Görüşleri. *SDÜ FenEdebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 21, 257-270.

Tan, S. (2006). *Ergenlerde Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Atılganlık Düzeyi Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tanrikulu, T., Arıca, O.T. ve Kınay, H. (2011). Siber zorbalık ölçeğinin ilk psikometrik bulguları. İzmir: *XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı.*340–341.

Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö. ve Çapa-Aydın, Y. (2007). Examination of Cyberbullying Experiences among Turkish Students from Different School Types. *CyberPsychology & Behavior.*11(6), 643-648.

Walrave, M. ve Wannes, H. (2011). Cyberbullying: Predicting Victimization and Perpetration. *Children & Society.*25, 59-72.

Wang, J., Iannotti, R.J. ve Luk, J.W. (2007). Bullying Victimization Among Underweight and Overweight U.S. Youth: Differential Associations for Boys and Girls. *Journal of Adolescent Health.*47, 99-101.

- Willard, N. (2007).**Cyberbullying And Cyberthreats: Responding To The Challenge Of Online Social Agression, Threats, And Distress. Illinois: Champaign *Research Press.*
- Yaman, E., Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011).***Başaçıkma Stratejileriyle Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık.* İstanbul: Kaknüs Psikoloji.
- Ybarra, M.L., Diener-West, M. ve Leaf, P.J. (2007).**Examining the Överlap in Internet Harassment and School Bullying: Implications for School Intervention. *Journal of Adolescent Health.*41,42–50.
- Ybarra, M.L. ve Kimberly, J.M. (2004).**Youth Engaging in Online Harassment, Internet Use and Personal Characteristics. *Association for Professionals in Social Services Journal for Adolescents.* 27(3), 319-336.
- Ybarra. M.L. (2004).**Linkages Between Depressive Symptomatology and Internet Harassment among Young Regular Internet Users. *CyberPsychology & Behavior.*7(2), 247-257.
- Ybarra, M.L, Cheryl, A ve Kimberly, JM. (2005).**Depressive Symptomatology, Youth Internet Use and Online Interactions: A National Survey. *Journal of Adolescent Health.*36, 9-18.
- Yıldırım, İ. (2004).** Lise öğrencilerinde boyun eğici davranışların yaygınlığı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.*26, 220-228.

8 EKLER

EK - I

KİŞİSEL GÖRÜŞME FORMU

Aşağıda sizi tanımamıza yönelik bazı sorular bulunmaktadır. Sorulara içtenlikle cevap vermeniz araştırmanın güvenilirliği açısından önem taşımaktadır. Test üzerinde kimliğinizi belirten herhangi bir soru bulunmamaktadır. Bu nedenle her soru için mümkün olduğunuzca samimi bir şekilde size uyan cevabı işaretleyiniz. Lütfen her maddeyi cevaplandırduğunuzdan emin olun.

Katılımınız için teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

1. **Doğum tarihi:** (gün, ay, yıl olarak belirtiniz) .../...../.....

2. **Cinsiyeti:** Kız ( ) Erkek ( )

3. **Okul adı:**

4. **Sınıfı:** 9 ( ) 10 ( ) 11 ( ) 12 ( )

5. **Annenin eğitim durumu:**

- a) Okur -yazar değil
- b) İlkokul
- c) Ortaokul
- d) Lise
- e) Yüksekokul
- f) Üniversite ve üstü

6. **Babanın eğitim durumu:**

- a) Okur-yazar değil
- b) İlkokul
- c) Ortaokul
- d) Lise
- e) Yüksekokul
- f) Üniversite ve üstü

7. **Ailenizin ekonomik durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Düşük ( ) Orta ( ) İyi ( ) Çok iyi ( )

8. **Hiç disiplin cezası aldınız mı?**

Evet ( ) Hayır ( )

9. **Okul başarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Düşük ( ) Orta ( ) İyi ( ) Çok iyi ( )

10. Evde size ait bilgisayarınız var mı?

Evet ( ) Hayır ( )

11. İnterneti en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?

- a) Sosyal paylaşım ( )
- b) Müzik ( )
- c) Eğitim ( )
- d) Sohbet ( )
- e) Forum ( )
- f) Eğlence ( )
- g) Diğer (Belirtiniz) .....

12. Gün içinde interneti ne kadar süreyle kullanıyorsunuz?

1 saat( ) 2 saat( ) 3 saat( ) 4 saat( ) 5 saat( ) 6 saat( ) 7 saat( ) 8 saat( )

Diğer (Belirtiniz) .....

13. e-mail adresiniz kendi isminizi içeriyor mu?

Evet ( ) Hayır ( )

14. Bigisayar oyunları oynar mısınız?

Evet ( ) Hayır ( )

15. Cevabınız evet ise, oynadığınız oyun türü nedir?

- a) Zeka oyunları ( )
- b) Aksiyon oyunları ( )
- c) Strateji oyunları ( )
- d) Savaş oyunları ( )
- e) Spor oyunları ( )
- f) Diğer (Belirtiniz) .....

16. Aşağıdaki davranış biçimlerinden hangisi size uymaktadır?

Sakin ( ) Saldırgan ( ) Girişken ( ) Çekingen ( ) Diğer (Belirtiniz).....

EK - II

Stresle Başa Çıkma Tarzı Ölçeği (SBTÖ)

Yönerge: Aşağıda günlük yaşantılarınız içerisinde karşılaştığınız değişik problem durumlarıyla nasıl başa çıktığınız ile ilgili ifadeler bulacaksınız. Kafanızda bazı problemleri somutlaştırarak bunlar üzerinde bir süre odaklanıp cevaplamalarınızı somut durumlara yönelik olarak gerçekleştiriniz. Lütfen aşağıda verilen derecelendirmeyi kullanarak sizin durumunuz için en uygun olan ifadeyi işaretleyiniz.

(1) Hiçbir zaman (2) Ara sıra (3) Bazen (4) Sık sık (5) Çoğunlukla

1	Arkadaşlarım ve yakınlarımdan duygusal destek almaya çalışırım.	1	2	3	4	5
2	Asıl problemim üzerinde yoğunlaşır, gerekirse başka şeyleri bir kenara bırakırım.	1	2	3	4	5
3	Attığım her adımı ve yapacağım her hareketi çok iyi düşünürüm.	1	2	3	4	5
4	Başta gelenin çekileceğine inanırım.	1	2	3	4	5
5	Başıma gelenlerden bir şeyler öğrenmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
6	Başıma gelenlere inanmak isterim.	1	2	3	4	5
7	Başka şeylerden ziyade o problem üzerinde daha çok odaklanırım.	1	2	3	4	5
8	Başkalarından ne yapabileceğim konusunda tavsiyeler alırım.	1	2	3	4	5
9	Başkalarından şefkat ve anlayış beklerim.	1	2	3	4	5
10	Benden yaşlı birine danışırım.	1	2	3	4	5
11	Benzer şeyleri yaşayan insanların tecrübelerinden yararlanırım.	1	2	3	4	5
12	Dini aktivitelere katılırım.	1	2	3	4	5
13	Dini inançlarımdan güç alarak kendimi güvende hissederim.	1	2	3	4	5
14	Durum ile ilgili daha çok bilgi edinmek için başkalarına danışırım.	1	2	3	4	5
15	Duruma olduğu gibi alışmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
16	Enerjimi yaptığım işler üzerinde yoğunlaşırım.	1	2	3	4	5
17	Eskisinden daha fazla ibadet/ dua ederim.	1	2	3	4	5
18	Her ne yapacağım zamanında yaparım.	1	2	3	4	5
19	Her şeyimle ilahi bir güce sığınırım.	1	2	3	4	5
20	Huzuru dinimde bulmayı severim.	1	2	3	4	5
21	Kendime bunun gerçek olmadığını söylerim.	1	2	3	4	5
22	Ne yapacağım konusunda bir plan hazırlarım.	1	2	3	4	5
23	Olanlara daha iyimser bir gözle bakmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
24	Olayın daha olumlu gözükmesini sağlamak için farklı bir bakış açısı ile yaklaşırım.	1	2	3	4	5
25	Problem hakkında hissettiklerimi başkaları ile tartışırım.	1	2	3	4	5
26	Problemi bütün gerçekliğiyle olduğu gibi hissederim.	1	2	3	4	5
27	İlahi bir güçten yardım isterim.	1	2	3	4	5
28	Problemi çözmemi engelleyen diğer şeylerden kendimi alıkoymaya çalışırım.	1	2	3	4	5
29	Problemim hakkında somut bir şeyler yapabilecek birileri ile konuşurum.	1	2	3	4	5
30	Problemimden kurtulmak için değişik işlerle ilgilenirim.	1	2	3	4	5
31	Problemimden kurtulmak için üzerine direkt olarak giderim.	1	2	3	4	5
32	Problemimi daha az düşünmek için sinemaya giderim veya TV seyredirim.	1	2	3	4	5
33	Problemimi en iyi nasıl çözebileceğimi düşünürüm.	1	2	3	4	5
34	Problemim ile ilgili duygularımı başkasıyla paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
35	Problemimle yaşamayı öğrenirim.	1	2	3	4	5
36	Problemimi unutmak için ders çalışır veya başka farklı şeylerle ilgilenirim.	1	2	3	4	5
37	Rahatlamak için ağlarım.	1	2	3	4	5
38	Müzik dinleyerek birçok şeyi unutturum.	1	2	3	4	5
39	Sanki hiçbir şey olmamış gibi davranırım.	1	2	3	4	5

EK - III

Boyun Eğici Davranış Ölçeği (BEDÖ)

Aşağıda, insanların sosyal ortamlardayken yaptıkları bazı davranışlar ve yaşadıkları bazı duygular verilmiştir. Her cümleyi dikkatle okuyun ve böyle bir davranışın sizi ne kadar tanımladığını, cümlenin karşısındaki parantezden uygun olanını işaretleyin.

Lütfen aşağıdaki sorulara, size uygun olan derecede bulunan bölmeyi işaretleyiniz.

- (1) Beni hiç tanımlamıyor   (2) Beni biraz tanımlıyor
(3) Oldukça iyi tanımlıyor   (4) İyi tanımlıyor
(5) Çok iyi tanımlıyor

1	Belirli bir konuda benim hatam olmasa da, hatalı olduğum söyleniyorsa tatsızlık çıkmasın diye sesimi çıkarmam.	1	2	3	4	5
2	Kendim yapmaktan hoşlanmasam da diğer insanlar yapıyor diye, bazı davranışları yaparım.	1	2	3	4	5
3	Paranın üstü eksik verilmiş olsa da sesimi çıkarmadan oradan uzaklaşıyorum.	1	2	3	4	5
4	Başkalarının beni eleştirmesine ve aşağılamasına izin verir, kendimi savunmam.	1	2	3	4	5
5	Sevdiğim kişi benden yakınlık istediğinde, o anda içimden gelmese de yakınlık göstermeye çalışırım.	1	2	3	4	5
6	Konuşmaya çalışırken birisi lafımı ağzımdan alıp konuşmayı sürdürürse, ben susarım.	1	2	3	4	5
7	Küçük hatalarım yüzünden sürekli özür dilerim.	1	2	3	4	5
8	Annem/babam benim hakkımda hoş olmayan şeyler söylerken, ben sessizce dinlerim.	1	2	3	4	5
9	Arkadaşlarıma kızdığım zaman, bu kızgınlığımı onlara söylemem.	1	2	3	4	5
10	Arkadaş toplantılarında konuşmaları yönlendirmeyi başkalarına bırakırım.	1	2	3	4	5
11	İnsanların, benimle konuşurken gözlerimin içine bakmalarından hoşlanırım.	1	2	3	4	5
12	Herhangi biri benim için küçük bir iyilikte bile bulursa, içtenlikle ve tekrar tekrar teşekkür ederim.	1	2	3	4	5
13	İnsanlarla göz göze gelmekten kaçınırım.	1	2	3	4	5
14	Arkadaş toplantılarında, konuyu açan kişi hiçbir zaman ben olmam.	1	2	3	4	5
15	İnsanlar ısrarla bana, baktıklarında yüzüm kızarır.	1	2	3	4	5
16	Birinin davetini geri çevirirken mutlaka hastalık gibi önemli bir bahane bulmaya çalışırım.	1	2	3	4	5

EK - IV

Siber Mağduriyet Ölçeği (SMÖ)

Aşağıda günlük yaşamda internet ve cep telefonları üzerinde gençlerin yaşayabildiği bazı davranışlar yazılmıştır. Lütfen bu davranışları tek tek okuyunuz. Bu yazılarda “bir başkası” şeklinde tanımlanan kişi sizin arkadaşınız olabilir ya da o kişiyi hiç tanımıyor da olabilirsiniz. Eğer okuduğunuz davranış “bana hiçbir zaman yapılmadı” diyorsanız “Hayır” yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranış “bana daha önce yapıldı” diyorsanız “Evet” yazısını işaretleyin. Araştırmamıza destek olduğunuz için teşekkür ederiz.

1	İnternette bir başkası benim adımı kullanarak kendisine e-mail hesabı açtı.	EVET	HAYIR
2	Sosyal paylaşım sitelerinde bir başkası gizlice benim adımı kullanarak hesap açtı.	EVET	HAYIR
3	İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler benim kişisel bilgilerimi kullandı.	EVET	HAYIR
4	İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler bana virüslü mesaj (e-mail) gönderdi.	EVET	HAYIR
5	Arkadaşlarım ya da başka kişiler benim haberim olmadan internette benim şifrelerimi kullandı.	EVET	HAYIR
6	Arkadaşlarım ya da başka kişiler internette benim şifrelerimi kullanarak gizlice e-mail adreslerime girmeye çalıştılar.	EVET	HAYIR
7	İnternette şifrelerimi kullanarak gizlice oyunlarım girmeye çalıştılar.	EVET	HAYIR
8	İnternette beni tehdit ettiler.	EVET	HAYIR
9	İnternette bana hoşlanmayacağım mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
10	İnternette benim iznim olmadan fotoğraflarımı bazı sitelerde yayınladılar.	EVET	HAYIR
11	İnternette fotoğraflarımı benim iznim olmadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderdiler.	EVET	HAYIR
12	İnternette benimle ilgili hoşuma gitmeyen haberler yayınladılar.	EVET	HAYIR
13	İnternette benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.	EVET	HAYIR
14	İnternette bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
15	İnternette benimle alay ettiler.	EVET	HAYIR
16	İnternette bana kötü isim ya da lakap taktılar.	EVET	HAYIR
17	Yüzüme karşı söylemedikleri şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla bana söylediler.	EVET	HAYIR
18	Cep telefonundan bana tehdit eden mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
19	Cep telefonundan benim fotoğraflarımı izinsiz diğer kişilere gönderdiler.	EVET	HAYIR
20	Cep telefonundan bana hoşuma gitmeyen mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
21	Cep telefonunu kullanarak benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.	EVET	HAYIR
22	Cep telefonundan bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.	EVET	HAYIR
23	Cep telefonunu kullanarak benimle alay ettiler.	EVET	HAYIR
24	Telefonla beni arayarak rahatsız ettiler.	EVET	HAYIR

EK - V

Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği (SÖÖTÖ)

I.Bölüm

YÖNERGE: Aşağıda kendinize ait duygularınızı anlatırken kullandığınız birtakım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da genel olarak nasıl hissettiğinizi düşünün ve ifadelerin sağ tarafındaki sayılar arasında sizi en iyi tanımlayanı seçerek işaretleyin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarf etmeksizin, genel olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

(1) Hiç (2) Biraz (3) Oldukça (4) Tümüyle

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

Hiç Tümüyle

1	Çabuk parlarım.	1	2	3	4	5
2	Kızgın mizaçlıyım	1	2	3	4	5
3	Öfkesi burnunda bir insanım.	1	2	3	4	5
4	Başkalarının hataları, yaptığım işi yavaşlatınca kızarım.	1	2	3	4	5
5	Yaptığım iyi bir işten sonra takdir edilmemek canımı sıkar.	1	2	3	4	5
6	Öfkelenince kontrolümü kaybederim.	1	2	3	4	5
7	Öfkelendiğimde ağzıma geleni söylerim.	1	2	3	4	5
8	Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir.	1	2	3	4	5
9	Engellendiğimde içimden birilerine vurmaya gelir.	1	2	3	4	5
10	Yaptığım iyi bir iş kötü değerlendirildiğinde çılgına dönerim.	1	2	3	4	5

II. Bölüm

YÖNERGE: Herkes zaman zaman kızgınlık ve öfke duyabilir. Ancak, kişilerin öfke ve kızgınlık tepkileri farklıdır. Aşağıda, kişilerin öfke ve kızgınlık tepkilerini tanımlarken kullandıkları ifadeleri göreceksiniz. Sizi en iyi tanımlayan sayının üzerine işaret koyarak belirtin.

(1)Hiç (2) Biraz (3) Oldukça (4) Tümüyle

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

		Hiç			Tümüyle	
11	Öfkemi kontrol ederim.	1	2	3	4	5
12	Kızgınlığımı gösteririm.	1	2	3	4	5
13	Öfkemi içime atarım.	1	2	3	4	5
14	Başkalarına karşı sabırlıyım.	1	2	3	4	5
15	Somurtur ya da surat asarım.	1	2	3	4	5
16	İnsanlardan uzak dururum.	1	2	3	4	5
17	Başkalarına iğneli sözler söylerim.	1	2	3	4	5
18	Soğukkanlılığımı korurum	1	2	3	4	5

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

Sizi ne kadar tanımlıyor?

Hiç Tümüyle

19	Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım.	1	2	3	4	5
20	İçin için köpürürüm ama göstermem.	1	2	3	4	5
21	Davranışlarımı kontrol ederim.	1	2	3	4	5
22	Başkalarıyla tartışırım.	1	2	3	4	5
23	İçimde kimseye söyleyemediğim kinler beslerim.	1	2	3	4	5
24	Beni çileden çıkaran her neyse saldırırım.	1	2	3	4	5
25	Öfkem kontrolden çıkmadan kendimi durdurabilirim.	1	2	3	4	5
26	Gizliden gizliye insanları epey eleştiririm.	1	2	3	4	5
27	Belli ettiğimden daha öfkeliyimdir	1	2	3	4	5
28	Çoğu kimseye kıyasla daha çabuk sakinleşirim.	1	2	3	4	5
29	Kötü şeyler söylerim.	1	2	3	4	5
30	Hoş görülme ve anlayışlı olmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
31	İçimden insanların fark ettiğinden daha fazla sinirlenirim.	1	2	3	4	5
32	Sinirlerime hakim olamam.	1	2	3	4	5
33	Beni sinirlendirene ne hissettiğimi söylerim.	1	2	3	4	5
34	Kızgınlık duygularımı kontrol ederim.	1	2	3	4	5

9. ÖZGEÇMİŞ

17.09.1989 yılında İstanbul'da doğdu. İlköğrenimini Eyüp'te Ergenekon İ.Ö.O'nda tamamladı (2003). Ümraniye Lisesi'nden 2007 yılında mezun oldu. 2008 yılında İstanbul Bilim Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nü kazandı. 2012 yılında İstanbul Bilim Üniversitesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Haliç Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Yüksek Lisans Programı'na başladı. 2014 yılında çalışmaya başladığı Tam Destek Özel Eğitim Merkezi'nde psikolog olarak görev yapmaktadır.

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji.....Anabilim/Alan Bilim Dalı Uygulamalı Psikoloji Programı Tezli Yüksek Lisans
öğrencisi Zahide DALMAC..... tarafından hazırlanan
“ Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Madduriyet ile ilişkili
Değişkenlerin İncelenmesi.....”
adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 24/06/2016

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Seda BAYRAKTAR
Danışman: Akdeniz.....Üniv. Uygulamalı Psikoloji ASD/ ABD Öğr. Üyesi

.....
.....
.....

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Banu SAYINER
Halice.....Üniv. Bilgi ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. P. Sevdâ BIKMAZ
Halice.....Üniv. Psikoloji ASD/ ABD Öğr. Üyesi

.....
.....

Jüri Üyesi: .....
.....Üniv. .... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi: .....
.....Üniv. .... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)